

شماره چاپ: ۱۷۱۲

شماره ثبت: ۶۸۷

دوره دهم - سال چهارم

تاریخ چاپ: ۱۳۹۸/۹/۱۸

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور

۶۰. بخش برق

(گزارش تفصیلی)

معاونت پژوهش‌های زیربنایی و امور تولیدی
دفتر مطالعات انرژی، صنعت و معدن

کد موضوعی: ۳۱۰
شماره مسلسل: ۱۶۸۸۵
بهمن‌ماه ۱۳۹۸

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	خلاصه مدیریتی.....
۶	مقدمه.....
۷	۱. بودجه عمومی صنعت برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور.....
۱۱	۲. اعتبارات عمرانی صنعت برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور.....
۱۲	۱-۲. توسعه امور برق.....
۱۶	۲-۲. توسعه امور انرژی.....
۱۹	۳-۲. توسعه امور برق آبی.....
۲۱	۳. بودجه شرکت‌های دولتی صنعت برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹.....
۲۱	۱-۳. بررسی درآمد - هزینه شرکت‌های دولتی صنعت برق.....
۲۱	۱-۳-۱. هزینه‌های شرکت‌های دولتی صنعت برق.....
۴۰	۲-۳-۱. درآمدهای شرکت‌های دولتی صنعت برق.....
۴۳	۳-۳-۱. بررسی تراز هزینه و درآمد شرکت‌های دولتی صنعت برق.....
۵۰	۲-۳. بررسی منابع - مصارف شرکت‌های دولتی صنعت برق.....
۵۰	۱-۲-۳. مصارف بودجه شرکت‌های دولتی صنعت برق.....
۵۷	۲-۲-۳. منابع بودجه شرکت‌های دولتی صنعت برق.....
۶۴	۳-۲-۳. بررسی تحقق منابع - مصارف شرکت‌های دولتی صنعت برق.....
۶۷	۴. احکام صنعت برق در لایحه بودجه ۱۳۹۹.....
۶۷	۱-۴. بررسی بند «د» تبصره «۶» لایحه بودجه.....
۷۰	۲-۴. بررسی بند «ز» تبصره «۶».....
۷۲	۳-۴. بررسی بند «الف» تبصره «۱۵».....
۷۳	۴-۴. بررسی بند «د» تبصره «۱۵».....
۷۵	جمع‌بندی و پیشنهادها.....
۷۶	۱. پیشنهادهایی برای مسئله «کاهش بدهی‌ها و بهبود فضای مالی».....
۸۱	۲. پیشنهادهایی برای مسئله «پایایی تأمین برق کشور».....
۸۲	۳. پیشنهادهایی برای مسئله «رونق تولید و بهبود فضای کسب‌وکار».....
۸۹	۴. پیشنهادهایی برای مسئله «اصلاح الگوی مصرف انرژی».....
۹۴	۵. پیشنهادهایی برای مسئله «توزیع بارانه پنهان».....
۹۵	۶. پیشنهادهایی برای مسئله «ساختار حکمرانی در صنعت برق».....

بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور

۶۰. بخش برق (گزارش تفصیلی)

خلاصه مدیریتی

بودجه صنعت برق وزارت نیرو متشکل از بودجه شرکت‌های دولتی و بودجه عمومی بوده که سهم قابل توجهی از جریان مالی در این صنعت متعلق به شرکت‌های دولتی است. با این حال، عموماً بررسی بودجه عمومی در کانون بررسی‌های کارشناسی قرار می‌گیرد. پژوهش پیش‌رو ضمن تحقیق و تحلیل بودجه عمومی این صنعت، بودجه شرکت‌های دولتی شامل عملکردها و وضعیت آنها در سال ۱۳۹۹ را مورد ارزیابی و تحلیل قرار داده است.

بخش نخست بررسی‌های این پژوهش معطوف به بودجه عمومی صنعت برق است. بودجه عمومی این صنعت شامل اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی سرمایه‌ای است. بودجه تملک دارایی سرمایه‌ای به دلیل کارکردهای آن برای اقتصاد کشور شامل، تأمین زیرساخت‌ها برای عرضه پایدار و باکیفیت برق، ایجاد اشتغال و رونق تولید کالا و خدمات فنی- مهندسی بسیار حائز اهمیت است. یافته‌های مطالعه حاوی نکات ذیل است:

- مجموع مصارف وزارت نیرو در بودجه عمومی لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور معادل ۹۵ هزار میلیارد ریال، معادل ۱/۷ درصد از بودجه عمومی کل کشور که حاکی از افزایش ۱۲ درصدی نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۸ است.

- اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی سرمایه‌ای وزارت نیرو در لایحه بودجه به ترتیب معادل ۱۶ و ۸۴ درصد از بودجه عمومی وزارت نیرو را شامل می‌شوند که این ارقام در قانون بودجه سال جاری به ترتیب معادل ۸ و ۹۲ درصد است.

- اعتبار پیش‌بینی شده برای صنعت برق از محل بودجه عمومی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ بالغ بر ۵ هزار میلیارد ریال است که اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی سرمایه‌ای به ترتیب معادل ۱/۸۶ هزار میلیارد ریال (معادل ۳۷ درصد از بودجه عمومی صنعت برق) و ۳/۱۴ هزار میلیارد ریال (معادل ۶۳ درصد از بودجه صنعت برق) است.

- سهم بخش برق از بودجه عمومی وزارت نیرو در قانون بودجه سال جاری معادل ۵ درصد است که در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ به رقم ۲۳ درصد رسیده است.

- سهم بودجه هزینه‌ای صنعت برق از مجموع بودجه هزینه‌ای وزارت نیرو معادل ۱۲ درصد و سهم

بودجه تملک دارایی سرمایه‌ای صنعت برق از مجموع بودجه تملک دارایی سرمایه‌ای وزارت نیرو معادل ۲۴ درصد است.

- مجموع اعتبارات پیش‌بینی شده برای صنعت برق برخلاف صنعت آب از محل بودجه عمومی نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۸ افزایش داشته و رشد ۸ درصدی برای آن برآورد شده است.

- مجموع اعتبارات عمرانی صنعت برق شامل سرفصل‌های توسعه امور برق، انرژی و برق‌آبی است که نیمی از آن متعلق به توسعه امور برق، ۹ درصد توسعه امور انرژی و مابقی توسعه امور برق‌آبی است.

- عملکرد اعتبارات عمرانی در حوزه صنعت برق تا پایان سال ۱۳۹۷ معادل ۵۲/۳ درصد بوده که در صورت تحقق اعتبارات پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۹۹، این مقدار به ۵۵/۵ درصد و در سال ۱۴۰۰ به ۵۹/۱ درصد خواهد رسید.

- طرح‌های توسعه امور برق در پیوست ۱ لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور، شامل طرح‌های احداث نیروگاه یا واحدهای نیروگاهی در مجموع با ظرفیت بالغ بر ۱۴۰۰۰ مگاوات، توسعه شبکه انتقال برق، احداث مخازن ذخیره سوخت مایع نیروگاه‌ها و غیره است که اعتباری بالغ بر ۳/۱ هزار میلیارد ریال برای آن پیش‌بینی شده است. اعتبارات تخصیص یافته برای اجرای طرح‌های سرفصل توسعه امور برق تا پایان سال ۱۳۹۷ معادل ۴۷ درصد عملکرد داشته که در صورت تخصیص کامل اعتبارات پیش‌بینی شده در لایحه بودجه سال آینده، مجموع عملکرد به ۵۰/۶ درصد خواهد رسید.

- طرح‌های سرفصل انرژی صنعت برق شامل طرح‌های افزایش کارایی تولید در نیروگاه‌های بخاری و گازی، یارانه سود تسهیلات و وجوه اداره شده برای کاهش شدت انرژی، احداث و تقویت شبکه برق چاه‌های کشاورزی است. مجموع اعتبارات مورد نیاز برای طرح‌های سرفصل امور انرژی در پیوست ۱ لایحه بودجه سال ۱۳۹۹، حدود ۱۴ هزار میلیارد ریال بوده که تا پایان سال ۱۳۹۷، ۶۸ درصد آن اختصاص داده شده است. اعتبارات پیش‌بینی شده برای اجرای این طرح‌ها در سال آینده معادل ۲۵۶ میلیارد ریال است که نسبت به قانون بودجه سال جاری حدود ۳۰ درصد کاهش یافته است.

- طرح‌های سرفصل امور برق‌آبی شامل احداث نیروگاه‌های آبی و تلمبه ذخیره‌ای است که مجموع ظرفیت آنها ۸۴۰۰ مگاوات است. میزان اعتبارات پیش‌بینی شده برای این طرح‌ها در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ معادل ۵/۶ درصد نسبت به قانون بودجه سال جاری افزایش یافته و به رقمی بالغ بر ۱/۶ هزار میلیارد ریال رسیده است. مجموع عملکرد اعتبارات تخصیص یافته برای اجرای طرح‌ها سرفصل امور برق‌آبی تا پایان سال ۱۳۹۷ معادل ۵۶ درصد بوده است.

بخش دوم گزارش حاضر، بررسی عملکرد بودجه شرکت‌های دولتی است. رویکرد اتخاذ شده در بررسی بودجه شرکت‌های دولتی، مقایسه اعتبارات پیش‌بینی شده برای سال ۱۳۹۹ و قوانین مصوب سال‌های گذشته و ارائه برآوردی از میزان تحقق آنها در سال آینده با عنایت بر عملکرد آنها در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ است. گفتنی است، بررسی بودجه پیشنهادی شرکت‌های دولتی نشان می‌دهد که به‌رغم

تغییرات قابل ملاحظه فضای اقتصاد کلان کشور طی سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸، بودجه‌ریزی شرکت‌های دولتی صنعت برق روال یکسانی و ثابتی را دنبال کرده است. این درحالی است که تطبیق شرایط مالی صنعت برق با تغییرات سیاسی و اقتصادی در کشور ضروری بوده که این امر نیازمند تغییر در ساختار بودجه شرکت‌های دولتی از طریق اصلاح ساختار حکمرانی در صنعت برق، تحول در سیاست‌های حمایتی در تأمین برق کشور و غیره است. بودجه شرکت‌های دولتی از دو جزء جاری و سرمایه‌ای تشکیل شده که به ترتیب با عناوین بودجه «درآمد-هزینه» و «منابع - مصارف» یاد می‌شود.

بررسی بودجه «درآمد - هزینه» شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ و وضعیت آنها در قوانین بودجه سنوات گذشته نشان می‌دهد:

- مجموع هزینه‌های شرکت‌های دولتی صنعت برق در سال ۱۳۹۹ بالغ بر ۳۹۲ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده که نسبت به مقدار مصوب آن در سال جاری ۳۷ درصد رشد داشته است.

- نرخ هزینه‌های شرکت‌های دولتی صنعت برق یا بهای تمام شده برق در لایحه بودجه سال آینده معادل ۱۳۹۶ ریال به‌ازای هر کیلووات ساعت فروش داخلی برق برآورد شده است که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۸ بیش از ۳۵ درصد افزایش را نشان می‌دهد.

- تقریباً نیمی از هزینه‌های صنعت برق مربوط به بخش تولید، شامل خرید برق و تولید برق توسط شرکت‌های دولتی است. سهم هزینه‌های شرکت‌های توزیع و انتقال برق به ترتیب ۱۹ و ۱۴ درصد است. سایر هزینه‌های صنعت برق شامل هزینه‌های مالی و اجرای مقررات و هزینه استهلاک، حدود ۱۱ درصد از هزینه شرکت‌های دولتی صنعت برق را به خود اختصاص داده است.

- مجموع هزینه‌های بخش تولید شامل هزینه تولید برق در شرکت‌های دولتی و خرید برق در سال ۱۳۹۹ حدود ۲۲۰ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی می‌شود که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۸ معادل ۴۰ درصد افزایش یافته است.

- متوسط نرخ هزینه‌ها در بخش تولید در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ معادل ۷۲۷ ریال بر کیلووات ساعت بوده که در این میان متوسط نرخ هزینه تولید برق توسط شرکت‌های تولیدکننده برق دولتی ۴۲۷ ریال و متوسط نرخ خرید برق ۸۵۸ ریال برای هر کیلووات ساعت بوده است.

- مجموع هزینه‌های شرکت‌های توزیع و انتقال برق در لایحه بودجه سال آتی، به ترتیب، ۷۲/۵ هزار میلیارد ریال و ۵۴ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده که بیانگر افزایش ۲۵ و ۲۶ درصدی نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۸ است.

- نرخ هزینه‌های توزیع و انتقال برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹، معادل ۲۵۱ و ۱۸۷ ریال به‌ازای هر کیلووات ساعت فروش برق برآورد می‌شود که بیانگر افزایش ۲۳ درصدی در نرخ هزینه‌های توزیع و ۲۴ درصدی در نرخ هزینه‌های انتقال است.

- متوسط نرخ درآمد صنعت برق در لایحه بودجه سال آینده، معادل ۱۳۷۰ ریال برای هر کیلووات

ساعت پیش‌بینی شده است. درآمدهای صنعت برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹، بیش از ۳۹۵ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده که در آن سهم فروش داخلی، معادل ۶۲ درصد، صادرات معادل ۱۸ درصد و سایر درآمدهای عملیاتی و غیرعملیاتی معادل ۲۵ درصد است.

- در لایحه بودجه سال آینده، افزایش نرخ برق صرفاً در چارچوب مصوبه هیئت وزیران مورخ ۱۳۹۷/۱۲/۱۹ به شماره «۱۷۶۳۲۷/ت/۵۵۸۳۰هـ»، پیش‌بینی شده است.

- ردیف سایر درآمدهای عملیاتی و غیرعملیاتی شرکت‌های دولتی صنعت برق مشکوک‌الوصول است و از نظر ماهیت نیز از شفافیت کافی برخوردار نیست. لذا به‌رغم آنکه متوسط نرخ درآمدی صنعت برق نسبت به متوسط نرخ هزینه‌های شرکت‌های دولتی صنعت برق (بهای تمام شده برق) بیشتر است، لکن صنعت برق در سال آینده با افزایش بدهی مواجه خواهد شد.

بررسی بودجه «منابع - مصارف» شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ و انتظار از تحقق آن در سال‌های آتی را می‌توان با عنایت به عملکرد در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ مورد سنجش قرار داد. بررسی این قسمت از بودجه شرکت‌های دولتی نکات ذیل را دربرمی‌گیرد:

- میزان اعتبارات سرمایه‌ای در بودجه شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ معادل ۳۱۲ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۸، حدود ۱۴ درصد کاهش یافته است. گفتنی است عملکرد اعتبارات سرمایه‌ای بودجه شرکت‌های دولتی صنعت برق در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ به ترتیب ۴۳ و ۲۸ درصد بوده است.

- در لایحه بودجه سال آینده، بخش مصارف بودجه شرکت‌های دولتی شامل دو بخش اصلی سرمایه‌گذاری با اعتبار بالغ بر ۲۴۷/۷ هزار میلیارد ریال و بازپرداخت بدهی‌ها و دیون با اعتباری حدود ۴۱/۲ هزار میلیارد ریال است.

- عملکرد اعتبارات سرمایه‌گذاری در قوانین بودجه ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ به ترتیب ۳۷ و ۳۶ درصد بوده و عملکرد اعتبارات مربوط به بازپرداخت بدهی‌ها و دیون به ترتیب ۹ و ۷۰ درصد بوده است.

- دریافتی صنعت برق از محل مابه‌التفاوت بهای تمام شده و قیمت تکلیفی فروش در سال ۱۳۹۷ حدود ۱۱۴ هزار میلیارد ریال بوده است.

- پیش‌بینی تأمین منابع شرکت‌های دولتی برای سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد که از محل منابع داخلی شرکت شامل ذخایر و اندوخته‌ها، کمک درآمدهای عمومی و ودیعه حق انشعاب به مبلغ ۸۷ هزار میلیارد ریال و منابع خارجی شرکت شامل انتشار اوراق مشارکت، تسهیلات داخلی بانکی و خارجی به مبلغ ۱۲۰ هزار میلیارد ریال است.

- مابقی منابع مورد نیاز شرکت‌های دولتی که رقمی در حدود ۱۰۵ هزار میلیارد ریال است، تحت عنوان سایر دریافتی‌ها از شرکت‌ها و سایر دریافت‌ها شناخته می‌شود که از نظر ماهیت و عملکرد شفاف نیست.

- عملکرد تأمین اعتبارات از محل اوراق مشارکت در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷، صفر بوده است. تسهیلات بانکی داخلی در سال ۱۳۹۶ معادل ۱/۲ و در سال ۱۳۹۷ معادل ۱۱/۳ درصد عملکرد داشته است. دریافت تسهیلات بانکی خارجی (فاینانس) در سال ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ به ترتیب ۲/۸ و ۵/۷ درصد عملکرد داشته است.

- عملکرد تأمین اعتبار از محل ذخایر و اندوخته‌ها در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ به ترتیب صفر و ۶۲ درصد بوده است. ودیعه حق انشعاب با عملکرد ۹۰ درصدی در سال ۱۳۹۶ و ۱۱۹ درصدی در سال ۱۳۹۷ همراه بوده است. کمک درآمدهای عمومی در سال ۱۳۹۶ معادل ۳۳۴ درصد و در سال ۱۳۹۷ معادل ۱۰۲ درصد بوده است.

- با توجه به عملکرد احصا شده می‌توان گفت، اتکای شرکت‌های دولتی صنعت برق در تأمین منابع در سال ۱۳۹۹، منابع داخلی شرکت‌ها خواهد بود.

بخشی دیگر از بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ بخش برق اختصاص به بررسی احکام مرتبط با صنعت برق در ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور دارد. احکام ماده‌واحد نشان‌دهنده پیوند میان بودجه عمومی و بودجه شرکت‌های دولتی است. به طوری که، با توجه به اقتصاد یارانه‌ای کشور بودجه شرکت‌های دولتی نقش بسزایی در کنترل بودجه عمومی ایفا می‌کند. بررسی‌های صورت گرفته در این بخش نشان می‌دهد:

- در لایحه بودجه عوارض برق، موضوع بند «د» تبصره «۶»، بدون تغییر نسبت به قانون بودجه سال جاری معادل ۱۰ درصد مبلغ برق مصرفی در نظر گرفته شده است.

- در حکم بند «ز» تبصره «۶» حق بیمه مشترکین برق خانگی و تجاری به ترتیب معادل یک هزار (۱۰۰۰) و ده هزار (۱۰,۰۰۰) ریال در نظر گرفته شده که در مغایرت با درآمد ردیف متناظر (ردیف ۱۶۰۱۸۶) در جدول شماره ۵ لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ است. زیرا در این ردیف حق بیمه برای مشترکین خانگی معادل ۱۲۵۰ ریال و برای مشترکین تجاری معادل ۱۲۵۰۰ ریال در نظر گرفته شده است.

- نصب کنتورهای هوشمند که در بند «د» تبصره «۱۵» مورد توجه قرار گرفته است، علاوه بر مشترکین پرمصرف برق شامل مشترکین عمده گاز نیز شده است.

- سایر احکام لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ بخش برق، ابقای احکام موجود در قانون بودجه سال جاری است. نکات فوق‌الذکر نشان‌دهنده وضعیت نامطلوب مالی صنعت برق در سال‌های اخیر و به‌ویژه سال آینده است. به سبب اینکه فضای مالی صنعت برق متأثر از عملکرد شرکت‌هاست، توصیه می‌شود سیاست در جهت بهبود مستمر عملکرد فضای مالی این صنعت به‌منظور ایجاد چشم‌انداز مثبت مورد توجه قرار دهد. به‌عنوان مثال نمی‌توان شرایط زیان‌دهی این صنعت را با اجرای مقطعی مکانیسم‌های تسویه بدهی‌های صنعت برق مرتفع کرد. لذا ایجاد فضای مطلوب از وضعیت آتی این صنعت به تنهایی از طریق وضع و تغییرات احکام در لایحه بودجه حاصل نخواهد شد، بلکه باید همزمان اصلاحات اساسی در اقتصاد

کلان برق کشور با رویکرد تعیین قیمت تمام شده اقتصادی برق تولیدی و اصلاح تدریجی تعرفه‌های برق در بخش‌های مختلف اقتصاد کشور در دستور کار قرار گیرد تا مشکلات صنعت برق به‌طور ریشه‌ای و بنیادی طی یک دوره زمانبندی شده حل‌وفصل گردد، تا صنعت برق کشور بتواند با تکیه بر درآمدهای پایدار به پایداری شبکه برق و رونق تولید در این حوزه دست پیدا کند.

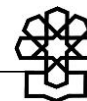
مقدمه

بازتاب شرایط مالی اداره صنعت برق در پايایی تأمین برق و فضای کسب‌وکار مشاهده می‌شود. چنین نظارتی بر صنعت برق نظارت پسینی بوده و هرگونه برون‌داد اقدام اصلاحی در این بخش از اقتصاد کشور با تأخیر چندساله (دو سال و بیشتر) حاصل خواهد شد. لذا نمی‌توان تا پیش از ظهور شرایط نامطلوب نظارت بر این صنعت را متوقف کرد. برای اولویت‌بندی تصمیم‌ها و اقدامات پیشگیرانه نیاز به نظارتی پیشینی بوده که برای این منظور بررسی لایحه بودجه اطلاعی کارگشا خواهد بود.

لایحه بودجه صنعت برق شامل بودجه صنعت برق از منابع عمومی کل کشور و بودجه شرکت‌های دولتی ذیل این صنعت است. مقایسه بودجه شرکت‌های دولتی صنعت برق با اعتبارات این صنعت از محل منابع عمومی کل کشور نشان می‌دهد که صنعت برق باید اولاً با کسب درآمد، هزینه‌های خود را پوشش دهد و ثانیاً بتواند در جهت استمرار ارائه خدمات از محل سرمایه‌گذاری‌ها در این صنعت اقدام نماید. بنابراین محور اصلی در بررسی بودجه صنعت برق، لایحه بودجه شرکت‌های دولتی ذیل این صنعت است. بررسی رابطه میان احکام لایحه بودجه عمومی کل کشور و بودجه شرکت‌های ذی‌ربط نیز حائز اهمیت بسیار بوده و بخشی از تصمیم‌ها برای نحوه تنظیم فعالیت‌های اقتصادی شرکت‌های دولتی در بستر لایحه احکام بودجه قابل پیگیری و اجراست.

بودجه شرکت‌های دولتی هر ساله به همراه بودجه عمومی به مجلس شورای اسلامی تقدیم می‌شود، اما این کار در عمل بیشتر جنبه اطلاعی دارد و نمایندگان معمولاً بخش مهمی از بودجه شرکت‌ها را بررسی نمی‌کنند.^۱ این در حالی است که با توجه به رابطه دوسویه بودجه شرکت‌های دولتی و احکام بودجه در اقتصاد یارانه‌ای کشور، بودجه شرکت‌های دولتی نقش بسزایی در کنترل بودجه اجباری و نزدیک به اجباری^۲ خواهد داشت. تبصره «۵» لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ نمونه‌ای بارز از شیوه تعامل میان شرکت‌های دولتی با ماده‌واحد لایحه بودجه است.

۱. توحید آتش‌بار، «بودجه به زبان ساده»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، شماره مسلسل ۱۶۷۶۳، دسامبر ۱۳۹۸.
۲. بودجه اجباری و یا نزدیک به اجباری بودجه‌ای است که امکان تغییر در آن ممکن و یا دشوار است. برآوردها نشان می‌دهد این مقدار در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ صرفاً ۵ درصد بودجه فضای ابتکار عمل دولت بوده است.

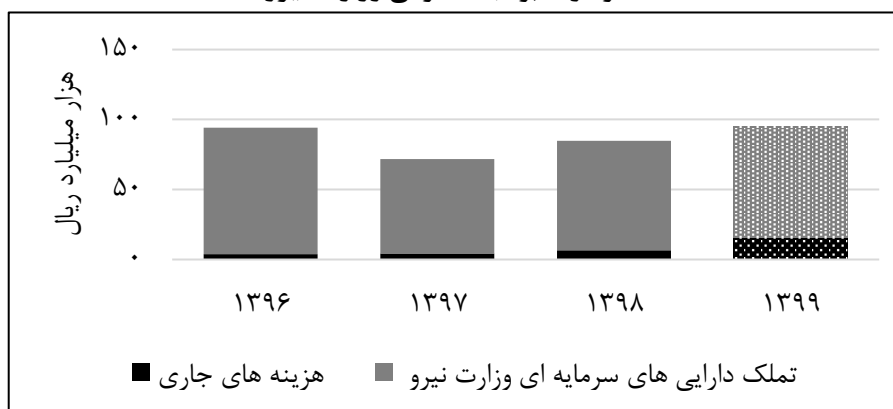

۱. بودجه عمومی صنعت برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور

مجموع مصارف بودجه عمومی وزارت نیرو در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ معادل ۹۵ هزار میلیارد ریال است. سهم وزارت نیرو از بودجه عمومی کل کشور در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ حدود ۱/۷ درصد بوده که نسبت به سال قبل بیش از ۱۲ درصد افزایش داشته است.

بودجه تخصیص داده شده برای هزینه‌های جاری وزارت نیرو در قانون بودجه سال ۱۳۹۸ حدود ۶/۶ هزار میلیارد ریال بوده و در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ این مقدار به ۱۵/۴ هزار میلیارد ریال رسیده که بیانگر رشد ۱۳۳ درصدی است. بررسی بودجه سال ۱۳۹۶ نسبت به لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نشان می‌دهد، هزینه‌های وزارت نیرو سالیانه به‌طور متوسط ۵۸ درصد افزایش یافته است.

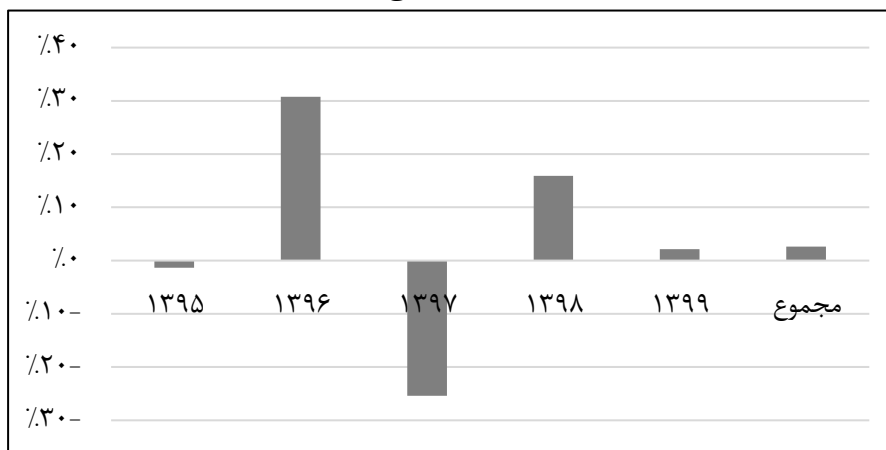
نمودار ۱. بودجه عمومی وزارت نیرو

مأخذ: محاسبات تحقیق.

همان‌طور که در نمودار ۱ مشاهده می‌شود، حدود ۸۰ هزار میلیارد ریال از اعتبارات تخصیص داده شده به وزارت نیرو در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹، متعلق به طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بوده که سهمی معادل ۸۴ درصد از کل بودجه عمومی وزارت نیرو را به‌خود اختصاص داده است. نمودار ۲ میزان رشد بودجه طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در وزارت نیرو در قوانین بودجه سنواتی در سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ را نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌گردد، بودجه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت نیرو به‌طور متوسط سالیانه افزایشی در حدود ۳ درصد داشته که این میزان برای سال ۱۳۹۹ نسبت به قانون بودجه سال جاری حدود ۲ درصد است.

نمودار ۲. تغییرات بودجه تملک دارایی‌های سرمایه‌ای وزارت نیرو

مأخذ: همان.

میزان اعتبارات بخش‌های مختلف وزارت نیرو از بودجه عمومی این وزارتخانه در جدول ۱ و رشد آنها در مقایسه با قانون بودجه سال ۱۳۹۸ در نمودار ۳ به نمایش گذاشته شده است. همان‌طور که در نمودار ۳ ملاحظه می‌شود، بودجه عمومی صنعت برق نسبت به صنعت آب با توجه به قانون بودجه سال ۱۳۹۸ رشد بیشتری داشته به طوری که به ترتیب ۸/۱ و ۴/۵ درصد افزایش در بودجه عمومی آنها مشاهده می‌شود. به علاوه اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در صنعت برق برخلاف صنعت آب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ رشد مثبت داشته و معادل ۸/۷ درصد افزایش یافته است.

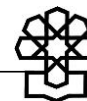
در نمودار ۴ توزیع اعتبارات به تفکیک صنعت آب، برق و ستاد ارائه شده است. در لایحه سال ۱۳۹۹، بخش آب بالغ بر ۷۴ درصد سهم بودجه وزارت نیرو را به خود اختصاص داده که معادل ۱/۵ درصد از کل بودجه عمومی دولت است. بنابراین سهم صنعت برق از بودجه عمومی صنعت برق معادل ۱۲ درصد و کمتر از ۰/۰۹ درصد از بودجه عمومی دولت در سال ۱۳۹۹ خواهد بود. لذا بخش برق وزارت نیرو برای اجرای وظایف خود باید به درآمدهای خود که عمدتاً از محل فروش برق است، تکیه کند و همان‌طور که پیش‌تر نیز بیان شد، برای این منظور وزارت نیرو از محل درآمد خود و پرداخت هزینه‌ها، باید سرمایه‌گذاری‌های کافی را انجام داده و یا بسترهای لازم برای سرمایه‌گذاری توسط بخش‌های غیردولتی را فراهم سازد.

جدول ۱. بودجه عمومی بخش‌های ذیل وزارت نیرو

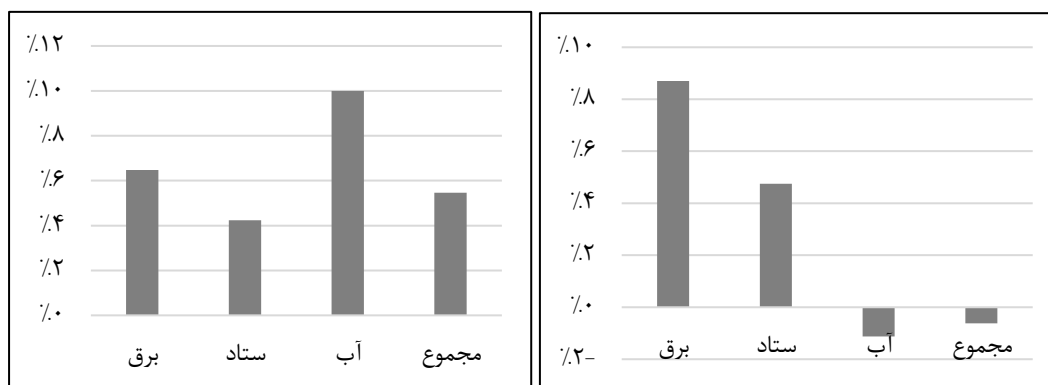
(هزار میلیارد ریال)

شرح	صنعت برق	ستاد	صنعت آب
هزینه	۱/۸۶	۲/۱۸	۱۱/۴۳
تملك دارایی سرمایه‌ای	۳/۱۵	۱/۶۷	۷۵/۰۵
جمع مصارف	۵/۰۱	۳/۸۵	۸۶/۴۷
مجموع	۹۵/۳۲		

مأخذ: همان.

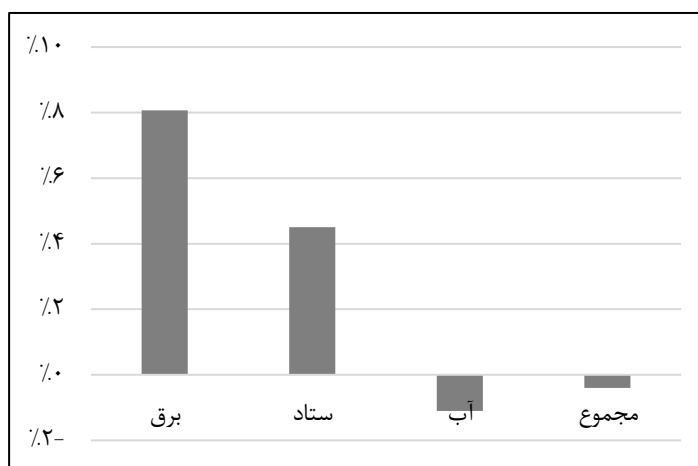

نمودار ۳. تغییرات بودجه تملک دارایی سرمایه‌ای، هزینه‌ای و مجموع بودجه بخش‌های ذیل وزارت نیرو در سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

ب) هزینه

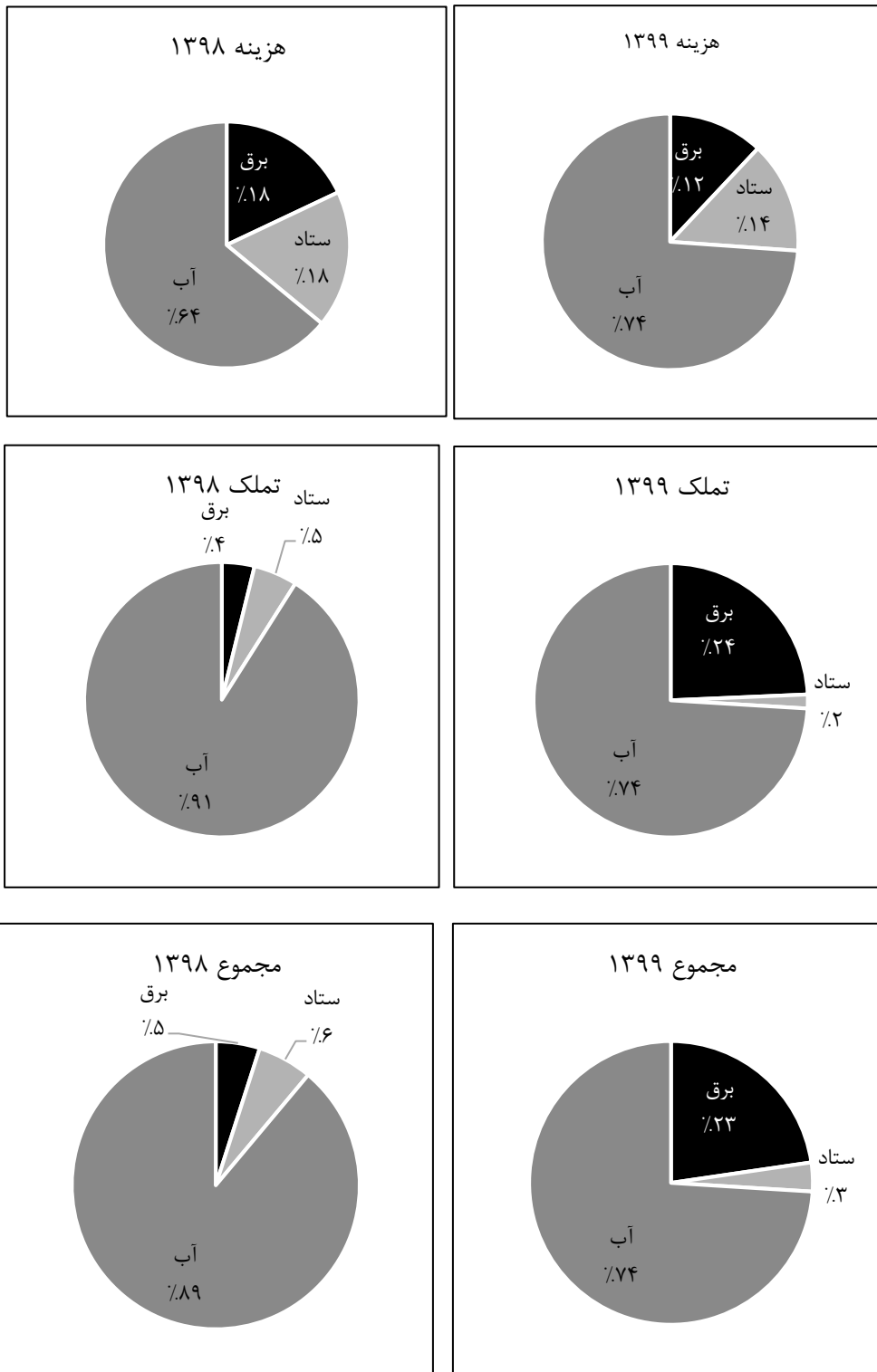
الف) تملک دارایی سرمایه‌ای

ج) مجموع

مأخذ: همان.

نمودار ۴. سهم بخش‌های مختلف از بودجه عمومی وزارت نیرو

مأخذ: همان.

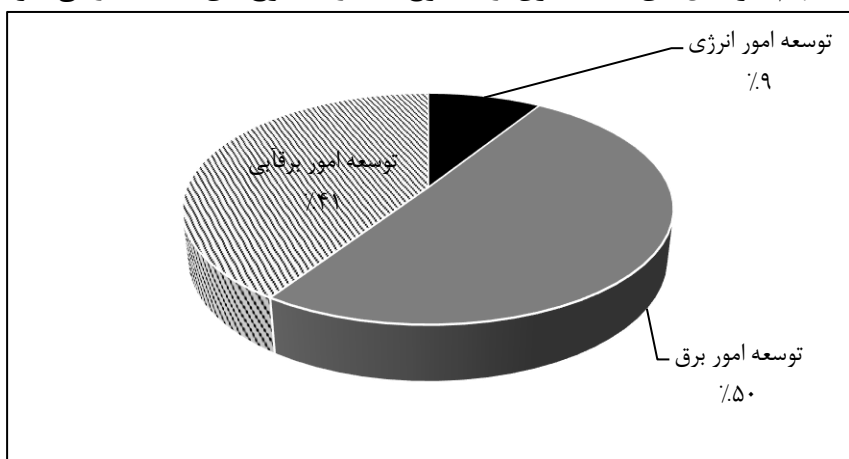

۲. اعتبارات عمرانی صنعت برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور

اعتبارات طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای صنعت برق شامل مجموعه‌ای از طرح‌ها ذیل سرفصل‌های توسعه امور انرژی، برق و برق‌آبی است. مجموع اعتبارات مورد نیاز برای اجرای طرح‌های مذکور معادل ۱۵۵ هزار میلیارد ریال است که نیمی از آن متعلق به توسعه امور برق، ۴۱ درصد متعلق به امور انرژی و مابقی متعلق به توسعه امور برق‌آبی است.

نمودار ۶ میزان سهم اعتبارات پیش‌بینی شده در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ نسبت به مجموع اعتبارات مورد نیاز برای اتمام طرح‌های ذیل سرفصل‌های فوق‌الذکر برای سال‌های مورد نظر را نشان می‌دهد. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ معادل ۳/۲ درصد و برای سال ۱۴۰۰ معادل ۶/۳ درصد از مجموع اعتبارات مورد نیاز برای اتمام طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای پیش‌بینی شده که نشان‌دهنده افزایش حدود ۱۲/۲ درصدی اعتبارات پیش‌بینی شده در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ است.

نمودار ۵. سهم سرفصل‌های صنعت برق از مجموع اعتبارات طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای

مأخذ: همان.

نمودار ۶. سهم اعتبارات سرفصل‌های صنعت برق در لایحه بودجه ۱۳۹۹ و برآورد ۱۴۰۰ از کل اعتبارات مورد نیاز

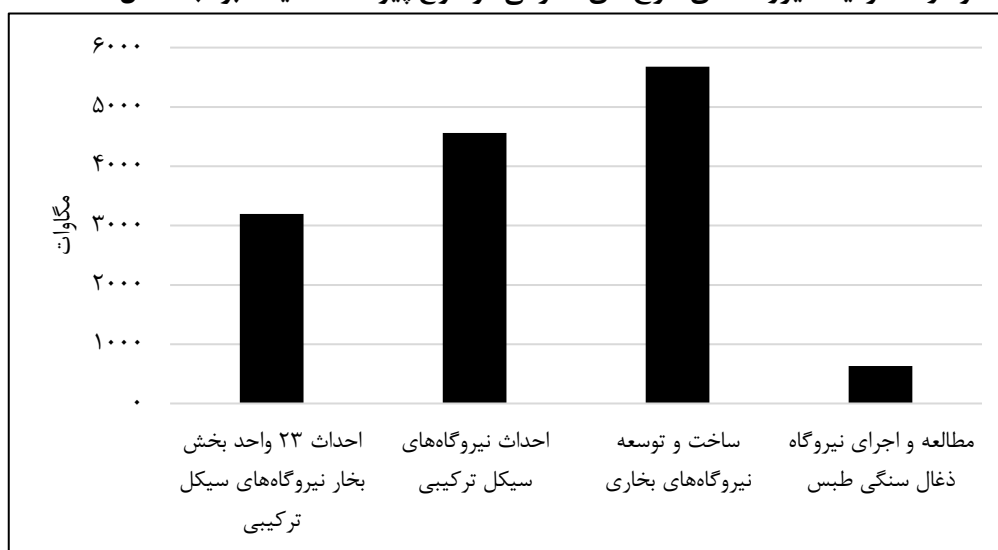
مأخذ: همان.

شایان ذکر است، عملکرد اعتبارات تملک دارایی سرمایه‌ای در حوزه صنعت برق تا سال ۱۳۹۷ معادل ۵۲/۳ درصد بوده که حتی در صورت تحقق کامل اعتبارات پیش‌بینی شده در سال آتی این مقدار به ۵۵/۵ و در سال ۱۴۰۰ به ۵۹/۱ درصد خواهد رسید. با توجه به اینکه سال مقرر برای اتمام اغلب طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای سال ۱۴۰۱ است، می‌توان گفت باتوجه به اینکه تا سال ۱۴۰۱ حداکثر ۶۰ درصد از اعتبارات برای اتمام طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای محقق خواهد شد، طرح‌های مصوب تا پایان سال ۱۴۰۱ نیز به اتمام نخواهد رسید.

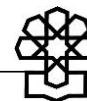
۲-۱. توسعه امور برق

برنامه‌های توسعه امور برق دربردارنده برنامه‌های توسعه ظرفیت‌های نیروگاهی کشور، توسعه شبکه انتقال نیروی برق و سایر برنامه‌هاست. برنامه‌های توسعه‌ای امور برق، مجموعاً نیازمند اعتباری بالغ بر ۷۸ هزار میلیارد ریال است که از این میان ۴۷ درصد از اعتبارات مورد نیاز تا پایان سال ۱۳۹۷ تأمین شده است. احداث ۲۳ واحد بخش بخار نیروگاه‌های سیکل ترکیبی، احداث نیروگاه‌های سیکل ترکیبی، ساخت و توسعه نیروگاه‌های بخاری و مطالعه و اجرای نیروگاه زغال‌سنگی طبس، مجموع برنامه‌های توسعه ظرفیت نیروگاهی به ظرفیت ۱۴۳۲۴ مگاوات است. میزان ظرفیت هدفگذاری شده برای هر یک از برنامه‌های فوق در نمودار ۷ نشان داده شده است. احداث ۲۳ واحد بخش بخار نیروگاه‌های سیکل ترکیبی از سال ۱۳۹۱ آغاز شده است و دستیابی به ظرفیت ۳۴۵۵ مگاوات از طریق اجرای این برنامه پیش‌بینی شده است. مجموع اعتبارات مورد نیاز برای اجرای این برنامه معادل ۱۴ هزار میلیارد ریال بوده و تا سال ۱۳۹۷ مبلغ ۱۳ میلیارد ریال معادل ۰/۱ درصد کل اعتبارات به این برنامه تخصیص داده شده است.

نمودار ۷. ظرفیت نیروگاه‌های طرح‌های عمرانی موضوع پیوست ۱ لایحه بودجه سال ۱۳۹۹

مأخذ: همان.

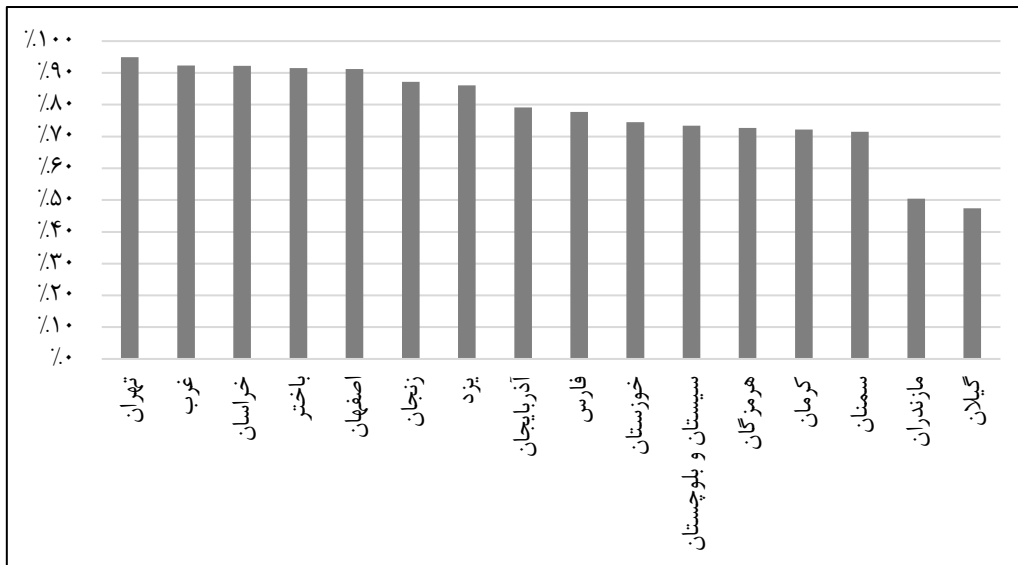
احداث نیروگاه‌های سیکل ترکیبی با ظرفیت ۲۵۵۹ مگاوات با مجموع اعتبارات مورد نیاز در حدود ۱۳/۶ هزار میلیارد ریال از سال ۱۳۸۱ آغاز شده و پیش‌بینی شده تا سال ۱۴۰۳ وارد مدار شود. عملکرد اجرای این برنامه در طول برنامه پنجم توسعه و قبل از آن ۴۸ درصد و مجموع عملکرد تا پایان سال ۱۳۹۷، به ۵۰ درصد رسیده است.

احداث نیروگاه‌های بخاری از سال ۱۳۸۵ با مجموع اعتبار بالغ بر ۱۱/۶ هزار میلیارد ریال آغاز شده است و در صورت تخصیص اعتبارات مربوطه، معادل ۵۶۸۰ مگاوات به ظرفیت نامی نیروگاه‌های منصوب کشور تا سال ۱۴۰۳ افزوده خواهد شد. عملکرد این موضوع در طول برنامه پنجم توسعه و سال‌های قبل از آن ۱۱/۷ درصد بوده است. اعتبارات پیش‌بینی شده برای این برنامه در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ به ارزش ۱۵۰ میلیارد ریال است که نسبت به قانون بودجه سال جاری حدود ۱۹ درصد کاهش یافته است. مطالعه و اجرای نیروگاه زغال‌سنگی طبس از سال ۱۳۷۶ توسط شرکت توانیر آغاز شده و در حال حاضر متولی اجرای این برنامه شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی است. برای اجرای کامل این برنامه باید اعتبار به ارزش ۳/۷ هزار میلیارد ریال تا سال ۱۴۰۲ تخصیص یابد. با اجرای کامل این برنامه، معادل ۶۳۰ مگاوات به ظرفیت نامی کشور افزوده خواهد شود. عملکرد این برنامه در سنوات گذشته نشان می‌دهد، در طول برنامه پنجم توسعه و سال‌های قبل از آن ۱۴ درصد و تا پایان سال ۱۳۹۷ این مقدار به ۱۷ درصد رسیده است. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ پیش‌بینی تخصیص اعتبار به ارزش ۵۰ میلیارد ریال صورت گرفته و برای سال ۱۴۰۰ مقدار ۱۰۰ میلیارد ریال برآورد شده است.

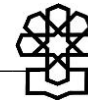
اجرای برنامه توسعه شبکه انتقال یکی دیگر از رئوس برنامه‌های ذیل توسعه امور برق است. اجرای این برنامه توسط توانیر از سال ۱۳۷۴ آغاز شده و تا پایان سال ۱۴۰۰ ادامه خواهد داشت. مجموع ظرفیت خطوط انتقال در حدود ۷۷ گیگاوات‌آمپر و به طول ۱۸۸ هزار کیلومتر است. مجموع اعتبارات لازم برای اجرای این برنامه معادل ۲۷ هزار میلیارد ریال بوده که تا پایان سال ۱۳۹۷ معادل ۷۸ درصد از آن اختصاص داده شده است. شایان ذکر است، میزان تأمین منابع مورد نیاز برای اجرای این برنامه برای شرکت‌های برق منطقه‌های ۹ گانه کشور متفاوت بوده که توزیع عملکرد این برنامه تا پایان سال ۱۳۹۷ در نمودار ۸ به نمایش گذاشته شده است.

انتقال نیروی برق تهران به‌عنوان یکی از طرح‌های موضوع تبصره «۱۹» لایحه بوده که مقرر است با مشارکت بخش غیردولتی اجرایی شود. احداث پست ۲۳۰ کیلوولت دماوند، خط ۲۳۰ کیلوولت پردیس- پست سیار زرین‌کوه (آب‌سرد دماوند) و برق‌رسانی به شهرک صنعتی عباس‌آباد از جمله طرح‌های در دست اجرای شرکت برق منطقه‌ای تهران است که برای آن اعتبار معادل ۴۰ میلیارد ریال برای سال ۱۳۹۹ پیش‌بینی شده است.

نمودار ۸. عملکرد توسعه شبکه انتقال تا پایان سال ۱۳۹۷، موضوع طرح‌های عمرانی پیوست ۱ لایحه بودجه سال ۱۳۹۹

مأخذ: همان.

(میلیون ریال)

جدول ۲. طرح‌های توسعه امور برق در پیوست ۱ لایحه بودجه سال ۱۳۹۹

عنوان	سال شروع	سال اتمام	عملکرد دوران برنامه پنجم و قبل از آن	عملکرد دوران برنامه پنجم و قبل از آن (درصد)	دوران برنامه ششم			جمع کل
					عملکرد تا پایان سال ۱۳۹۷ (درصد)	مصوب سال ۱۳۹۸	برآورد سال ۱۳۹۹	
احداث ۲۳ واحد بخش بخار نیروگاه‌های سیکل ترکیبی	۱۳۹۱	۱۴۰۳	۸۲۱۵	۰/۰۶	۲۵۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	۱۳۹۸۴۳۱۵
احداث نیروگاه‌های سیکل ترکیبی	۱۳۸۱	۱۴۰۳	۶۴۷۸۸۲۴	۴۸	۱۹۰۱۹۹	۱۵۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰	۱۳۶۱۰۰۶۵
مطالعه و اجرای نیروگاه زغال‌سنگی طیس	۱۳۷۶	۱۴۰۲	۵۱۹۶۷۵	۱۴	۷۵۰۰۰	۵۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۳۷۱۵۸۰۳
ساخت و توسعه نیروگاه‌های بخاری	۱۳۸۵	۱۴۰۳	۱۲۳۷۶۶۰	۱۱	۱۸۵۰۰۰	۱۵۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰	۱۱۶۱۷۵۵۱
کمک به تأمین آب و برق شهرستان ابوموسی	۱۳۹۳	۱۴۰۰	۲۲۷۰۰۰	۳۶	۳۰۰۰۰	۱۷۶۰۰۰	۱۷۶۰۰۰	۶۳۹۰۰۰
احداث مخازن ذخیره سوخت مایع نیروگاهها	۱۳۸۴	۱۴۰۰	۱۴۷۶۵۴۶	۹۴	۹۹	۲۵۰۰	۲۵۰۰	۱۵۷۸۸۹۶
انتقال نیروی برق	۱۳۷۴	۱۴۰۱	۱۹۴۶۴۶۰۲	۷۲	۱۶۰۲۵۴۷	۲۱۵۸۰۴۸	۲۱۵۸۰۴۸	۲۷۰۹۷۲۴۵
احداث مرکز دیسپاچینگ ملی و پشتیبان	۱۳۸۷	۱۴۰۱	۳۴۲۵۷۲	۶۶	۴۰۰۰۰	۲۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۵۲۲۰۷۲
انتقال نیروی برق ایران	۱۳۶۹	۱۴۰۱	۳۷۹۶۴۷۰	۹۰	۹۵۰۰۰	۵۰۰۰۰	۵۰۰۰۰	۴۲۲۰۳۶۰
تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات	۱۳۸۱	۰	۸۰۵۵۱	۷۵	۱۰۰۰۰	۸۰۰۰	۸۰۰۰	۱۰۷۵۵۱
تحقیقات بنیادی نیرو	۱۳۷۶	۱۴۰۱	۴۹۰۳۹۳	۵۳	۱۳۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰	۱۲۰۰۰۰	۹۳۲۷۱۸
مطالعه آزمایشگاه مرجع صنعت برق	۱۳۸۶	۱۴۰۱	۶۵۸۸۵	۴۸	۱۸۵۰۰	۱۷۵۰۰	۱۷۵۰۰	۱۳۵۸۸۵
متوسط عملکرد - مجموع			۴۷		۲۷۰۰۶۹۹	۳۱۰۲۰۴۸	۳۳۶۲۰۴۸	۷۸۱۶۱۴۶۱
متوسط عملکرد - در صورت تحقق اعتبارات ۱۳۹۹				۵۰/۶				
متوسط عملکرد - در صورت تحقق اعتبارات ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰				۵۵				

مأخذ: همان.

۲-۲. توسعه امور انرژی

مجموع اعتبارات مورد نیاز برای اجرای برنامه‌های توسعه امور انرژی حدود ۱۴ هزار میلیارد ریال است که حدود ۶۸ درصد آن و معادل ۹/۴ هزار میلیارد ریال آن تا پایان سال ۱۳۹۷ در قوانین بودجه سنواتی تخصیص یافته است. مجموع اعتبارات مورد نیاز برای انجام مطالعات حوزه انرژی حدود ۱۴۰ میلیارد ریال است که از این میان بیش از ۶۲ میلیارد ریال آن در طول دوره برنامه پنجم توسعه و قبل از آن تخصیص یافته و این برای سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ معادل ۱۷/۵ میلیارد ریال است.

توسعه نیروگاه‌های بادی از سال ۱۳۶۸ آغاز و مقرر است تا سال ۱۴۰۱ با تخصیص اعتباراتی به مبلغ ۳/۳ هزار میلیارد ریال ظرفیتی معادل ۲۵۷ مگاوات نیروگاه بادی از محل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای احداث شود. دستگاه مربوطه برای اجرای این طرح شرکت توانیر عنوان شده، این در حالی است که دستگاه متولی در وزارت نیرو برای توسعه نیروگاه‌های برق تجدیدپذیر، سازمان ساتباست. در سنوات گذشته، معادل ۵۷ درصد از کل اعتبارات این طرح اختصاص یافته است. اعتبارات این طرح در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ حدود ۷۰ درصد نسبت به اعتبارات مصوب در قانون بودجه سال ۱۳۹۸ کاهش یافته و به مقدار ۲۰ میلیارد ریال رسیده و پیش‌بینی شده که در سال ۱۴۰۰ مقدار ۲۲ میلیارد ریال برای این طرح اختصاص یابد. گفتنی است در صورت تحقق کامل اعتبارات در نظر گرفته شده و پیش‌بینی شده برای سال‌های ۱۳۹۸ و همچنین ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰، میزان عملکرد به مقدار ۶۰/۵ درصد خواهد رسید که بیانگر عدم تحقق اهداف این طرح تا سال ۱۴۰۱ است.

ایجاد فراسامانه هوشمند اندازه‌گیری و مدیریت انرژی (فهام) یکی از پروژه‌های ملی و مهم صنعت برق بوده که اولین و زیربنایی‌ترین قدم در زمینه هوشمندسازی سیستم قدرت است. کارکردهای عملیاتی کردن این برنامه شامل، افزایش دقت در فرایند قرائت کنتورها و صدور صورت‌حساب، محاسبه تلفات غیرفنی، اجرایی شدن کامل برنامه‌های مدیریت بار، قطع و یا محدود کردن انشعاب از راه دور، برقراری امکان اندازه‌گیری و مدیریت منابع تولید پراکنده و افزایش سطح ارتباط با مصرف‌کنندگان است. این برنامه از سال ۱۳۹۰ آغاز شده و متولی اجرای آن شرکت توانیر بوده و پیش‌بینی شده است اجرای این برنامه به نصب یک میلیون قطعه فهمام تا سال ۱۴۰۱ منجر شود. میزان منابع پیش‌بینی شده برای اجرای این برنامه بالغ بر ۱/۸ هزار میلیارد ریال است که تا پایان برنامه پنجم توسعه کمتر از ۱۲۶ میلیارد ریال معادل ۷ درصد از کل اعتبارات مورد نیاز این برنامه تخصیص داده شده و در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷، به مقدار ۹ درصد رسیده است. به بیان دیگر می‌توان گفت از مقدار یک میلیون قطعه کنتور هوشمند حدود ۹۰ هزار قطعه آن نصب شده است. در قانون بودجه سال جاری حدود ۲/۲ درصد از کل اعتبارات مورد نیاز این طرح برای نصب حدود ۲۲ هزار قطعه کنتور هوشمند در نظر گرفته شده است. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ اعتبارات این طرح معادل ۵۰ درصد نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۸ کاهش یافته است.

شایان ذکر است، اجرای فراسامانه ملی هوشمند برق از جمله برنامه‌های قابل اجرا با مشارکت بخش

خصوصی موضوع تبصره «۱۹» لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نیز است.^۱ براساس ارقام مندرج در پیوست ۱ لایحه بودجه سال ۱۳۹۸، طرح ایجاد فراسامانه ملی هوشمند اندازه‌گیری و مدیریت انرژی که مقرر است با مشارکت بخش خصوصی انجام شود، نصب ۲۵۰ هزار کنتور هوشمند است. اختصاص اعتباری معادل ۵۰۰ میلیارد ریال برای سال ۱۳۹۹ از محل اعتبارات طرح‌های تبصره «۱۹» پیش‌بینی شده که این مقدار معادل ۲۸ درصد از کل اعتبارات مورد نیاز برای هدف مقرر در اجرای این طرح تملک است معادل این مقدار برای سال ۱۴۰۰ نیز در نظر گرفته شده است. لذا در صورت اجرای این طرح در قالب مشارکت عمومی - خصوصی، در تحقق اهداف این طرح تسریع می‌شود. پیش‌بینی می‌شود، اجرای این طرح در قالب مشارکت عمومی - خصوصی و با فرض تخصیص کامل اعتبارات مندرج در جدول ۳، عملکرد این طرح به حدود ۷۰ درصد برسد که معادل نصب ۷۰۰ هزار کنتور هوشمند در کشور است.

برقی کردن چاه‌های کشاورزی از جمله اقدامات برای افزایش بازدهی آبیاری، تأمین بیشتر آب جهت توسعه اراضی کشاورزی و در نتیجه افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی است. یکی از پیش‌نیازهای اجرایی شدن این برنامه وجود ظرفیت تولیدی، انتقالی و توزیعی نیروی برق است. به همین منظور، از سال ۱۳۷۹ توانیر با آغاز برقی کردن چاه‌های کشاورزی ایجاد ۲۳۴ مگاوات ظرفیت تولیدی ۱۰۷۰ مگاوات برای توان انتقالی شبکه ۲۰ کیلوولت و ۳۸۸ مگاوات توان انتقالی شبکه‌های فوق توزیع و انتقال در افق ۱۴۰۱ را در دستور کار خود قرار داده است. میزان اعتبار پیش‌بینی شده برای اجرای این طرح، مجموعاً به ارزش ۲/۶ هزار میلیارد ریال است که از این میان تا پایان برنامه پنجم توسعه عملکرد ۹۴/۲ درصد آن محقق شده و تا پایان سال ۱۳۹۷ به ۹۵ درصد رسیده است.

احداث و تقویت شبکه چاه‌های کشاورزی عنوان یکی از طرح‌های مشارکت عمومی - خصوصی، موضوع تبصره «۱۹» لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ است که در آن طرح احداث خط فوق توزیع به ظرفیت ۷۷۵ مگاوات‌آمپر و به طول ۲۷۹ کیلومتر را مقرر کرده است. برآورد منابع مورد نیاز برای این طرح، معادل ۲۰۰۰ میلیارد ریال است که تاکنون عملکرد صفر داشته است.

سازمان انرژی‌های تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی (ساتبا) متولی اجرای برنامه اعطای یارانه سود تسهیلات و وجوه اداره شده برای کاهش شدت انرژی و بهینه‌سازی مصرف انرژی در فصل انرژی طرح‌های عمرانی در پیوست ۱ لایحه بودجه است. براساس هدف تعیین شده، اجرای این برنامه که از سال ۱۳۷۹ آغاز شده است، باید به کاهش ۷ میلیون بشکه نفت خام منجر شود. مجموع اعتبار مورد نیاز برای این برنامه حدود ۱/۱ هزار میلیارد ریال است که تا پایان سال ۱۳۹۷، معادل ۸۹ درصد آن تخصیص داده شده است. اعتبارات در نظر گرفته شده برای این طرح در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ بدون تغییر معادل ۴۰ میلیارد ریال است که در صورت تخصیص اعتبارات این طرح در سال‌های ۱۳۹۸، ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰، این طرح به اتمام خواهد رسید.

۱. جدول شماره ۱۲ مربوط به تبصره «۱۹» لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ بوده که در آن مجموعه‌ای طرح‌های قابل اجرا با مشارکت بخش خصوصی تصریح شده است. در تبصره «۱۹» لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ آمده است: «به‌منظور اجرایی نمودن ماده (۲۷) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت «۲» دستگاه‌های اجرایی مکلفند از محل منابع بودجه کل کشور و دارایی‌های خود تمهیدات لازم را برای اجرای طرح‌های جدید، نیمه‌تمام و آماده بهره‌برداری و در حال بهره‌برداری اعم از طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای با منابع عمومی و اختصاصی و طرح‌های شرکت‌های دولتی با منابع داخلی از طریق انعقاد قرارداد مشارکت عمومی - خصوصی با بخش‌های خصوصی، تعاونی، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها با اولویت بخش خصوصی و تعاونی فراهم کنند».

(میلیون ریال)

جدول ۳. طرح‌های سرفصل امور انرژی در پیوست ۱ لایحه بودجه سال ۱۳۹۹

جمع کل	پیش‌بینی سال‌های بعد	دوران برنامه ششم					عملکرد دوران برنامه پنجم و قبل از آن (درصد)	عملکرد دوران برنامه پنجم و قبل از آن	سال شروع	سال اتمام	عنوان
		برآورد سال ۱۴۰۰	برآورد سال ۱۳۹۹	مصوب سال ۱۳۹۸	عملکرد تا پایان سال ۱۳۹۷	عملکرد سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷					
۱۳۹,۸۸۲	۰	۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۵۷	۱۷,۴۷۵	۴۵	۶۲,۴۰۷	۱۴۰۱	۱۳۸۹	مطالعه افزایش راندمان نیروگاه‌های کشور
۲۹۲,۱۹۵	۰	۴,۰۰۰	۴,۰۰۰	۵,۰۰۰	۹۶	۳,۴۲۸	۹۴	۲۷۵,۷۶۷	۱۴۰۱	۱۳۷۹	افزایش کارایی تولید در نیروگاه‌های بخاری و گازی
۱۰,۰۰۰	۰	۵,۰۰۰	۵,۰۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۴۰۱	۱۳۹۹	تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات
۲,۵۸۳,۶۳۵	۲۹,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	۳۰,۰۰۰	۵۱,۰۰۰	۹۵	۱۰,۰۰۰	۹۴	۲,۴۳۳,۶۳۵	۱۴۰۱	۱۳۷۹	احداث و تقویت شبکه برق چاه‌های کشاورزی
۶۷,۳۹۳	۴,۰۰۰	۴,۰۰۰	۴,۰۰۰	۵,۰۰۰	۷۵	۲,۴۷۸	۷۱	۴۷,۹۱۵	۱۴۰۱	۱۳۸۸	توسعه فناوری پیل سوختی
۱,۹۶۷,۳۳۴	۰	۱۱,۰۰۰	۱۱,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۹۸	۴۹,۸۷۲	۹۵	۱,۸۷۵,۴۶۲	۱۴۰۱	۱۳۷۹	کاهش تلفات و بهینه‌سازی مصرف برق - بهینه‌سازی مصرف انرژی
۱,۰۸۹,۸۴۶	۰	۴۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۸۹	۱۶,۶۸۷	۸۷	۹۵۳,۱۵۹	۱۴۰۱	۱۳۷۹	یارانه سود تسهیلات و وجوه اداره شده برای کاهش شدت انرژی - بهینه‌سازی مصرف انرژی
۱,۸۰۹,۰۲۳	۱,۵۶۲,۰۰۰	۲۴,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۹	۳۷,۵۰۰	۷	۱۲۵,۵۲۳	۱۴۰۱	۱۳۹۰	ایجاد فراسامانه ملی هوشمند اندازه‌گیری و مدیریت انرژی
۳,۳۰۶,۶۴۰	۱,۳۰۷,۱۱۷	۲۲,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۶۵,۰۰۰	۵۷	۱۶۸,۲۶۸	۵۲	۱,۷۲۴,۲۵۵	۱۴۰۱	۱۳۶۸	توسعه نیروگاه‌های بادی
۲,۳۱۹,۳۹۸	۶۱۲,۷۰۰	۸۰,۰۰۰	۷۲,۰۰۰	۹۰,۰۰۰	۶۳	۲۰,۰۰۰	۶۲	۱,۴۴۴,۶۹۸	۱۴۰۱	۱۳۷۹	فناوری انرژی‌های نو - بهینه‌سازی مصرف انرژی
۱۳۹,۸۸۲	۰	۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۵۷	۱۷,۴۷۵	۴۵	۶۲,۴۰۷	۱۴۰۱	۱۳۸۹	مطالعه افزایش راندمان نیروگاه‌های کشور
۴۸,۹۴۶	۰	۴,۰۰۰	۴,۰۰۰	۴,۰۰۰	۷۵	۱۱,۷۵۰	۵۱	۲۵,۱۹۶	۱۴۰۱	۱۳۹۱	مطالعه فناوری انرژی خورشیدی
۲۳,۲۵۰	۰	۶,۰۰۰	۶,۰۰۰	۵,۵۰۰	۲۵	۵,۷۵۰	۰	۰	۱۴۰۱	۱۳۸۲	مطالعه توسعه بخش انرژی کشور
۱۳,۷۹۷,۴۲۴	۳,۵۱۴,۸۱۷	۲۷۰,۰۰۰	۲۵۶,۰۰۰	۳۶۵,۵۰۰			۶۸				متوسط عملکرد - مجموع
							۶۹/۹				متوسط عملکرد - در صورت تحقق اعتبارات ۱۳۹۹
							۷۱/۹				متوسط عملکرد - در صورت تحقق اعتبارات ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰

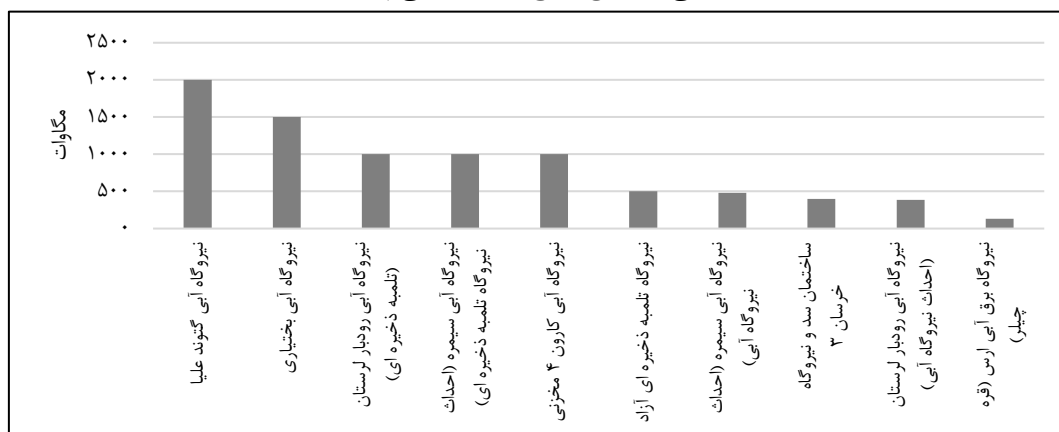
مأخذ: همان.

۲-۲. توسعه امور برق آبی

طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای ذیل سرفصل توسعه امور برق آبی در مجموع نیازمند اعتبار بالغ بر ۶۳ هزار میلیارد ریال بوده که تاکنون بیش از نیمی از آن اختصاص یافته است. مطابق لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ پیش‌بینی شده در سال‌های ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ به ترتیب معادل ۱/۵ و ۱/۶ هزار میلیارد ریال برای این طرح‌ها اختصاص یابد. در صورت تحقق اعتبارات برای سال‌های آتی می‌توان انتظار داشت که عملکرد در این بخش در سال ۱۳۹۹ معادل ۵۸/۳ درصد شود و در سال ۱۴۰۰ به ۶۱/۴ درصد برسد. نمودار ۹ میزان ظرفیت نیروگاه‌های برق آبی که با اتکا به اعتبارات تملک دارایی سرمایه‌ای در حال اجرا بوده، نشان داده شده است. مجموع ظرفیت نیروگاه‌های برق آبی طرح‌های تملک معادل ۸۴۰۰ مگاوات است. نیروگاه خراسان ۳ دارای ظرفیت ۴۰۰ مگاوات است که از سال ۱۳۸۸ احداث آن آغاز شده و سال اتمام این طرح ۱۴۰۳ مقرر شده است. عملکرد اختصاص اعتبارات به این طرح تا پایان برنامه پنجم توسعه معادل ۱۲ درصد و در سال ۱۳۹۷ به مقدار ۲۰ درصد رسیده است. نیروگاه برق آبی ارس و تلمبه ذخیره‌ای آزاد به ترتیب دارای ظرفیت ۱۳۰ و ۵۰۰ مگاوات است که در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ اجرای آن آغاز شده است. مطابق برنامه‌ریزی صورت گرفته مقرر شده که نیروگاه برق آبی ارس در سال ۱۴۰۳ و نیروگاه تلمبه ذخیره‌ای آزاد در سال ۱۴۰۲ به اتمام برسد. با این حال، میزان اعتبارات اختصاص داده شده به نیروگاه برق آبی ارس تا سال ۱۳۹۷ معادل ۲/۲ درصد از کل اعتبارات مورد نیاز بوده و این مقدار برای نیروگاه تلمبه ذخیره‌ای آزاد حدود ۴ درصد بوده است.

نمودار ۹. ظرفیت نیروگاه‌های برق آبی موضوع طرح‌های عمرانی پیوست ۱ لایحه بودجه سال ۱۳۹۹

مأخذ: همان.

احداث مابقی نیروگاه‌های برق آبی باید تا سال ۱۴۰۱ به اتمام برسد که در میان آنها نیروگاه رودبار لرستان که از نوع تلمبه ذخیره‌ای با ظرفیت ۱۰۰۰ مگاوات است دارای کمترین عملکرد، معادل ۷۷ درصد تا پایان سال ۱۳۹۷ است. سایر نیروگاه‌های برق آبی که سال مقرر برای اتمام آنها ۱۴۰۱ است، بیشتر از ۸۵ درصد عملکرد (تا پایان سال ۱۳۹۷) داشته‌اند.

(میلیون ریال)

جدول ۴. طرح‌های سرفصل امور برق آبی پیوست ۱ لایحه بودجه سال ۱۳۹۹

عنوان	سال شروع	سال اتمام	عملکرد دوران برنامه پنجم و قبل از آن	دوران برنامه ششم			عملکرد دوران برنامه پنجم و قبل از آن (درصد)	عملکرد سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷	عملکرد تا پایان سال ۱۳۹۷ (درصد)	مصوب سال ۱۳۹۸	برآورد سال ۱۳۹۹	برآورد ۱۴۰۰	پیش‌بینی سال‌های بعد	جمع کل
				عملکرد دوران برنامه پنجم و قبل از آن	عملکرد سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷	عملکرد تا پایان سال ۱۳۹۷ (درصد)								
جابجایی راه‌ها و خطوط لوله نفت نیروگاه‌های کارون ۳ و ۴	۱۳۷۹	۱۴۰۱	۶۶	۷۱۵,۶۷۶	۸۱	۲۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۴۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۴,۵۳۵,۷۷۰	
ساختمان سد و نیروگاه خراسان ۳	۱۳۸۸	۱۴۰۳	۱۲	۵۳۴,۹۲۱	۲۰	۲۰۴,۰۰۰	۲۷۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۲۰۴,۰۰۰	۲۷۰,۰۰۰	۳۰۰,۰۰۰	۴,۷۴۷,۴۰۰	۶,۸۹۲,۳۳۰	
مطالعه نیروگاه‌های آبی	۱۳۹۱	۱۴۰۱	۳۶	۵۶,۷۲۳	۵۸	۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۲۴,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۲۴,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۲۶۸,۳۳۲	
نیروگاه آبی بختیاری	۱۳۸۷	۱۴۰۳	۲۳	۳۱۵,۴۱۶	۲۸	۱۲۷,۵۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۱۸۰,۰۰۰	۱۲۷,۵۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۱۸۰,۰۰۰	۴,۸۱۲,۳۴۷	۷,۲۹۳,۱۷۰	
نیروگاه آبی رودبار لرستان	۱۳۷۳	۱۴۰۱	۶۷	۴۵۷,۲۸۳	۷۷	۲۰۸,۸۰۸	۲۵۰,۰۰۰	۲۸۰,۰۰۰	۲۰۸,۸۰۸	۲۵۰,۰۰۰	۲۸۰,۰۰۰	۳۴۰,۰۰۰	۴,۶۴۶,۶۳۱	
نیروگاه آبی سیمره	۱۳۷۲	۱۴۰۱	۷۶	۷۳۲,۵۴۵	۸۵	۳۳۶,۵۰۰	۲۸۰,۰۰۰	۳۵۰,۰۰۰	۳۳۶,۵۰۰	۲۸۰,۰۰۰	۳۵۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰	۸,۱۸۸,۱۷۰	
نیروگاه آبی کارون ۴ مخزنی	۱۳۷۲	۱۴۰۱	۸۷	۱۷۷,۸۰۳	۹۰	۱۵۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۲۵۰,۰۰۰	۷,۳۵۷,۸۵۱	
نیروگاه آبی گتوند علیا	۱۳۷۲	۱۴۰۱	۸۹	۲۰۶,۸۰۸	۹۱	۱۶۵,۷۵۰	۱۵۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۱۶۵,۷۵۰	۱۵۰,۰۰۰	۲۰۰,۰۰۰	۴۰۰,۰۰۰	۱۰,۳۷۳,۸۸۰	
نیروگاه برق آبی ارس (قره چیلر)	۱۳۹۲	۱۴۰۳	۱/۷	۱۳,۷۰۰	۲/۲	۱۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۲۴,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۲۴,۰۰۰	۲۵۱۶,۵۷۸	۲,۶۳۰,۶۴۶	
نیروگاه برق آبی کوچک	۱۳۶۲	۱۴۰۱	۳۷	۷۳,۳۹۳	۴۰	۹۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۹۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۱,۰۷۹,۵۲۸	۲,۳۲۳,۱۷۲	
نیروگاه تلمبه ذخیره‌ای آزاد	۱۳۹۱	۱۴۰۲	۴	۱۰,۶۳۸	۴	۲۱,۲۵۰	۳۰,۰۰۰	۳۶,۰۰۰	۲۱,۲۵۰	۳۰,۰۰۰	۳۶,۰۰۰	۸,۲۰۵,۲۲۲	۸,۶۰۶,۶۹۷	
متوسط عملکرد - مجموع			۵۶											۶۳,۱۱۶,۶۴۹
متوسط عملکرد - در صورت تحقق اعتبارات ۱۳۹۹					۵۸/۳									
متوسط عملکرد - در صورت تحقق اعتبارات ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰					۶۱/۴									

مأخذ: همان.

۳. بودجه شرکت‌های دولتی صنعت برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹

اهمیت و لزوم بررسی بودجه شرکت‌های دولتی به دلیل اثرگذاری آن بر متغیرهای اقتصاد کلان کشور نظیر رشد نقدینگی، رشد اقتصادی و غیره در قانون بودجه سال ۱۳۹۸ مورد تأکید است. به طوری که در جزء «۷» بند «ط» تبصره «۲»^۱ این قانون دولت مکلف به ارائه بودجه تفصیلی شرکت‌های دولتی در قالب پیوست جداگانه به مجلس شورای اسلامی شد.

بررسی بودجه تفصیلی (صورت‌های مالی) شرکت‌های صنعت برق خارج از حوصله این مقال است، لکن در این پژوهش برآیند بودجه پیشنهادی برای شرکت‌های دولتی مورد تحقیق و بررسی قرار گرفته است. بررسی بودجه شرکت‌ها شامل بررسی بودجه جاری و سرمایه‌ای شرکت‌ها به ترتیب با عناوین «درآمد - هزینه» و «منابع - مصارف» است.

شایان ذکر است، مطابق ماده (۴) قانون محاسبات عمومی کشور منظور از شرکت دولتی واحد سازمانی است که با اجزای قانون به صورت شرکت ایجاد شده و تمام و یا بیشتر از ۵۰ درصد از سرمایه آن متعلق به دولت است. لکن در اینجا گستره شمول تعریف به شرکت‌های توزیع برق تسری داده شده و بودجه آنها نیز مورد بررسی قرار گرفته شده است.

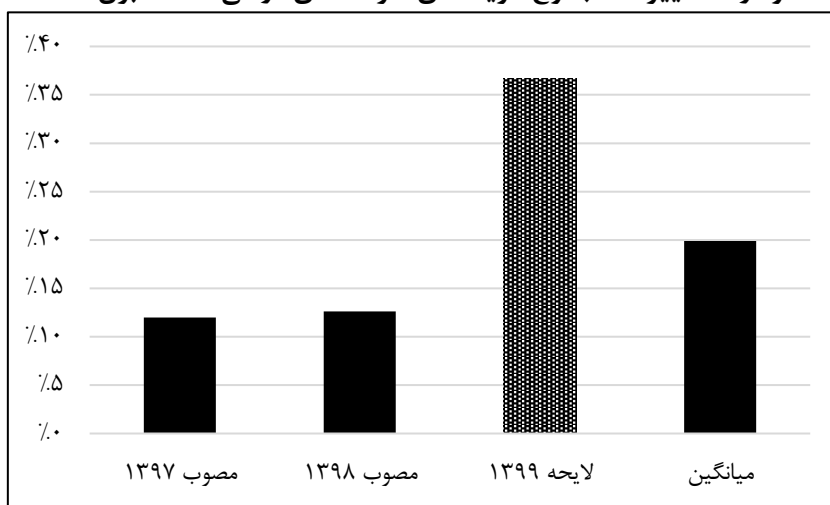
۳-۱. بررسی درآمد - هزینه شرکت‌های دولتی صنعت برق

۳-۱-۱. هزینه‌های شرکت‌های دولتی صنعت برق

نمودار ۹ تغییرات مجموع هزینه‌های شرکت‌های دولتی برق طی قوانین بودجه ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و لایحه سال ۱۳۹۹ را نشان می‌دهند. مجموع هزینه‌های شرکت‌های صنعت برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ بالغ بر ۳۹۲ هزار میلیارد ریال برآورد شده که نسبت به مقدار مصوب آن در سال جاری ۳۷ درصد رشد داشته است. این در حالی است که مجموع هزینه‌های شرکت‌ها در قانون بودجه سال ۱۳۹۸ حدود ۱۴ درصد افزایش یافته بود. مقدار رشد نرخ هزینه‌ها در نمودار ۱۰ ارائه شده است. نرخ هزینه‌های شرکت‌های دولتی که با عنوان بهای تمام شده برق نیز شناخته شده است، نسبت مجموع هزینه‌های شرکت‌های برق به میزان فروش داخلی برق تعریف می‌شود. هزینه تمام شده برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ معادل ۱۳۹۶ ریال به ازای هر کیلووات ساعت فروش داخلی برق تعیین شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۸ بیش از ۳۵ درصد افزایش یافته است. شایان ذکر است، از قانون بودجه سال ۱۳۹۶ تا لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ مجموع هزینه شرکت‌ها و نرخ هزینه‌های آنها به ترتیب سالیانه ۲۰ و ۱۴ درصد افزایش یافته است.

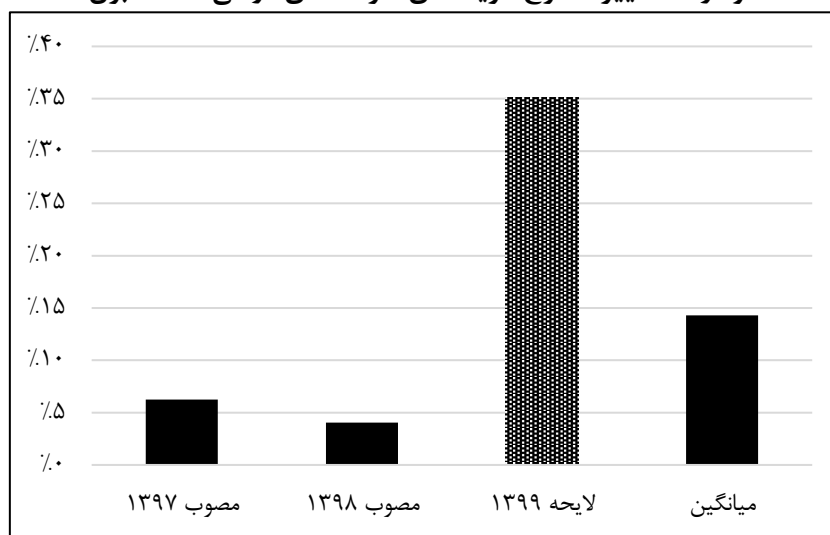
۱. دولت مکلف است بودجه تفصیلی شرکت‌های دولتی را که حداکثر تا پایان آبان‌ماه هر سال به تصویب مجامع آنها می‌رسد، در پیوستی جداگانه تهیه و به همراه لوائح بودجه کل کشور برای بررسی به مجلس شورای اسلامی ارائه کند. مجامع عمومی شرکت‌های دولتی مکلفند ضمن رعایت کامل ماده (۷۵) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) درخصوص اصلاح بودجه تفصیلی شرکت، از هرگونه تغییر در هزینه‌های پرسنلی اعم از حقوق و مزایا و سایر پرداختی رفاهی به کارکنان شرکت و کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاری اجتناب کنند.

نمودار ۹. تغییرات مجموع هزینه‌های شرکت‌های دولتی صنعت برق

مأخذ: همان.

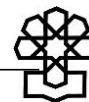
نمودار ۱۰. تغییرات نرخ هزینه‌های شرکت‌های دولتی صنعت برق

مأخذ: همان.

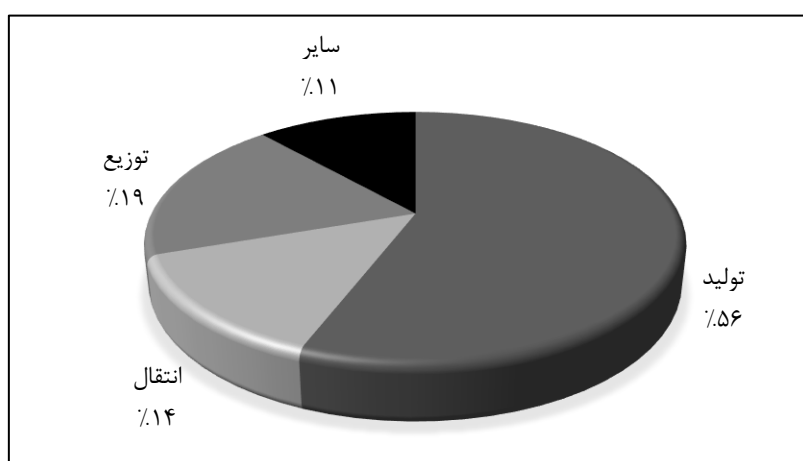
با توجه به بررسی‌های صورت گرفته در این قسمت بودجه‌های جاری و سرمایه‌ای براساس ارزش‌های جاری است، افزایش شاخص عمومی قیمت‌ها، یکی از علل رشد هزینه‌های صنعت برق و نرخ تمام شده برق است. در بیان کلی، در صورت عدم اصلاح نرخ‌ها به فراخور افزایش شاخص عمومی قیمت‌ها و حفظ سطوح نسبی قیمت‌ها، افزایش حجم بدهی‌ها برای دولت و درنهایت کسری بودجه خواهد شد. در چنین شرایطی استقراض از محل‌های مختلف نظیر بانک مرکزی، انتشار اوراق، بانک‌های تجاری دولتی^۱ صورت

۱. بخشی از تأمین مالی دولت از کانال بانک‌های تجاری به دلیل کمبود منابع این بانک‌ها از منابع بانک مرکزی تأمین مالی می‌شود و در نتیجه از لحاظ تأثیرات اقتصادی تفاوتی با تأمین مالی مستقیم از بانک مرکزی نخواهد داشت. بنابراین بند «و» تبصره «۵» قانون بودجه سال جاری در واقع همان استقراض از بانک مرکزی محسوب می‌شود.

می‌گیرد تا جبران کسری بودجه شود که ماحصل آن ابقای تورم بالاست. به دنبال این شرایط، مجدد مقادیر اسمی هزینه‌های این صنعت افزایش یافته و در صورت عدم اصلاح نرخ برق مجدداً فرایند فوق‌الذکر تکرار خواهد شد. این چرخه‌ای است که طی سالیان گذشته تاکنون ادامه داشته و تداوم این شرایط برای بخش صنعت برق و کل اقتصاد کشور آسیب‌زا بوده است. بهبود کارایی هزینه‌ها در زنجیره تأمین برق و اصلاح نرخ فروش برق علاوه بر بهبود فضای مالی این صنعت از تداوم آثار مخرب این چرخه جلوگیری می‌کند. بدیهی است که بازتوزیع منابع حاصل از اصلاح نرخ فروش، بخش عمده‌ای از زیان‌های اقتصادی و اجتماعی را بلاثر می‌سازد. به علاوه، تغییرات در توزیع هزینه‌ها^۱ در زیربخش‌ها و بخش‌های تولید، انتقال و توزیع برق نیز از عوامل تأثیرگذار در رشد هزینه‌های شرکت‌های این صنعت و بهای تمام شده برق است. نمودار ۱۱ توزیع هزینه‌های صنعت برق در قوانین مصوب سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ را نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود هزینه‌های شرکت‌های زنجیره تأمین برق شامل تولید^۲، انتقال و توزیع برق بیش از ۸۸ درصد مجموع هزینه‌های جاری شرکت‌های صنعت برق را شامل می‌شود. بنابراین با اقدامات مؤثر در زنجیره تأمین برق می‌توان رشد هزینه تمام شده برق را کاهش داد. هزینه «سایر» شامل هزینه‌های «مالی و اجرای مقررات» و «استهلاک دفتری» است. این دو هزینه جزء هزینه‌های اجتناب‌ناپذیر صنعت برق بوده که سیاست‌گذاری‌های بخشی منجر به کاهش مقادیر اسمی و واقعی آنها نخواهد شد.

نمودار ۱۱. سهم هزینه‌های شرکت‌های دولتی صنعت برق در زنجیره تأمین برق

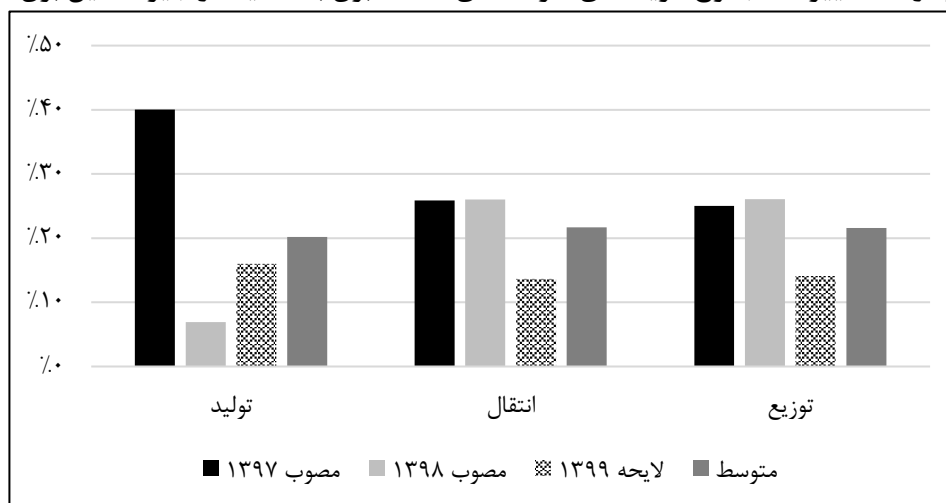
مأخذ: همان.

۱. با اتخاذ روش‌های تجزیه شاخص (Index Decomposition) می‌توان به میزان سهم کارایی هزینه‌ها و ساختار هزینه‌ها، تغییرات شاخص هزینه‌ها در طول زنجیره تأمین برق را مورد تحقق قرار داد.
۲. منظور از هزینه‌های بخش تولیدی هزینه‌های تولید برق شرکت‌های دولتی و خرید برق است.
۳. شامل هزینه‌های شرکت‌های برق منطقه‌ای، شرکت مدیریت شبکه برق ایران و شرکت توانیر است.

در قوانین مصوب سال‌های اخیر و همچنین لایحه بودجه سال آتی، هزینه‌های بخش تولید بیش از نیمی از کل هزینه‌های جاری صنعت برق را به‌خود اختصاص داده است. رشد مجموع و نرخ هزینه‌های هریک از بخش‌های زنجیره تأمین برق برای بودجه‌های مصوب قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ در نمودارهای ۱۲ و ۱۳ نشان داده شده است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، هزینه‌های بخش تولید برق به‌طور متوسط ۲۰ درصد طی سال‌های یاد شده افزایش یافته به‌طوری‌که در سال ۱۳۹۷ مجموع هزینه‌های این بخش دارای بیشترین رشد بوده است. این درحالی است که در این سال، نرخ هزینه‌های این بخش تقریباً ثابت بوده است. مجموع هزینه‌های بخش تولید نیز در سال ۱۳۹۸ معادل ۷ درصد افزایش یافته، لکن نرخ هزینه‌های تولید در این سال معادل ۵ درصد کاهش یافته است. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نرخ هزینه‌های تولید بیشترین افزایش را داشته و به مقدار ۴۶ درصد رسیده و در همین سال افزایش ۱۶ درصدی در مجموع هزینه‌های این بخش پیش‌بینی شده است.

هزینه‌های بخش انتقال و توزیع نیروی برق به‌ترتیب ۱۴ و ۱۹ درصد از مجموع هزینه‌های جاری صنعت برق در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه سال آینده را شامل می‌شود. همان‌طور که در نمودارهای ۱۲ و ۱۳ نشان داده شده، هزینه‌های این دو بخش از زنجیره با آهنگ تقریباً یکسانی طی سال‌های اخیر رشد داشته است. به‌طوری‌که طی سال‌های اخیر به‌طور متوسط مجموع هزینه‌ها و نرخ هزینه‌های این دو بخش به‌طور برابر افزایش یافته و سالیانه به‌ترتیب با افزایش ۲۲ و ۱۶ درصدی مواجه بوده است.

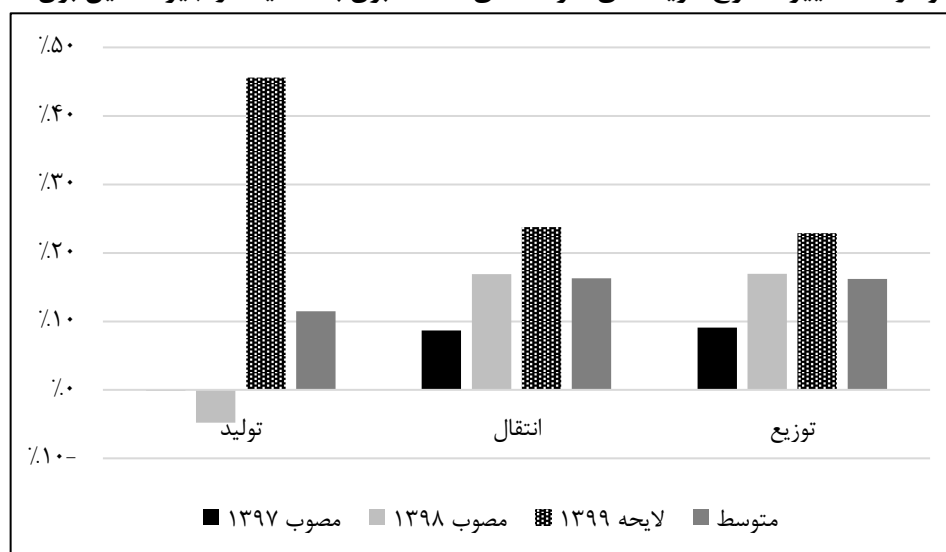
نمودار ۱۲. تغییرات مجموع هزینه‌های شرکت‌های صنعت برق به تفکیک زنجیره تأمین برق

مأخذ: همان.

نمودار ۱۳. تغییرات نرخ هزینه‌های شرکت‌های صنعت برق به تفکیک زنجیره تأمین برق

مأخذ: همان.

هزینه‌های مصوب بخش انتقال طی سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به‌طور یکسان و معادل ۲۶ درصد افزایش یافته است. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ پیش‌بینی شده هزینه‌های این بخش نسبت به سال ۱۳۹۸ با آهنگ کمتری نسبت به سال‌های گذشته و معادل ۱۴ درصد افزایش یابد. گرچه مطابق نمودار ۱۲، طی سال‌های اخیر مجموع هزینه‌های بخش انتقال با رشد ثابت و یا کاهشی مواجه بوده، لکن میزان نرخ هزینه‌های این بخش همواره افزایشی بوده است. در قوانین بودجه ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ و همچنین لایحه بودجه سال آتی به‌ترتیب ۸/۶۵، ۱۷ و ۲۴ درصد افزایش در نرخ هزینه‌های بخش انتقال نیروی برق مشاهده می‌شود. این مهم بیان می‌کند، برای تأمین میزان برق یکسان طی سال‌های اخیر، هزینه‌های این بخش با سرعت بیشتری افزایش یافته است. بنابراین لازم است، با شناسایی عوامل هزینه‌های بخش انتقال نیروی برق، نسبت به افزایش کارایی هزینه این بخش تدابیری اتخاذ کرد.

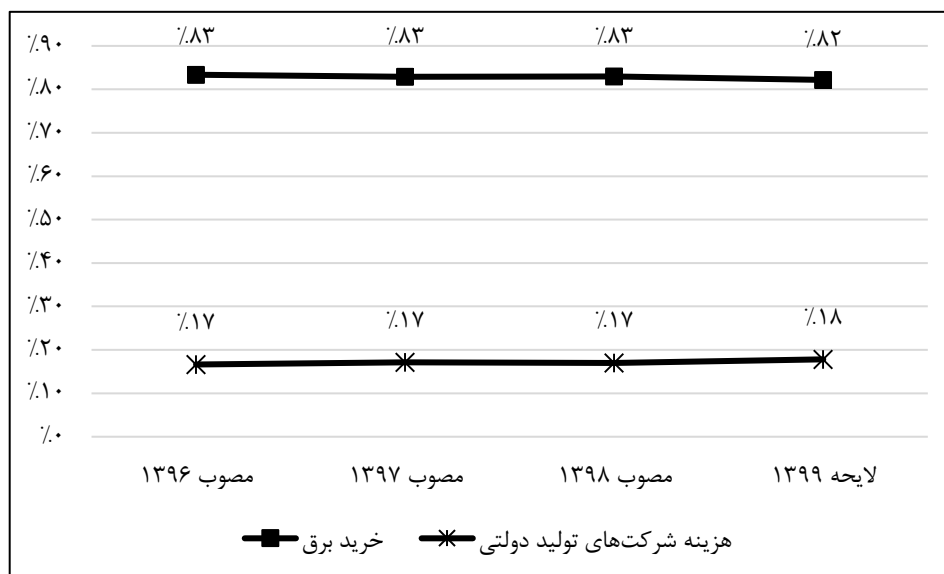
الگوی تغییرات هزینه‌های شرکت‌های توزیع برق نیز مشابه بخش انتقال است. مجموع هزینه‌های شرکت‌های توزیع برق در قوانین مصوب بودجه در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ به‌ترتیب معادل ۲۵ و ۲۶ درصد افزایش در هزینه‌ها مشاهده می‌شود و پیش‌بینی می‌شود این مقدار در سال آتی به ۱۴ درصد کاهش یابد. میزان رشد نرخ هزینه‌های شرکت‌های توزیع برق طی سال‌های نشان داده شده در نمودار ۱۳ ثابت نبوده و روندی افزایشی داشته است. به‌عبارت دیگر، در صورت تأمین میزان برق یکسان طی سال‌های یاد شده، هزینه‌های شرکت‌های توزیع با سرعت بیشتری نسبت به سال قبل افزایش یافته است. لذا باید با شناسایی هر یک از عوامل هزینه‌های شرکت‌های توزیع برق، روند آنها رصد و نسبت به افزایش کارایی هزینه‌های این بخش از زنجیره تأمین برق تدابیری اندیشیده شود.

الف) بررسی‌های هزینه بخش تولید^۱

هزینه‌های بخش تولید شامل هزینه‌های شرکت‌های دولتی تولید برق و همچنین خرید برق از بخش خصوصی است. تأمین نیاز مشترکین داخلی و صادرات برق از محل خرید برق از نیروگاه‌های برق‌آبی، اتمی، تولیدات پراکنده، تجدیدپذیر، نیروگاه‌های خارج از وزارت نیرو در بازار و بورس برق و خرید برق از نیروگاه‌های دارای قرارداد تبدیل انرژی (ECA) است. نمودار ۱۴ سهم خرید برق و شرکت‌های دولتی تولید برق و نمودار ۱۵ هزینه‌های این بخش طی قوانین مصوب سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ را نشان می‌دهد.

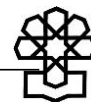
هزینه‌های بخش تولید در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ با افزایش ۵۲ درصدی نسبت به قانون مصوب سال جاری به رقم ۴۳۱ هزار میلیارد ریال بالغ شده است. همان‌طور که در نمودار ۱۴ نشان داده شده، در قوانین مصوب در سنوات گذشته سهم هزینه‌های خرید برق و شرکت‌های دولتی تولید برق همواره مقدار ثابت و معادل ۸۳ و ۱۷ درصد از کل هزینه‌های بخش تولید را شامل می‌شد.

نمودار ۱۴. سهم هزینه‌های تولید و خرید برق

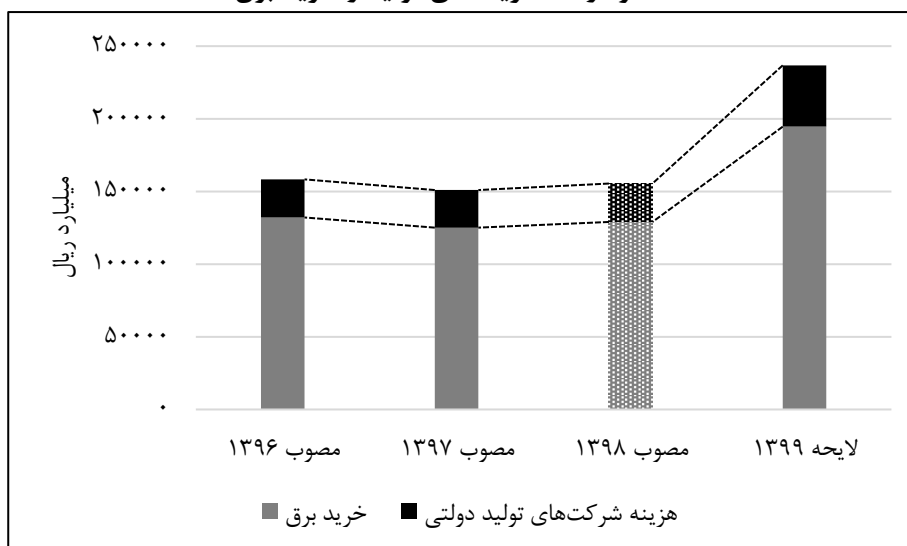

مأخذ: همان.

۱. هزینه‌های جاری شرکت‌های دولتی تولید برق در این قسمت شامل هزینه‌های عملیاتی و غیرعملیاتی است. بنابراین، آمارهای مربوط به نرخ هزینه‌ها و مجموع هزینه‌های این بخش متفاوت از بخش قبل است.

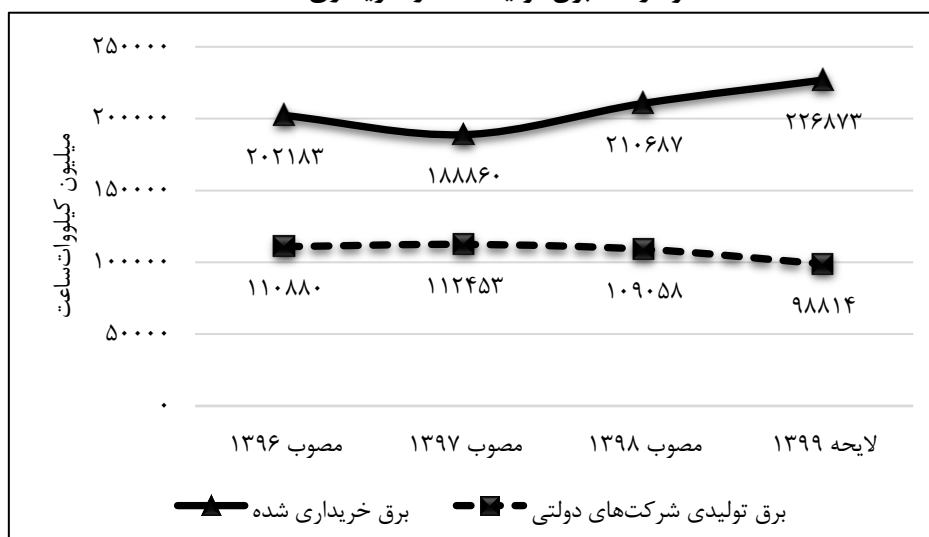
نمودار ۱۵. هزینه‌های تولید و خرید برق

مأخذ: همان.

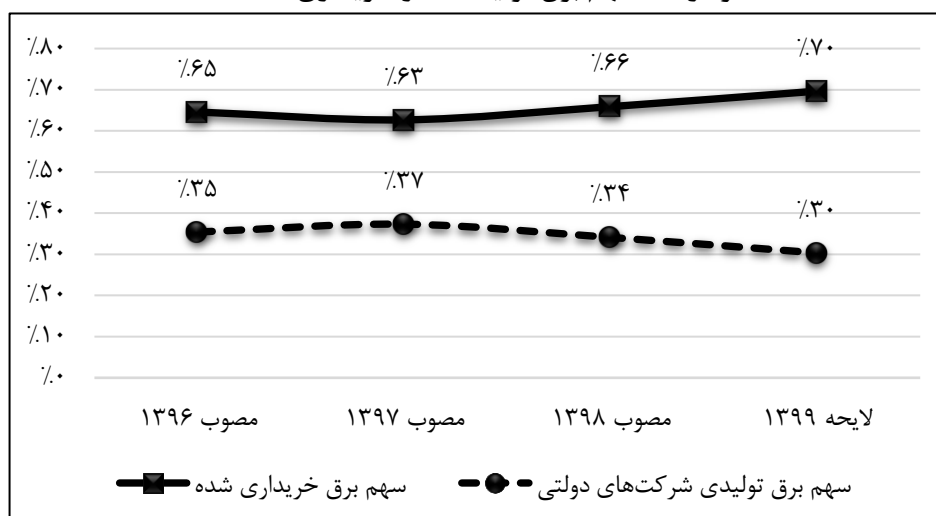
با توجه به نمودار ۱۵ می‌توان گفت که هزینه خرید برق نقش بسزایی در تغییرات هزینه بخش تولید دارد. در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و همچنین لایحه بودجه سال آینده سهم برق تأمین شده و هزینه‌های زیربخش‌های خرید برق به شرح نمودارهای ۱۶ و ۱۷ است. نکته قابل توجه در این دو نمودار مقایسه میان هزینه‌های خرید برق و سهم آن در تأمین برق کشور بوده که براساس آن می‌توان بخشی از علل تغییرات در روند مجموع هزینه و نرخ هزینه‌های خرید برق مورد بررسی قرار داد.

نمودار ۱۶. برق تولید شده و خریداری شده

مأخذ: همان.

نمودار ۱۷. سهم برق تولید شده و خریداری شده

مأخذ: همان.

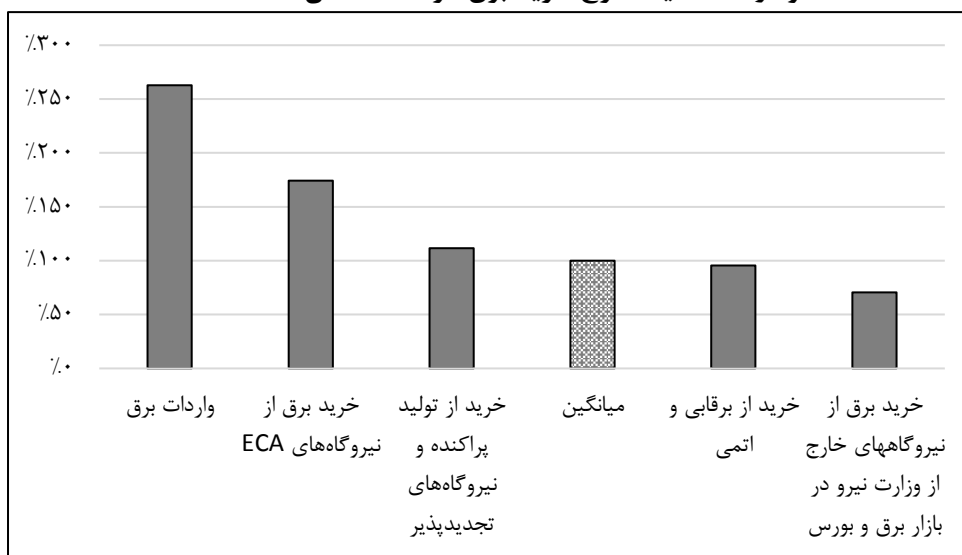
• وضعیت هزینه‌های خرید برق

معادل ۵۷ درصد از برق خریداری شده از محل «نیروگاه‌های خارج از وزارت نیرو در بازار و بورس برق» تأمین شده که ۴۰ درصد از کل هزینه‌های خرید برق را شامل می‌شود. از سویی دیگر، نیروگاه‌های دارای قرارداد تبدیل انرژی (ECA) دارای سهم ۱۷ درصدی در تأمین برق کشور بوده که حدود ۳۰ درصد از هزینه‌های خرید برق را به خود اختصاص داده است. بنابراین اگر شاخص نسبت میان «هزینه تأمین برق» به «سهم متناظر در تأمین برق» تعریف نمود. این شاخص بیان می‌کند، به‌ازای هریک درصد از هزینه اختصاص داده شده برای خرید برق تا چه اندازه می‌توان برق مورد نیاز را تأمین نمود. شایان ذکر است، شاخص نسبت «سهم تأمین برق» به «هزینه متناظر تأمین برق» را می‌توان نسبت میان نرخ خرید برق از هریک از زیربخش‌ها به نرخ متوسط هزینه‌های خرید برق قلمداد کرد.

نمودار ۱۸ که براساس بودجه مصوب سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ حاصل شده، نشان می‌دهد چنانچه در سالی سهم تأمین برق از محل خرید از نیروگاه‌های خارج از وزارت نیرو در بازار و بورس برق و همچنین برق آبی و اتمی نسبت به سال قبل بیشتر شود، تغییرات هزینه‌های خرید برق با رشد کمتری افزایش یافته و متوسط نرخ خرید برق (ریال به‌ازای هر کیلووات ساعت) کاهش می‌یابد. در مقابل در شرایط کنونی، در صورت تداوم افزایش سهم تأمین برق از نیروگاه‌های تولید پراکنده و تجدیدپذیر و نیروگاه‌های دارای قرارداد تبدیل انرژی علاوه بر ازدیاد آهنگ افزایش هزینه‌های خرید برق، متوسط نرخ خرید برق نیز افزایش می‌یابد.

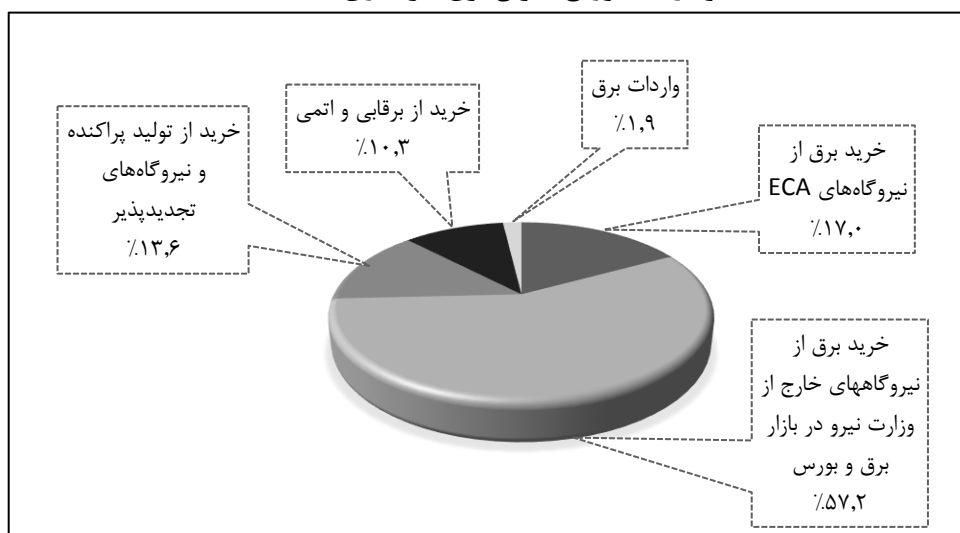

نمودار ۱۸. مقایسه نرخ خرید برق عرضه‌کنندگان مختلف

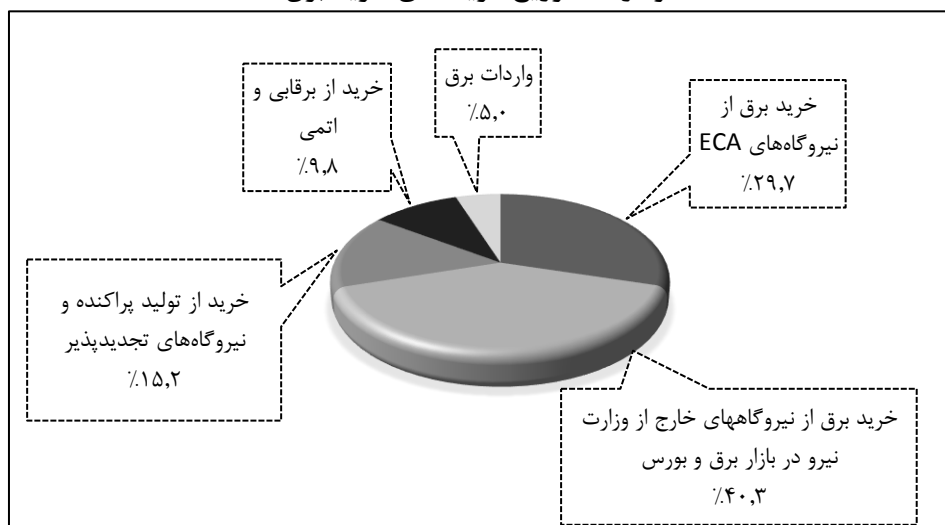
مأخذ: همان.

نمودار ۱۹. توزیع میزان خریداری شده

مأخذ: همان.

نمودار ۲۰. توزیع هزینه‌های خرید برق

مأخذ: همان.

در صورتجلسه شماره ۲۶۳ هیئت تنظیم بازار برق مورخ ۱۳۹۴/۰۵/۱۱ مقرر شد نرخ پایه پرداخت بابت آمادگی به نیروگاه‌ها و سقف قیمت نرخ پیشنهاد تولید انرژی در بازار برق در سال ۱۳۹۴ تغییر نکند. بر این اساس در سال ۱۳۹۴ نرخ پایه پرداخت بابت آمادگی به نیروگاه‌ها معادل ۱۸۵ ریال به‌ازای هر کیلووات ظرفیت آماده، دامنه نرخ پیشنهاد تولید انرژی بین صفر تا ۴۱۷ ریال به‌ازای هر کیلووات ساعت انرژی تولیدی و همچنین ۲۷ ریال هزینه دسترسی به نقطه مرجع شبکه تعیین شد و کماکان نرخ‌های در پایه در بازار برق ثابت باقی مانده است.

نمودار ۲۱ نرخ‌های پیش‌بینی شده برای خرید برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ و قانون بودجه سال ۱۳۹۶ را نشان می‌دهد. به دلیل افزایش سطح عمومی قیمت‌ها جهش نرخ خرید برق از نیروگاه‌های ECA، واردات برق و خرید برق از تولید پراکنده و نیروگاه‌های تجدیدپذیر در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نسبت به سال ۱۳۹۶ پیش‌بینی شده است. شایان ذکر است، طبق نمودار ۲۱، نرخ خرید برق در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ به ترتیب از ECA از ۸۲۰ به ۲۲۵۰، نیروگاه‌های تولید پراکنده و تجدیدپذیر از ۶۱۸ به ۲۰۸۳ و واردات برق از ۱۲۴۷ به ۲۴۳۹ ریال به‌ازای هر کیلووات ساعت افزایش خواهد یافت.

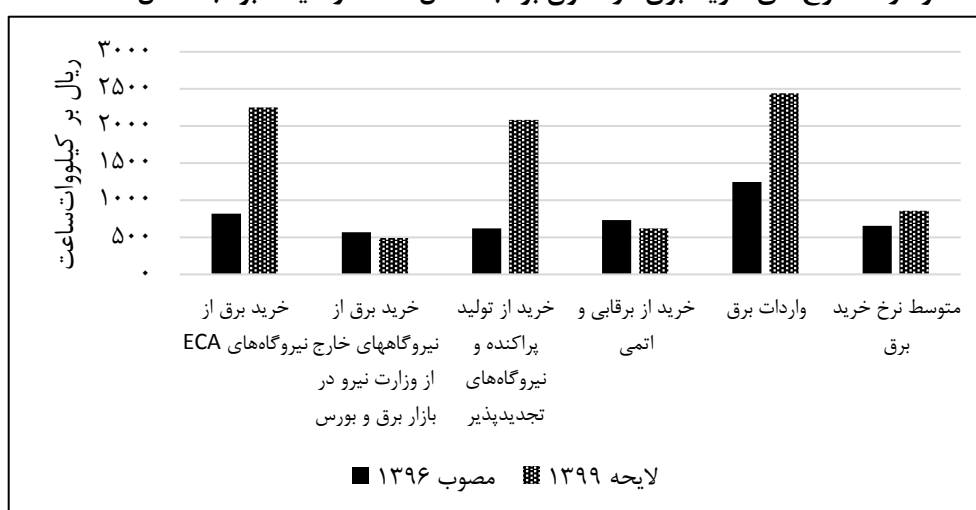
در مقابل کاهش در نرخ خرید برق از نیروگاه‌های در بازار برق و بورس و همچنین نرخ خرید برق از نیروگاه‌های برق‌آبی و اتمی در لایحه بودجه سال آینده نسبت به سال ۱۳۹۶ پیش‌بینی می‌شود. طبق قانون بودجه سال ۱۳۹۶ نرخ خرید برق از نیروگاه‌های حاضر در بازار برق و بورس معادل ۵۶۷ ریال و نرخ خرید برق از نیروگاه‌های برق‌آبی و اتمی معادل ۷۳۳ ریال مصوب شد و در لایحه بودجه سال آینده

۱. هدف از قیاس میان دو سال مزبور، فراهم آوردن امکان تحلیل در بستر زمان به طوری که شمای وضعیت خرید برق پیش و پس از بروز تحولات در عرصه اقتصاد کلان کشور است.

به ترتیب معادل ۴۹۲ و ۶۲۱ ریال به ازای هر کیلووات ساعت پیش‌بینی شده است. بنابراین یکی از علل عدم مواجهه با افزایش متوسط نرخ خرید برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۶، سهم معادل ۶۷ درصدی نیروگاه‌های حاضر در بورس و بازار برق و همچنین نیروگاه‌های اتمی و برق‌آبی بوده است. متوسط نرخ خرید برق در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ معادل ۶۵۳ ریال در نظر گرفته شد و این مقدار در لایحه بودجه سال آینده معادل ۶۵۸ ریال پیش‌بینی شده است.

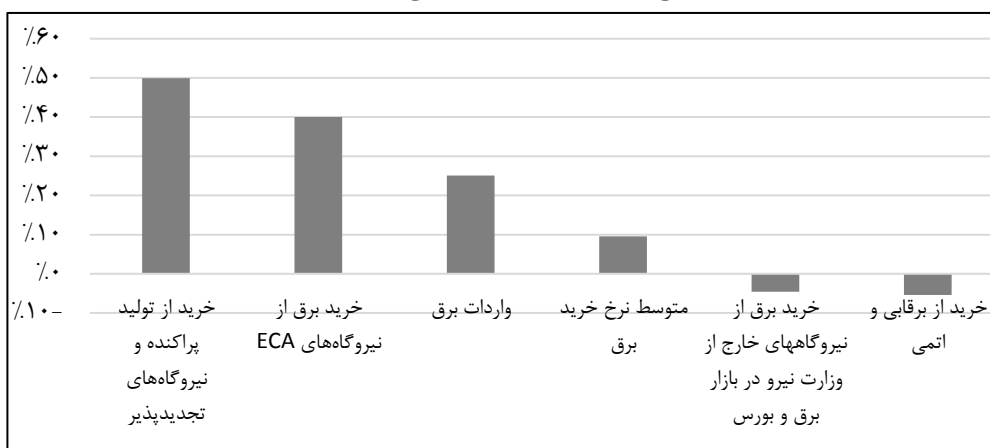
نمودار ۲۱. نرخ‌های خرید برق در قانون بودجه سال ۱۳۹۶ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۹

مأخذ: همان.

افزایش شاخص بهای کالا و خدمات مصرفی و همچنین شاخص بهای تولیدکننده موجب افزایش هزینه‌های تولیدی در کشور بالاخص صنعت برق شد به طوری که هزینه‌های تولید برق و تعمیرات نیروگاه‌ها با افزایش مواجه شده است. از سویی دیگر، همان‌طور که در نمودار ۲۲ ملاحظه می‌شود، طی قوانین بودجه مصوب سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۹، کاهش نرخ خرید برق از نیروگاه‌های خارج وزارت نیرو در بازار رخ داده به طوری که متوسط نرخ خرید برق از نیروگاه‌های مزبور سالیانه معادل ۵ درصد کاهش داشته است. بنابراین کاهش درآمدهای حاصل از فروش برق در بازار برق در مقابل افزایش هزینه‌های تولید برق و تعمیرات نیروگاه‌ها موجب بروز نارضایتی‌هایی برای صاحبان سرمایه در بخش تولید شده است.

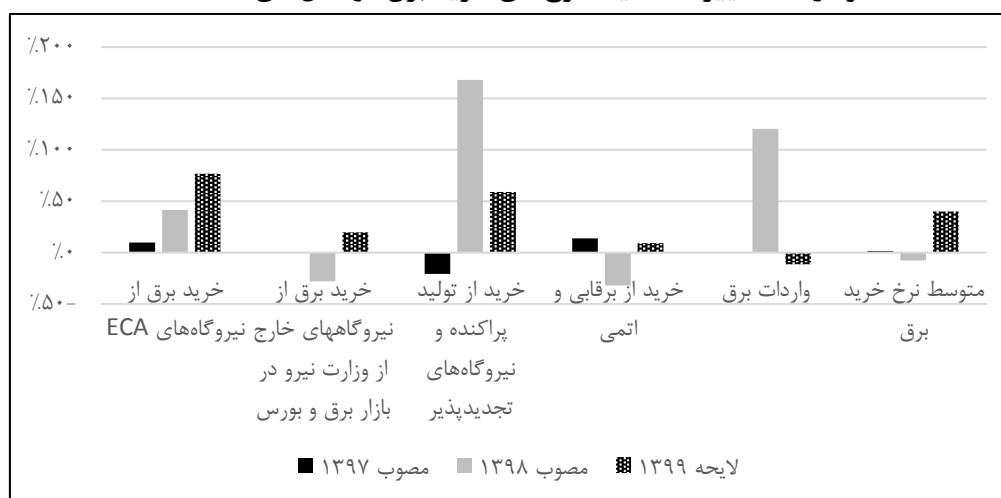
نمودار ۲۲. متوسط رشد نرخ‌های خرید برق از قانون بودجه ۱۳۹۶ تا لایحه ۱۳۹۹

مأخذ: همان.

نمودار ۲۳ رشد سالیانه نرخ‌های خرید برق در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ و بودجه مصوب سال‌های قبل در بخش تولید را نشان می‌دهد. نمودار ۲۳ متوسط رشد ۴۰ درصدی در نرخ خرید برق از نیروگاه‌های داخلی و واردات برق برای سال آینده را نشان می‌دهد. در میان زیربخش‌های تولید برق، نرخ خرید برق از نیروگاه‌های دارای قرارداد تبدیل انرژی (ECA) و خرید برق از تولید پراکنده و نیروگاه‌های تجدیدپذیر بیش از مقدار متوسط افزایش یافته که به ترتیب افزایشی معادل ۷۷ و ۵۹ درصد برای سال ۱۳۹۹ پیش‌بینی شده است. به علاوه مطابق لایحه بودجه سال آتی پیش‌بینی می‌شود نرخ خرید برق از نیروگاه‌های خارج وزارت نیرو در بازار برق و بورس معادل ۲۰ درصد و نرخ خرید برق از نیروگاه‌های برق آبی و اتمی معادل ۹ درصد افزایش یابد. با این حال نرخ‌های خرید برق از نیروگاه‌های حاضر در بورس و بازار برق و همچنین نیروگاه‌های برق آبی و اتمی نسبت به سال ۱۳۹۶ با کاهش مواجه بوده است.

نمودار ۲۳. تغییرات سالیانه نرخ‌های خرید برق در سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۹

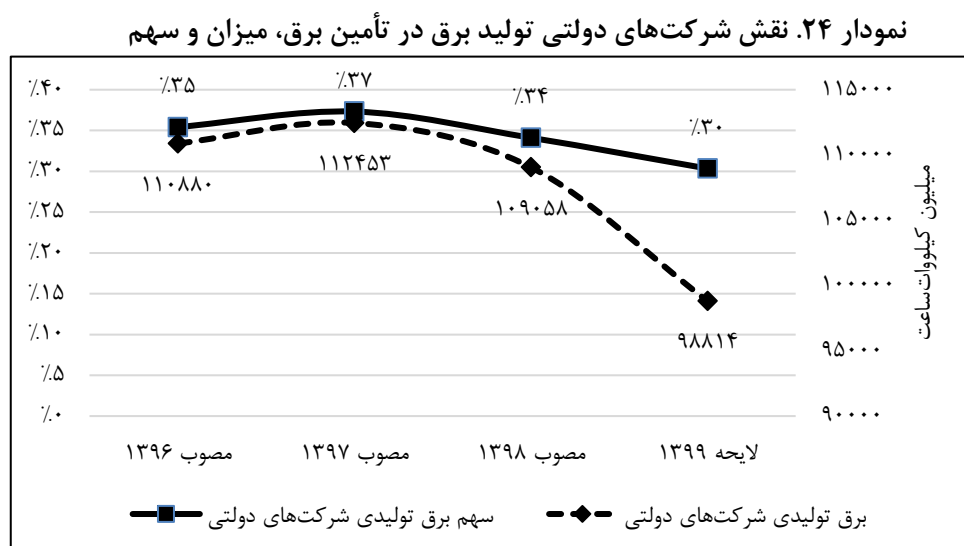

مأخذ: همان.

• وضعیت هزینه‌های تولید برق شرکت‌های دولتی

نمودار ۲۴ وضعیت سهم برق تولیدی و میزان برق تولید شده توسط شرکت‌های دولتی را نشان می‌دهد. مطابق لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ و قوانین بودجه مصوب از سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸، شرکت‌های دولتی تولید برق در تأمین ۳۴ درصد از برق تولیدی کشور سهم داشته‌اند. میزان برق تولیدی شرکت‌های دولتی در سال ۱۳۹۶، ۳۵ درصد از برق تولیدی را تأمین و در سال ۱۳۹۷ این رقم به ۳۷ درصد بالغ شد. پس از سال مذکور، میزان برق تولیدی توسط شرکت‌های دولتی کاهش چشمگیری پیدا کرده به طوری که براساس لایحه بودجه سال آتی پیش‌بینی می‌شود، این نیروگاه‌ها سهم ۳۰ درصدی در برق مورد نیاز کشور را تأمین کند.

مأخذ: همان.

همان‌طور که پیش‌تر بیان شد، شرکت‌های دولتی از سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ سهم ۱۷ درصدی از هزینه‌های صنعت برق در بخش تولید را شامل می‌شدند و در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ این مقدار به ۱۸ درصد افزایش پیدا کرده است. با عنایت به این نکته و همچنین چون سهم شرکت‌های دولتی در تأمین برق از مقدار ۳۴ درصد در قانون بودجه ۱۳۹۸ به ۳۰ درصد در لایحه بودجه ۱۳۹۹ کاهش یافته، به‌نظر می‌رسد نرخ هزینه‌های تولید برق در شرکت‌های دولتی افزایش قابل توجهی در سال ۱۳۹۹ پیدا خواهد کرد.

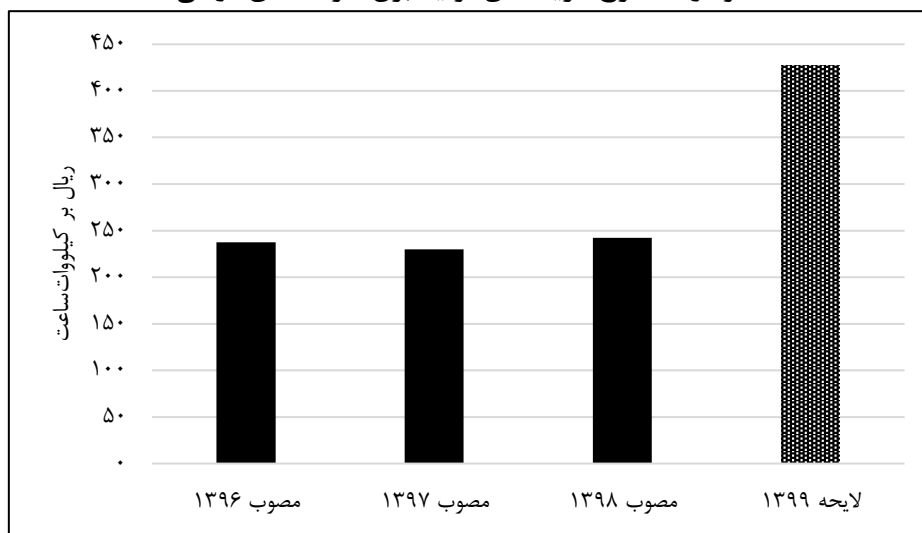
در نمودار ۲۵ نرخ هزینه‌های شرکت‌های دولتی و در نمودار ۲۶ آهنگ تغییرات نرخ هزینه‌های تولید برق در شرکت‌های دولتی نشان داده شده است. نرخ مصوب برای هزینه‌های شرکت‌های دولتی تولید برق از سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ حدود ۲۳۷ ریال برای هر کیلووات ساعت بوده که این رقم در لایحه بودجه سال آینده بالغ بر ۴۲۷ ریال تعیین شده است. گفتنی است، پیش‌بینی می‌شود عملکرد هزینه‌های

شرکت‌های دولتی تولید برق برای سال ۱۳۹۸ به مراتب بیشتر از مقدار مصوب باشد که علت به شرح ذیل است.

مطابق مقررات و دستورالعمل‌های سازمان امور مالیاتی کشور، ثبت افزایش سرمایه از محل تجدید ارزیابی دارایی را از محل بند «ز» تبصره «۱۰» قانون بودجه سال ۱۳۹۷ کل کشور تا تاریخ ۲۹ اسفند ۱۳۹۷ مجاز دانست. بر این اساس، هیئت وزیران با هدف اصلاح ساختار مالی و به‌روزرسانی ارزش دارایی‌ها با افزایش سرمایه ۱۷ شرکت دولتی صنعت برق از محل مازاد تجدید ارزیابی دارایی‌ها در تاریخ ۲۷ اسفند ۱۳۹۷ موافقت کرد و در تاریخ ۵ فروردین ۱۳۹۸ اصلاحیه اساسنامه این شرکت‌ها برای تأیید به شورای نگهبان ارسال شد.

بنابراین وزارت نیرو درخواست کرد که تا مهلت افزایش سرمایه از ظرفیت بند «ز» تبصره «۱۰» قانون بودجه سال ۱۳۹۷ برای افزایش سرمایه از محل تجدید ارزیابی دارایی برای شرکت‌های صنعت برق پس از تأیید اساسنامه این شرکت‌ها توسط شورای نگهبان تا تاریخ ۳۱ تیر ۱۳۹۸ تمدید شود. بنابراین با تجدید ارزیابی دارایی‌های شرکت‌های دولتی در سال ۱۳۹۸ تولید برق هزینه استهلاک دفتری به‌عنوان بخشی از هزینه‌های جاری تولید برق در این شرکت‌ها افزایش قابل توجهی پیدا کرده که به‌تبع آن افزایش نرخ هزینه‌های تولید برق در این شرکت‌ها را در پی خواهد داشت.

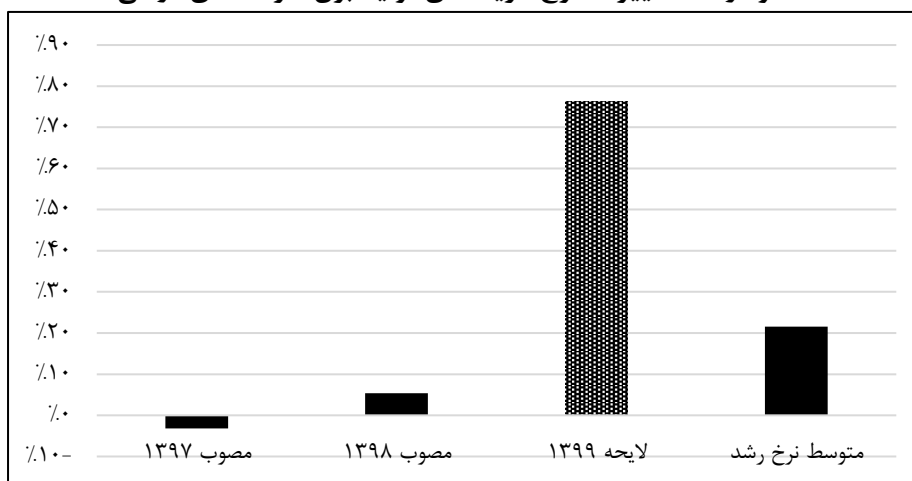
نمودار ۲۵. نرخ هزینه‌های تولید برق شرکت‌های دولتی

مأخذ: همان.

نمودار ۲۶. تغییرات نرخ هزینه‌های تولید برق شرکت‌های دولتی

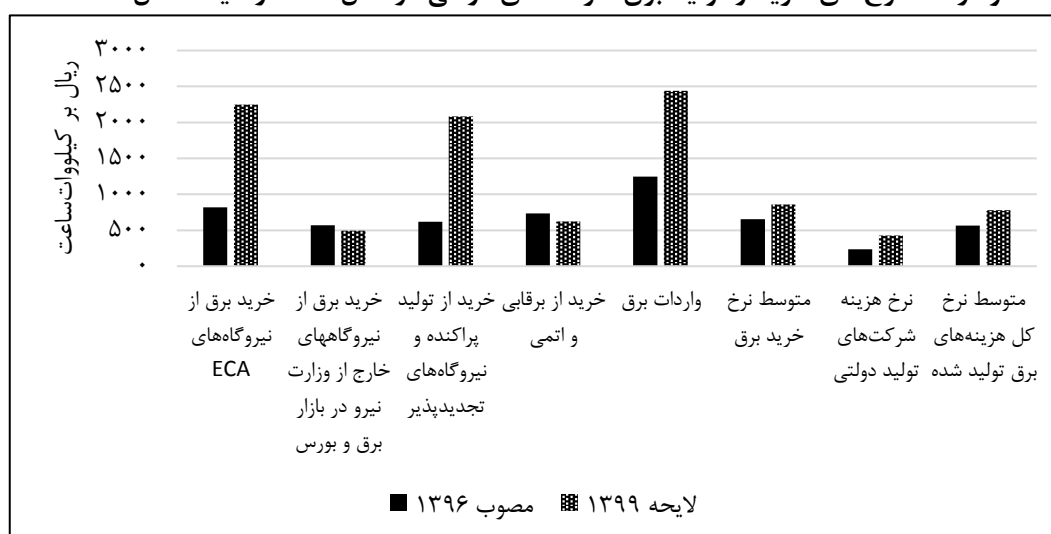

مأخذ: همان.

• مقایسه هزینه‌های خرید برق و شرکت‌های دولتی تولید برق

وضعیت نرخ هزینه‌های تولید برق در دسته ذیل خرید برق و شرکت‌های دولتی تولید برق برای قانون بودجه ۱۳۹۶ و لایحه بودجه ۱۳۹۹ در نمودار ۲۷ نشان داده شده است. نرخ‌های پیش‌بینی شده در لایحه سال آینده برای هزینه‌های تولید برق در شرکت‌های دولتی تولید و خرید برق به ترتیب معادل ۴۲۷ و ۸۵۸ ریال برای هر کیلووات ساعت است. به علاوه همان‌طور که در نمودار ۲۷ ملاحظه می‌شود، نرخ هزینه‌های تولید برق در شرکت‌های دولتی از کمترین نرخ خرید برق یعنی نرخ خرید برق از نیروگاه‌های خارج وزارت نیرو در بازار برق و بورس، کمتر است.

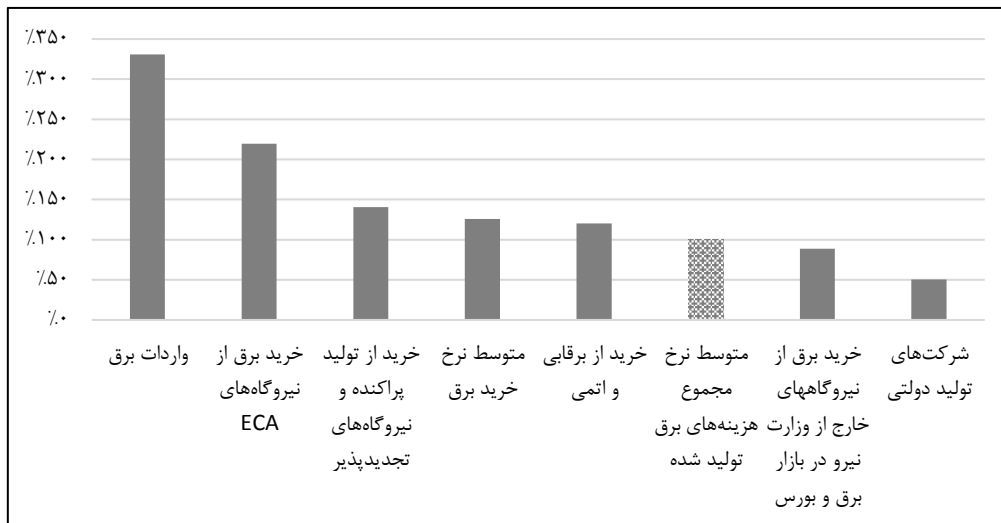
نمودار ۲۷. نرخ‌های خرید و تولید برق شرکت‌های دولتی در سال ۱۳۹۶ و لایحه سال ۱۳۹۹

مأخذ: همان.

لازمه شناسایی ساختار هزینه‌های صنعت برق بررسی نسبت «سهم هزینه تولید» به «سهم میزان برق تولیدی متناظر» است که پیش‌تر در تحلیل ساختار هزینه‌های دسته‌های ذیل خرید برق مورد بررسی قرار گرفت. نمودار ۲۸ نسبت مزبور را ارائه می‌کند. این شاخص بیان می‌کند سهم مشخصی از برق تولیدی مورد نیاز مستلزم تخصیص چه میزان هزینه است. می‌توان نشان داد که مقدار این شاخص برای مجموع هزینه‌های تولید و مجموع برق تولیدی در کشور مقدار واحد (۱) است. در نمودار ۲۸، بیشترین مقدار برای این شاخص برای هزینه واردات برق و کمترین آن هزینه تولید شرکت‌های دولتی است. همچنین، همان‌طور نمودار ۲۸ نشان می‌دهد، مقدار شاخص برای «شرکت‌های دولتی تولید برق» و «خرید برق از نیروگاه‌های خارج از وزارت نیرو در بورس و بازار برق» کمتر از مقدار متوسط نرخ مجموع هزینه‌های برق تولید شده است. براساس نمودار ۲۸ می‌توان آهنگ تغییرات نرخ هزینه تولید برق را پیش‌بینی کرد به‌طوری‌که در صورت افزایش سهم نیروگاه‌های دولتی تولید برق و نیروگاه‌هایی که به عرضه برق خود در بورس و بازار برق می‌پردازند، هزینه تمام شده در بخش تولید با آهنگ کمتری افزایش پیدا خواهد کرد. ازسویی دیگر، می‌توان گفت با تداوم رویه‌های فعلی تعیین نرخ خرید برق از نیروگاه‌های ECA و نیروگاه‌های تولید پراکنده و تجدیدپذیر، در صورت افزایش سهم تأمین برق از این دو محل، بهای تمام شده برق در بخش تولید افزایش خواهد یافت.

نمودار ۲۸. مقایسه نرخ خرید و هزینه‌های تولید برق با میانگین نرخ هزینه‌های تأمین برق

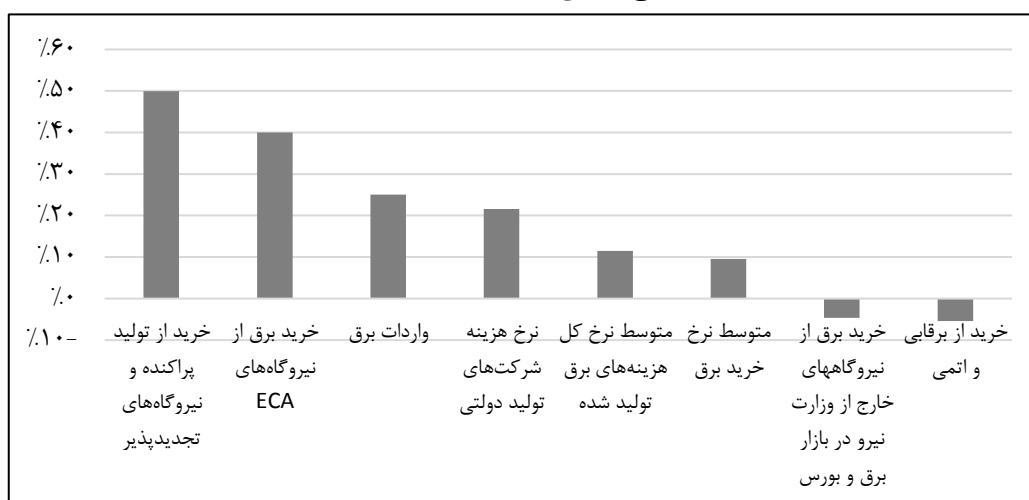
مأخذ: همان.

شایان ذکر است، براساس ارقام مصوب برای بودجه بخش تولید برق در سال ۱۳۹۶ تا پیش‌بینی صورت گرفته برای سال ۱۳۹۹، آهنگ تغییرات نرخ مجموع هزینه‌های برق تولید شده به‌طور متوسط سالیانه ۱۱ درصد رشد داشته که این رشد برای نرخ خرید برق ۱۰ درصد و برای شرکت‌های دولتی تولید برق ۲۲ درصد است. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نرخ هزینه‌های شرکت‌های دولتی تولید برق

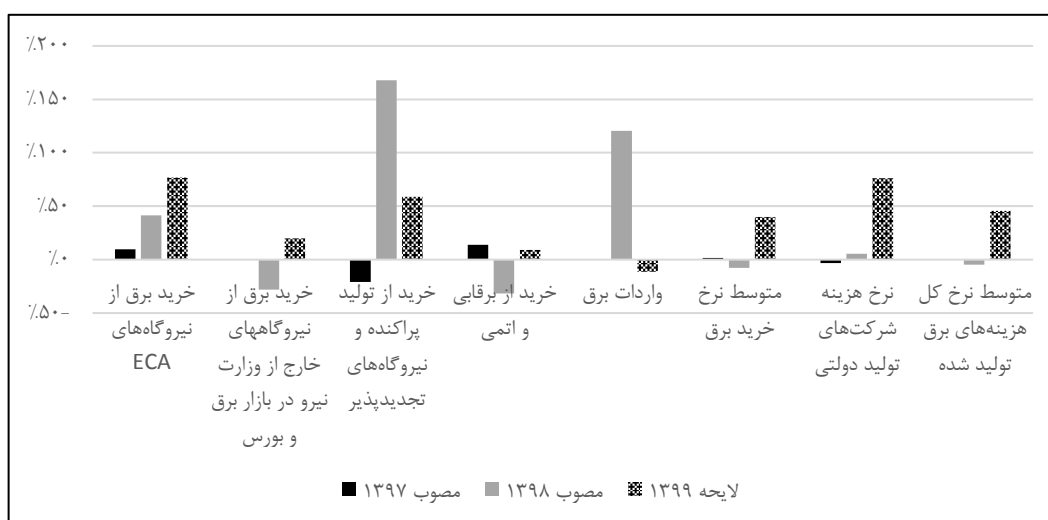
نسبت به مقادیر متناظر در قانون بودجه ۱۳۹۸، بیش از ۷۶ درصد افزایش داشته است. این درحالی است که این مقدار برای متوسط نرخ خرید برق حدود ۴۰ درصد است. همانطور که پیش تر نیز بیان شد، علت افزایش هزینه‌های شرکت‌های دولتی تولید برق تجدید ارزیابی صورت گرفته به منظور افزایش سرمایه دولت در این شرکت‌ها بوده است.

نمودار ۲۹. مقایسه متوسط تغییرات سالیانه نرخ‌های خرید و هزینه‌های تولید برق شرکت‌های دولتی، قانون بودجه ۱۳۹۶ تا لایحه ۱۳۹۹

مأخذ: همان.

نمودار ۳۰. مقایسه تغییرات سالیانه نرخ‌های خرید و هزینه‌های تولید برق شرکت‌های دولتی، قانون بودجه ۱۳۹۶ تا لایحه ۱۳۹۹

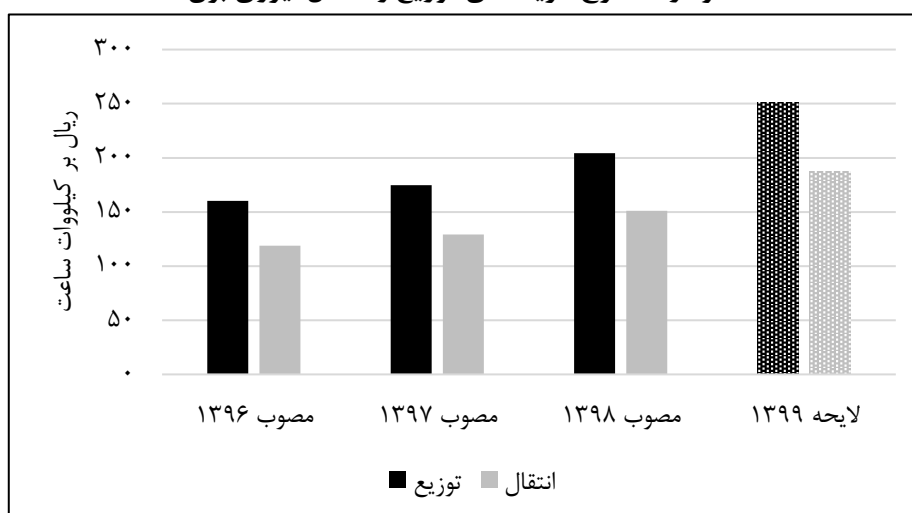

مأخذ: همان.

ب) بررسی هزینه‌های بخش انتقال و توزیع نیروی برق

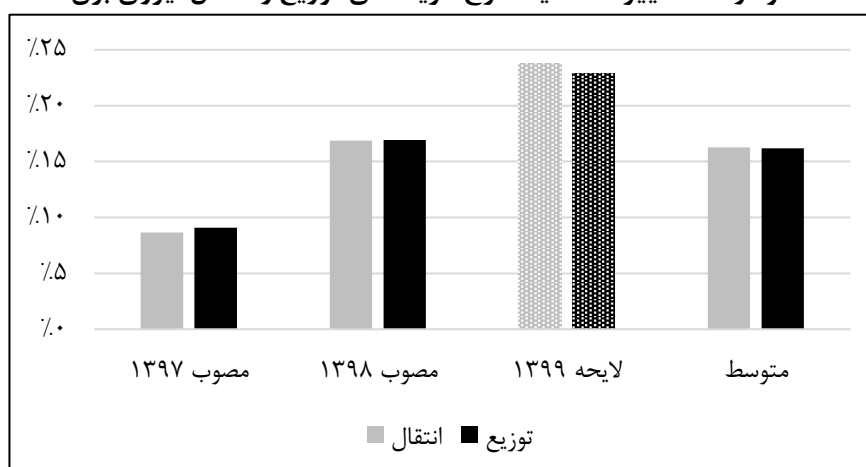
هزینه‌های شرکت‌های توزیع و انتقال نیروی برق به ترتیب ۱۹ و ۱۴ درصد از هزینه‌های صنعت برق طی قوانین مصوب سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و همچنین برای لایحه بودجه ۱۳۹۹ را شامل شده است. نمودار ۳۱ نرخ هزینه‌های انتقال و توزیع برق را نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، برخلاف نرخ هزینه‌های بخش تولید، نرخ‌های بخش انتقال و توزیع نیروی برق اکیداً صعودی بوده و به‌طور متوسط سالیانه ۱۶ درصد نرخ هزینه‌های این شرکت‌ها افزایش داشته است. گفتنی است، در تعیین نرخ‌های هزینه‌های انتقال و توزیع، هزینه‌های استهلاک دفتری در نظر گرفته نشده است، لذا در تحلیل و بررسی تغییرات هزینه‌های شرکت‌ها، افزایش هزینه‌ها از محل تجدید ارزیابی دارایی‌ها منظور نشده است.

نمودار ۳۱. نرخ هزینه‌های توزیع و انتقال نیروی برق

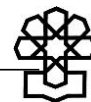

مأخذ: همان.

نمودار ۳۲. تغییرات سالیانه نرخ هزینه‌های توزیع و انتقال نیروی برق

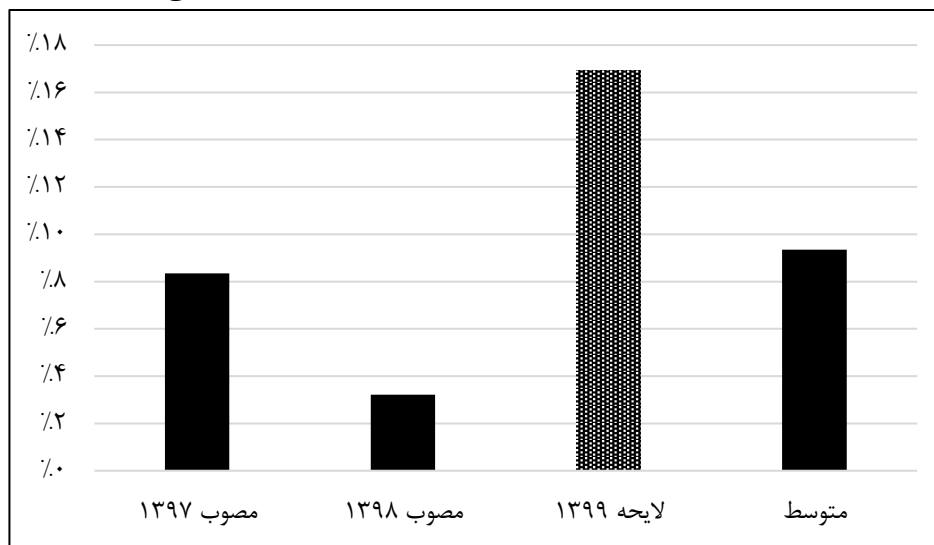
مأخذ: همان.

ج) بررسی روند سایر هزینه‌های جاری

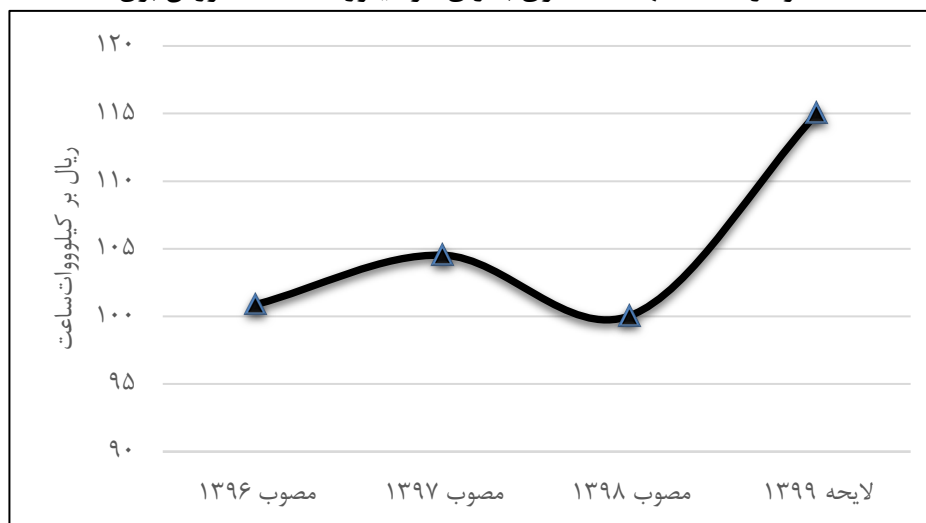
سایر هزینه‌های جاری شرکت‌های دولتی صنعت برق شامل «استهلاک دفتری» و «هزینه‌های مالی و اجرای مقررات» که حدود ۱۲ درصد از کل هزینه‌ها را شامل می‌شود. در نمودارهای ۳۳ تا ۳۵ اطلاعاتی درخصوص این هزینه‌ها نشان داده شده است.

نمودار ۳۳. تغییرات سالیانه هزینه استهلاک دفتری شرکت‌های دولتی صنعت برق

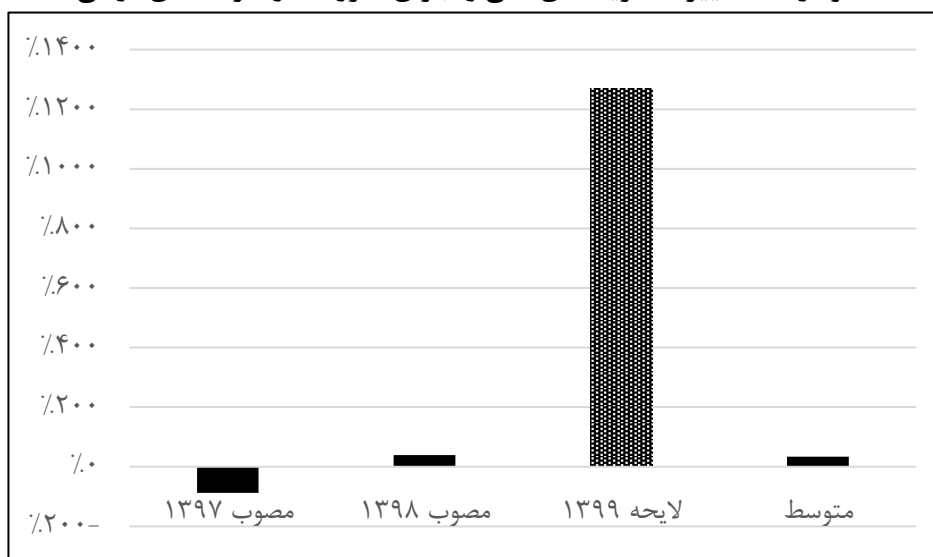
مأخذ: همان.

نمودار ۳۴. استهلاک دفتری به ازای هر کیلووات ساعت فروش برق

مأخذ: همان.

نمودار ۳۵. تغییرات هزینه‌های مالی و اجرای مقررات در شرکت‌های دولتی

مأخذ: همان.

۳-۱-۲. درآمدهای شرکت‌های دولتی صنعت برق

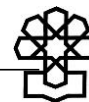
درآمدهای صنعت برق متشکل از درآمدهای حاصل از فروش داخلی و صادرات برق و همچنین سایر درآمدهای غیر عملیاتی و عملیاتی است. در نمودار ۳۶ سهم هریک از اجزای تشکیل دهنده درآمد صنعت برق که طی قوانین مصوب بودجه سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه سال آتی تحصیل شده و یا خواهد شد، نشان داده شده است. علاوه بر این، نمودار ۳۷، نرخ درآمد، نرخ فروش داخلی و صادرات برق و جدول ۵ رشد نرخ‌های مذکور را ارائه می‌دهد.

طی سال‌های اخیر همواره درآمد حاصل از فروش داخلی برق بیشترین سهم را داشته به طوری که مجموع آن طی سال‌های مذکور بالغ بر ۶۷ درصد بوده است. متوسط نرخ مصوب فروش در سال ۱۳۹۶ معادل ۶۸۰/۵ ریال و این مقدار برای سال ۱۳۹۹ به ۸۶۷ ریال به ازای هر کیلووات ساعت فروش داخلی برق خواهد رسید که نشان دهنده متوسط افزایش سالیانه ۸ درصد است. مقایسه نرخ درآمد فروش داخلی در قانون بودجه سال ۱۳۹۸ و مقدار پیش‌بینی شده آن در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نشان دهنده ۲۰ درصد افزایش است. لکن بررسی دقیق‌تر ارقام واقعی نرخ فروش برق در سال ۱۳۹۸ و مقایسه آن با لایحه ۱۳۹۹، این برآورد را تأیید نمی‌کند. زیرا:

۱. مطابق مصوبه هیئت وزیران مورخ ۱۳۹۷/۱۲/۱۹ به شماره «۱۷۶۳۲۷/ت/۵۵۵۸۳۰هـ» بهای برق

از ابتدای اردیبهشت سال ۱۳۹۷ سالیانه به میزان هفت (۷٪) درصد افزایش می‌یابد.

۲. وفق مصوبه فوق‌الذکر، به منظور مدیریت مصرف و بازدارندگی از مصارف غیر ضرور، علاوه بر افزایش موضوع فوق، از ابتدای خردادماه، سالیانه ۱۶ درصد به خالص صورتحساب برق مصارف خانگی (بدون احتساب آبونمان، مالیات بر ارزش افزوده و عوارض) مشترکین بالای الگوی مصرف افزوده می‌شود. می‌توان

نشان داد، براساس آمارهای مصرف مشترکین خانگی برق در سال ۱۳۹۷، این بند معادل افزایش بیش از ۲ درصد در نرخ فروش داخلی برق کلیه مشترکین است.

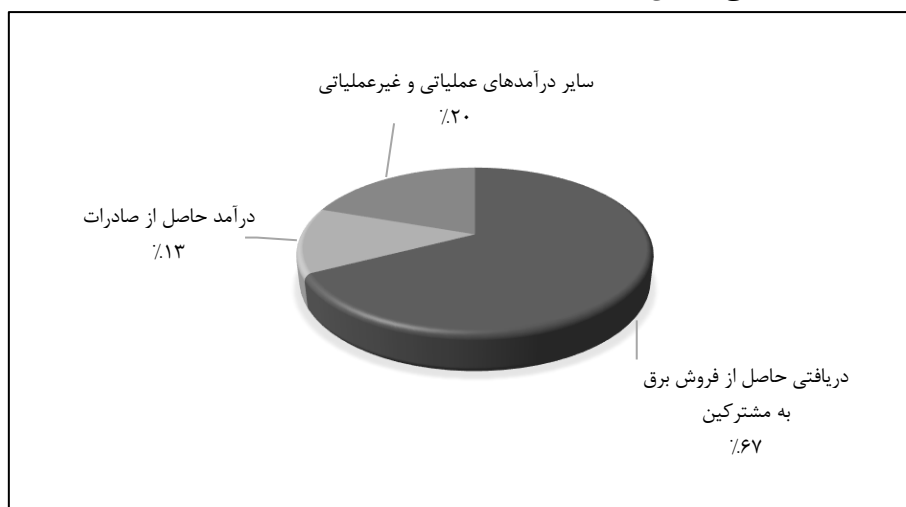
۳. مطابق دو بند فوق می‌توان گفت مصوبه مذکور موجب افزایش ۹ درصدی در نرخ فروش داخلی برق می‌شود. ازسویی دیگر، قانون بودجه سال ۱۳۹۸ در تاریخ ۱۳۹۷/۱۲/۲۱ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. تقارن زمانی این دو مصوبه، موجب کم‌برآوردی متوسط نرخ فروش داخلی برق در قانون بودجه سال ۱۳۹۸ شد. لذا، در صورت اصلاح مقدار نرخ فروش داخلی مصوب قانون بودجه ۱۳۹۸ با ضریب ۱/۰۹ متوسط نرخ فروش داخلی به ۷۸۸ ریال برای هر کیلووات ساعت می‌رسد.

بنابر ادله فوق‌الذکر، مقدار واقعی افزایش نرخ فروش داخلی برق در سال آتی حدود ۱۰ درصد است و می‌توان گفت که صنعت برق، بهای فروش برق در سال آتی را صرفاً در چارچوب مصوبه مذکور هیئت وزیران اصلاح خواهد کرد.

بخش دیگر از درآمد صنعت برق، مربوط به صادرات برق است که غالباً به کشور عراق صورت می‌گیرد، به طوری که در سال ۱۳۹۷، از ۶/۳ میلیارد کیلووات ساعت صادرات برق، حدود ۵ میلیارد کیلووات ساعت آن به کشور عراق بود. در سال ۱۳۹۹ پیش‌بینی شده که ۱۷/۵ درصد از مجموع درآمد صنعت برق از محل صادرات برق حاصل شود. این بخش درآمد صنعت برق در مجموع حدود ۱۳ درصد از درآمدهای صنعت برق طی سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و سال ۱۳۹۹ را شامل می‌شود. افزایش نرخ ارز علت اصلی افزایش نرخ فروش برق صادراتی است. در سال ۱۳۹۶، نرخ فروش برق صادراتی حدود ۳۰۰۰ ریال بوده که برای سال ۱۳۹۹ حدود ۹۳۳۳ ریال به‌ازای هر کیلووات ساعت پیش‌بینی شده است. لازم به ذکر است، این بخش از درآمدهای صنعت برق بلافاصله پس از فروش قابل وصول نیست. بنابراین، تأمین منابع مالی جهت امور عملیاتی در صنعت برق از این محل دچار خدشه و آسیب خواهد شد.

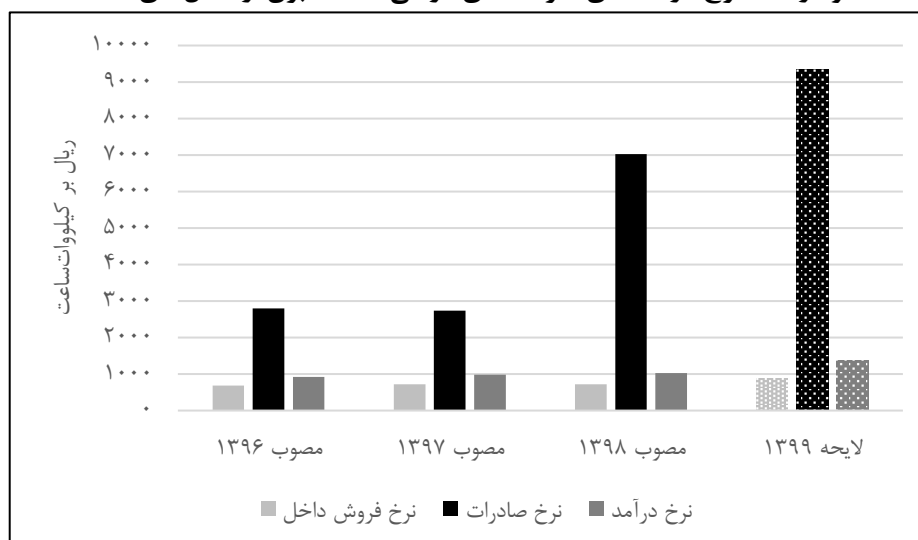
متوسط درآمد صنعت برق بیانگر نسبت مجموع درآمدهای صنعت برق (هریک از اجزای درآمدی فوق‌الذکر) است. متوسط درآمد صنعت برق در سال ۱۳۹۶ معادل ۷۶۰ ریال به‌ازای هر کیلووات ساعت به تصویب رسیده که پیش‌بینی می‌شود در سال آینده به ۱۳۷۰ ریال افزایش یابد که حکایت از متوسط افزایش سالیانه ۱۴ درصد را دارد. بدیهی است، متوسط افزایش متأثر از میزان رشد سالیانه نرخ فروش داخلی برق، نرخ ارز، شاخص عمومی قیمت‌ها و غیره بوده و به سبب سهم قابل توجه صنعت برق از محل فروش داخلی، تغییرات نرخ متوسط درآمد صنعت برق به سمت متوسط رشد نرخ فروش داخلی برق گرایش بیشتری داشته است.

نمودار ۳۶. سهم محل‌های مختلف از مجموع درآمدهای صنعت برق
 طی قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه ۱۳۹۹

مأخذ: همان.

نمودار ۳۷. نرخ درآمدهای شرکت‌های دولتی صنعت برق از محل‌های مختلف

مأخذ: همان.

جدول ۵. تغییرات نرخ‌های فروش داخل، صادرات برق و مجموع درآمد شرکت‌های دولتی صنعت برق

(درصد)

شرح	مصوب ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	لایحه ۱۳۹۹	متوسط رشد از ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۹
نرخ فروش داخل ^۱	۵	۱	۲۰	۸
نرخ صادرات	-۲	۱۵۷	۳۳	۴۹
نرخ درآمد	۷	۴	۳۴	۱۴

مأخذ: همان.

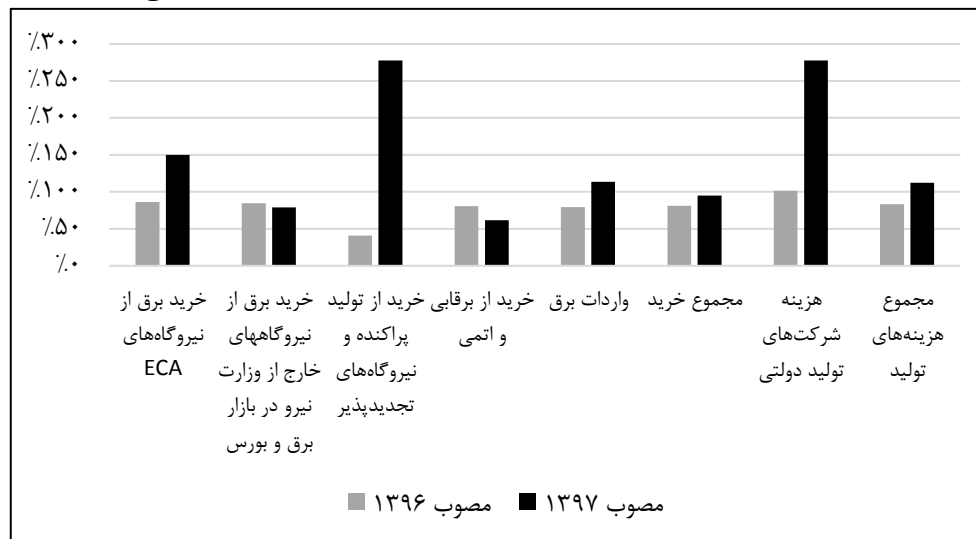
۱. با توجه به نکاتی که ذکر آن رفت، این مقادیر نیاز به تعدیل دارد که در این پژوهش از انجام این امر امتناع شده است.

۳-۱-۳. بررسی تراز هزینه و درآمد شرکت‌های دولتی صنعت برق

در این بخش از پژوهش جزئیات تراز مجموع هزینه‌ها و درآمدهای صنعت برق در سال آتی با استفاده از عملکرد در سنوات گذشته، سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ مورد تحقیق و بررسی قرار می‌گیرد. گفتنی است، در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹، معادل ۲۸۵۲ میلیارد ریال سود برای صنعت برق پیش‌بینی شده است. نمودار ۳۸ میزان تحقق اجزای بخش تولید را نشان می‌دهد. همانطور که ملاحظه می‌گردد، در سال ۱۳۹۶، تنها هزینه شرکت‌های تولید برق دولتی تحقق صد درصدی داشته و مابقی کاملاً تحقق نیافته است. هزینه‌های خرید در این سال معادل ۸۱ و مجموع هزینه‌های بخش تولید معادل ۸۳ درصد عملکرد داشته است.

نمودار ۳۸. عملکرد هزینه‌های خرید و تولید برق شرکت‌های دولتی

مأخذ: همان.

در سال ۱۳۹۷، هزینه‌های صنعت برق فراتر از مقدار پیش‌بینی شده بود. به‌طوری‌که مجموع هزینه‌های بخش تولید از بودجه شرکت‌های دولتی ذیل صنعت برق بیش از ۱۱۲ درصد عملکرد داشت. همانطور که در نمودار ۳۸ ملاحظه می‌شود، در سال ۱۳۹۷، هزینه‌های مربوط به شرکت‌های دولتی تولید برق، واردات، خرید از تولیدات پراکنده و نیروگاه‌های تجدیدپذیر و همچنین خرید برق از نیروگاه‌های ECA بیش از مقدار پیش‌بینی شده در قانون بودجه آن سال بوده‌اند. علت آنکه آغاز جهش نرخ ارز در سال مزبور موجب افزایش هزینه‌های چشمگیر صنعت برق در هر یک از موارد یاد شده است. پیوند میان نرخ ارز و نرخ خرید برق از نیروگاه‌های ECA از طریق رابطه مذکور در ماده (۲)^۱

۱. در ماده (۲) دستورالعمل تعیین نرخ خرید تضمینی برق، موضوع بند «ت» ماده (۴۸) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه آمده است: «تعدیل نرخ خرید تضمینی تعیین شده در قراردادهای ساخت، بهره‌برداری و تملک (BOO) برای نیروگاه‌های حرارتی بزرگ حداکثر ۱۲ سال و برای نیروگاه‌های مقیاس کوچک حداکثر ۹ سال (از زمان عقد قرارداد) و برای قراردادهای ساخت، بهره‌برداری و انتقال (BOT) حداکثر ۲۰ سال (از زمان عقد قرارداد) در طول سال‌های قرارداد براساس فرمول زیر با درج در قرارداد، صورت می‌گیرد».

«دستورالعمل تعیین نرخ خرید تضمینی برق، موضوع بند «ت» ماده (۴۸) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه» برقرار شده که به شرح ذیل است:

$$\text{ضریب تعدیل} = \left(\frac{\text{شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در ۱۲ ماهه منتهی به ماه قبل از موعد پرداخت}}{\text{شاخص بهای کالاها و خدمات مصرفی در ۱۲ ماهه منتهی به زمان عقد قرارداد}} \right)^{۰.۳} \times \left(\frac{\text{متوسط نرخ تسعیر ارز (یورو) در یک ماه قبل از موعد پرداخت}}{\text{متوسط نرخ تسعیر ارز (یورو) در ۱۲ ماهه منتهی به عقد قرارداد}} \right)^{۰.۷}$$

در رابطه فوق نرخ ارز معادل ارز تخصیصی توسط بانک مرکزی جهت احداث نیروگاه در زمان تعدیل است. گفتنی است، رابطه مشابهی برای تعدیل نرخ خرید تضمینی از نیروگاه‌های ECA در سنوات برنامه پنج‌ساله پنجم و چهارم توسعه و همچنین برای نیروگاه‌های تولید پراکنده و تجدیدپذیر نیز در نظر گرفته شده است. بنابر رابطه فوق، با افزایش شاخص عمومی قیمت‌ها و جهش نرخ ارز، متناسباً نرخ خرید تضمینی تعدیل می‌یابد.

با این حال، مجموع عملکرد هزینه بخش تولید کمتر از مقدار پیش‌بینی شده بود. زیرا، اولاً، هزینه‌های خرید برق از نیروگاه‌های حاضر در بورس و بازار برق و خرید برق از نیروگاه‌های برق‌آبی و اتمی کمتر از مقدار پیش‌بینی شده تحقق یافت و این مقدار در سال ۱۳۹۷ کمتر از سال ۱۳۹۶ شد. ثانیاً، براساس نمودار ۲۰، دو جزء مذکور دارای سهم عمده در تأمین برق مصرفی کشور و همچنین هزینه‌های بخش تولید هستند.

عملکرد هزینه‌های بخش انتقال و توزیع برق در نمودار ۳۹ نشان داده شده است. مجموع هزینه‌های این دو بخش در سال ۱۳۹۶ کاملاً تحقق نیافت. با توجه به تجدید ارزیابی صورت گرفته در شرکت‌های دولتی صنعت برق و افزایش هزینه استهلاک دفتری، عملکرد هزینه‌ها در سال ۱۳۹۷ بیشتر از سال قبل شده است.^۱

۱. عملکرد هزینه‌های شرکت‌های توزیع در هر دو سال یاد شده یکسان و معادل ۹۷ درصد حاصل شده که بررسی‌های دقیق‌تر آن مجال دیگری را می‌طلبد.

نمودار ۳۹. عملکرد هزینه‌های شرکت‌های انتقال و توزیع برق

مأخذ: همان.

برآیند عملکرد هزینه‌های شرکت‌های دولتی در بخش‌های تولید، انتقال و توزیع برق، در سال ۱۳۹۶، معادل ۹۹ درصد و در سال ۱۳۹۷، معادل ۱۳۵ درصد از مقادیر پیش‌بینی شده برای هزینه‌های شرکت‌ها، ثبت شده است. مشخصه‌های اقتصاد کلان کشور طی سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ و همچنین تداوم ساختار هزینه‌های شرکت‌های دولتی ذیل صنعت برق در زنجیره تأمین برق، هزینه‌های صنعت برق حداقل معادل مقادیر پیش‌بینی شده در سال ۱۳۹۹، عملکرد خواهد داشت.

عملکرد هر یک از اجزای درآمدی صنعت برق در نمودار ۴۰ نشان داده شده است. همان‌طور که پیشتر بیان شد، تنها درآمد قابل اتکای صنعت برق که پایه برنامه‌ریزی برای امور عملیاتی این صنعت در طول سال خواهد بود، فروش داخلی برق است. درآمد حاصل از فروش داخلی عملکرد ۱۰۰ درصدی طی سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ داشته است. شایان ذکر است، بخشی از این درآمد نیز به دلیل عدم پرداخت صورت‌حساب‌های برق مصرفی کاملاً بلافاصله در دسترس نیست. تقریباً نیمی از درآمدهای حاصل از فروش برق به دستگاه‌های دولتی وصول نشده که میزان این بدهی معادل ۸ درصد از کل درآمد پیش‌بینی شده از محل فروش داخلی برق است.

درآمد حاصل از صادرات برق باتوجه به نرخ ارز عملکرد متفاوتی در سال‌های گذشته داشته به‌طوری‌که در سال ۱۳۹۶ تحقق ۱۰۰ درصدی و در سال ۱۳۹۷، با جهش نرخ ارز، میزان درآمد صنعت برق فراتر از حد پیش‌بینی شده و معادل ۱۹۹ درصد عملکرد داشته است.

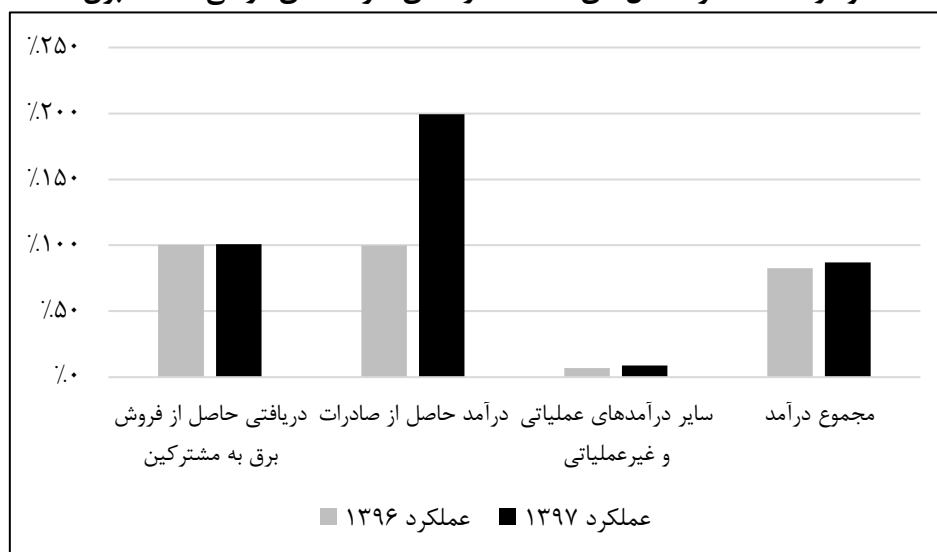
درآمدهای صنعت برق از محل ردیف «سایر درآمدهای عملیاتی و غیرعملیاتی» طی بودجه‌های مصوب برای سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و پیش‌بینی آن برای سال ۱۳۹۹، پس از فروش داخلی، دارای بیشترین سهم، معادل ۲۰ درصد، از کل درآمدهای صنعت برق است. با این وجود، این بخش از درآمد

صنعت برق بنا به دلایل نامعلوم، در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ به ترتیب عملکرد ناچیز ۷ و ۹ درصدی را داشته است.

درآمدهای صنعت برق به‌طور متوسط در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ به ترتیب ۸۳ و ۸۷ درصد تحقق یافته است. گرچه ممکن است بخشی از درآمدهای صنعت برق بلافاصله وصول نشود لکن با تأخیر قابل وصول است. بنابراین درآمدهای حاصل از فروش داخلی و صادرات برق به‌طور کامل تحقق خواهد یافت و درآمد ردیف «سایر درآمدهای عملیاتی و غیرعملیاتی» مشکوک‌الوصول است. بنابراین، با توجه به سهم این ردیف درآمدی از مجموع درآمدهای صنعت برق طی سنوات گذشته، پیش‌بینی می‌شود، حدود ۲۰ درصد از درآمدهای این صنعت در سال آتی تحقق نیابد.

بنابراین می‌توان گفت، صنعت برق، برخلاف پیش‌بینی صورت گرفته در بودجه جاری شرکت‌های دولتی صنعت برق در سال ۱۳۹۸ زیان‌ده خواهند بود. با توجه به نقش پررنگ درآمدهای حاصل از فروش داخلی برق، تحلیلی از وضعیت مابه‌التفاوت نرخ فروش داخلی برق و نرخ هزینه‌های شرکت‌های دولتی صنعت برق در بخش بعدی ارائه می‌شود.

نمودار ۴۰. عملکرد محل‌های مختلف درآمدی شرکت‌های دولتی صنعت برق

مأخذ: همان.

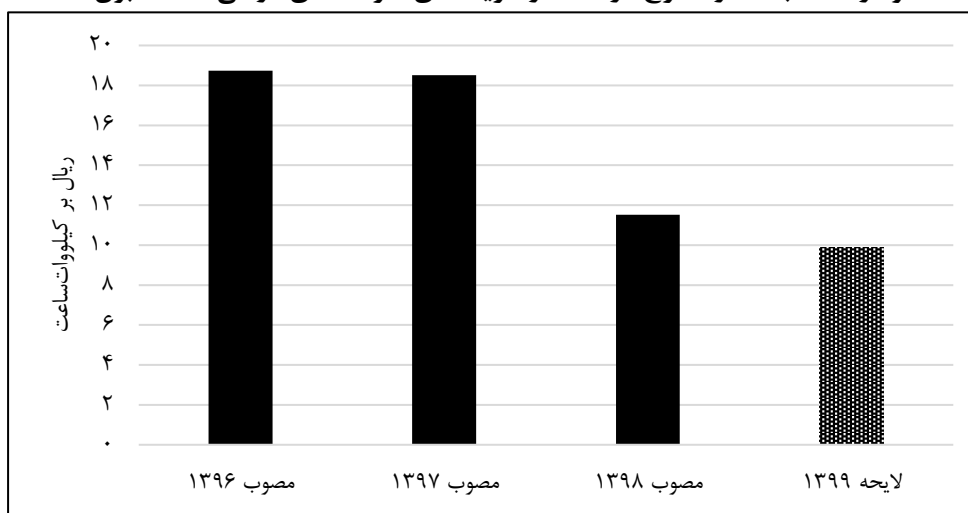
● مابه‌التفاوت نرخ تکلیفی فروش و بهای تمام شده برق

مابه‌التفاوت هر کیلووات ساعت فروش برق در نمودارهای ۴۱ و ۴۲ برای بودجه‌های مصوب در سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه سال آتی ارائه شده است. نمودار ۴۱ مابه‌التفاوت میان نرخ درآمد و نرخ هزینه و نمودار ۴۲ مابه‌التفاوت بین نرخ فروش داخلی و نرخ هزینه را نشان می‌دهد. در صورتی که تمامی اجزای درآمدی صنعت برق به‌طور کامل تحقق یابد، مابه‌التفاوت نرخ تکلیفی فروش و بهای تمام شده برق مقداری

مثبت بوده که سودده بودن این صنعت را در پی خواهد داشت. لکن، همانطور که در بخش پیشین بیان شد، بخشی از درآمدهای صنعت برق با عنوان «سایر درآمدهای عملیاتی و غیرعملیاتی» مشکوک الوصول بوده، لذا صنعت برق در عمل زیانده خواهد شد.^۱ بنابراین با فرض تکیه صنعت برق به درآمدهای حاصل از فروش داخلی برق، مابه‌التفاوت نرخ داخلی فروش داخلی برق و نرخ هزینه شرکت‌های دولتی ذیل صنعت برق به شرح نمودار ۴۲ خواهد شد. با در نظر گرفتن میزان فروش داخلی برق (مقادیر مصوب در بودجه) مقدار مابه‌التفاوت بهای تکلیفی و تمام شده برق طی سال‌های نشان داده شده در نمودار ۴۲ معادل ۳۳۸ هزار میلیارد ریال خواهد شد که معادل ۱۲۶ هزار میلیارد ریال آن متعلق به سال ۱۳۹۹ است. شایان ذکر است، در سال ۱۳۹۷، صنعت برق توانست با اتکا به قوانین مربوط به تعهد دولت به بازپرداخت مابه‌التفاوت بهای تکلیفی فروش و تمام شده برق^۲ و همچنین ظرفیت‌های تسویه بدهی در قانون بودجه سال ۱۳۹۷، معادل ۱۱۳ هزار میلیارد ریال از بدهی‌های خود را تقلیل دهد.

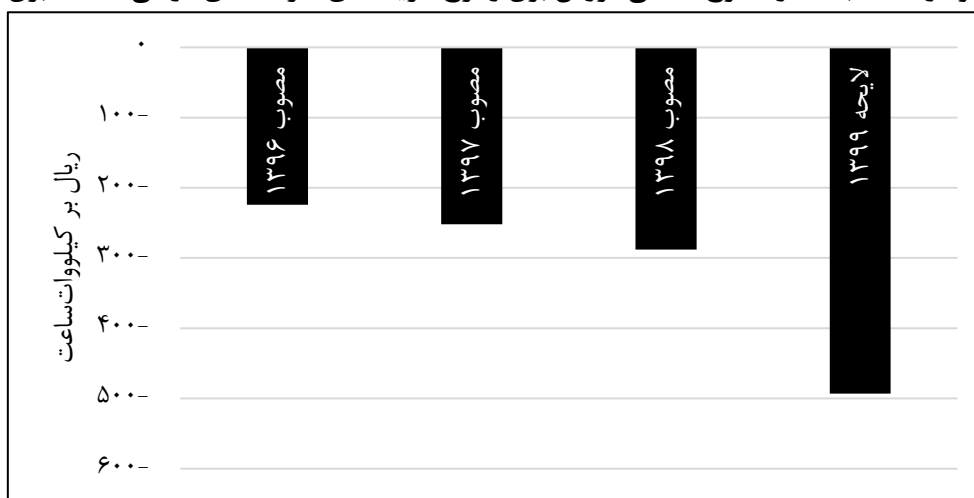
نمودار ۴۱. مابه‌التفاوت نرخ درآمدها و هزینه‌های شرکت‌های دولتی صنعت برق

مأخذ: همان.

۱. این ردیف درآمدی بودجه شرکت‌های دولتی صنعت برق نیازمند شفاف‌سازی از منظر روش پیش‌بینی، اجزای متشکل ذیل ردیف «درآمدهای عملیاتی و غیرعملیاتی» و علل عملکرد ناچیز آن است.
۲. احکامی که در آنها به موضوع پرداخت مابه‌التفاوت بهای تکلیفی فروش و تمام شده برق تصریح شده، به شرح ذیل است؛ تبصره «۳» بند «د» ماده (۱۰۱) قانون برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه آمده است: «در اجرای این بند، چنانچه قیمت فروش کالا یا خدمات کمتر از قیمت عادلانه روز تکلیف شود، مابه‌التفاوت قیمت عادلانه روز و تکلیفی باید همزمان تعیین و از محل اعتبارات و منابع دولت در سال اجرا پرداخت شود و یا از محل بدهی دستگاه ذی‌ربط به دولت تهاثر گردد».
- در ماده (۶) قانون حمایت از صنعت برق و تبصره ذیل آن آمده است: «سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است اعتبار لازم جهت پرداخت مابه‌التفاوت قیمت فروش تکلیفی انرژی برق و انشعاب با قیمت تمام شده (مورد تأیید سازمان حسابرسی) و همچنین معافیت‌های قانونی اعمال شده برای هزینه‌های انشعاب را در بودجه سنواتی کل کشور پیش‌بینی و در فواصل زمانی سه‌ماهه به وزارت نیرو پرداخت کند.
- تبصره-** سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است مابه‌التفاوت موضوع این ماده از سال ۱۳۸۸ تا سال ۱۳۹۳ را براساس صورت‌های مالی مورد تأیید سازمان حسابرسی محاسبه و در لویح بودجه سال‌های آتی پیش‌بینی و در اختیار وزارت نیرو جهت پرداخت بدهی‌های بخش برق اعم از پیمانکاران، مشاوران، سازندگان تجهیزات برقی، فروشندگان برق، بانک‌ها و سایر طلبکاران قرار دهد».
- در ماده (۹۰) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم (۴۴) قانون اساسی آمده است: «چنانچه دولت به هر دلیل قیمت فروش کالاها یا خدمات بنگاه‌های مشمول واگذاری و یا سایر بنگاه‌های بخش غیردولتی را به قیمتی کمتر از قیمت بازار تکلیف کند، دولت مکلف است مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و هزینه تمام شده را تعیین و از محل اعتبارات و منابع دولت در سال اجرا پرداخت کند و یا از بدهی این بنگاه‌ها به سازمان امور مالیاتی کسر نماید».

نمودار ۴۲. مابه‌التفاوت نرخ داخلی فروش برق و نرخ هزینه‌های شرکت‌های دولتی صنعت برق

مأخذ: همان.

جدول ۶ مقادیر نرخ‌های درآمدی و هزینه‌ای صنعت برق و مابه‌التفاوت مذکور را نشان می‌دهد. مقادیر رشد نرخ فروش داخلی و بهای تمام شده بیانگر افزایش بیشتر هزینه‌های صنعت برق نسبت به درآمد حاصل از این محل است. از سویی دیگر، همبستگی قوی (معادل ۹۹/۹۸۲ درصد) میان هزینه‌های صنعت برق و درآمدهای این صنعت مشاهده می‌شود. به عبارت دیگر، در صورت افزایش درآمدهای مصوب در صنعت برق در هر سال، افزایش تقریباً یکسان برای هزینه‌ها در نظر گرفته شده است. این مقدار برای نرخ فروش داخلی و بهای تمام شده برق مقداری کمتر و معادل ۹۸/۹۷۱ درصد است.

جدول ۶. مقایسه نرخ‌های درآمدی و هزینه‌ای شرکت‌های دولتی صنعت برق

شرح	مصوب ۱۳۹۶	مصوب ۱۳۹۷	مصوب ۱۳۹۸	لایحه ۱۳۹۹	متوسط رشد
نرخ فروش داخل (ریال)	۶۸۰	۷۱۷	۷۲۴	۸۶۷	-
رشد نرخ فروش داخل (درصد)	-	۵/۳۳	۰/۹۷	۱۹/۸۱	۸/۴۱
نرخ صادرات (ریال)	۲۷۹۶	۲۷۳۶	۷۰۲۳	۹۳۳۳	-
رشد نرخ صادرات (درصد)	-	-۲/۱۶	۱۵۶/۷۲	۳۲/۸۹	۴۹/۴۵
نرخ درآمد (ریال)	۹۲۳	۹۸۷	۱۰۲۳	۱۳۷۰	-
رشد نرخ درآمد (درصد)	-	۶/۹۰	۳/۶۵	۳۳/۸۸	۱۴/۰۵
نرخ هزینه (ریال)	۹۰۵	۹۶۹	۱۰۱۲	۱۳۶۰	-
رشد نرخ هزینه (درصد)	-	۷/۰۷	۴/۴۴	۳۴/۴۳	۱۴/۵۵
مابه‌التفاوت فروش داخلی و هزینه (ریال)	-۲۲۴	-۲۵۲	-۲۸۸	-۴۹۳	-
رشد مابه‌التفاوت نرخ فروش داخلی و هزینه (درصد)	-	۱۲/۳۵	۱۴/۳۲	۷۱/۱۶	۳۰/۰۳
مابه‌التفاوت درآمد و هزینه (ریال)	۱۹	۱۹	۱۲	۱۰	-
رشد مابه‌التفاوت درآمد و هزینه (درصد)	-	-۱/۲۴	-۳۷/۷۴	-۱۴/۲۳	-۱۹/۲۱

مأخذ: همان.

جدول ۷. درآمدها و هزینه‌های جاری صنعت برق سال ۱۳۹۹

(میلیارد ریال)

هزینه‌ها					درآمدها					
ردیف	شرح	لایحه	مصوب	عملکرد	ردیف	شرح	لایحه	مصوب	عملکرد	
		۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷			۱۳۹۹	۱۳۹۸	۱۳۹۷	
۱	دریافتی حاصل از فروش برق به مشترکین	۲۴۳۷۶۶	۲۰۱۰۰۰	۱۸۳۹۲۳	۱۸۵۴۰۱	۱	خرید برق از نیروگاه‌های ECA	۶۳۰۰۰	۴۰۳۰۹	۳۸۲۹۷
۲	درآمد حاصل از صادرات	۶۹۵۱۵	۴۲۱۴۰	۱۷۹۰۶	۳۵۶۹۴	۲	خرید برق از تجدیدپذیر و مقیاس کوچک	۲۷۳۹۳	۷۶۲۰	۵۲۳۳
۳	سایر درآمدهای عملیاتی و غیرعملیاتی	۸۲۰۸۳	۴۷۲۰۹	۵۷۹۶۶	۵۱۵۳	۳	خرید برق از نیروگاه‌های خارج از وزارت نیرو در بازار برق و بورس	۶۹۶۳۱	۵۹۲۶۰	۵۸۹۰۹
۴	یارانه انرژی (مابه‌التفاوت برق و سوخت)				۱۱۳۸۵۰	۴	خرید برق از برق آبی و اتمی	۲۵۰۹۵	۱۲۴۷۲	۹۸۶۲
۵	جمع درآمدها	۳۹۵۳۶۴	۲۹۰۳۵۰	۲۵۹۷۹۵	۳۴۰۰۹۸	۵	واردات	۹۴۷۶	۵۴۶۱	۳۶۵۳
۶	درآمد متوسط بدون یارانه (ریال بر کیلووات ساعت)	۱۴۰۶	۱۰۴۵	۱۰۱۲	۹۰۷	۶	جمع هزینه‌های خرید	۱۹۴۵۹۵	۱۲۵۱۲۲	۱۱۵۹۵۴
۷	سود یا زیان)	۲۸۵۲	۳۲۶۹	۴۸۷۰	-۵۰۴۶	۷	هزینه شرکت‌های تولید دولتی	۲۳۲۱۸	۱۹۲۱۵	۱۷۳۴۰
۸	میزان فروش به داخل (میلیارد کیلووات ساعت)	۲۸۱	۲۷۸	۲۵۷	۲۴۹,۳۴۷	۸	هزینه‌های نقدی سوخت در نیروگاه‌های دولتی و ECA	۱۸۵۴	۸۰۹۵	۱۸۸۸
۹	میزان صادرات (میلیارد کیلووات ساعت)	۷	۶	۷	۶/۲۱	۹	جمع هزینه‌های خرید و تولید	۲۱۹۶۶۶	۱۵۶۸۵۳	۱۳۵۱۸۲
۱۰	میزان فروش کل (میلیارد کیلووات ساعت)	۲۸۹	۲۸۴	۲۶۳	۲۵۶	۱۰	هزینه شرکت‌های توزیع	۷۲۵۰۰	۵۸۰۰۰	۴۴۶۲۵
						۱۱	هزینه شرکت‌های انتقال (برق‌های منطقه‌ای، مدیریت شبکه و توانیر)	۵۳۹۶۸	۴۲۸۷۴	۳۱۱۸۴
						۱۲	هزینه‌های مالی و اجرای مقررات	۱۳۱۸۲	۹۶۲	۴۸۲۶۴
						۱۳	جمع هزینه‌ها بدون استهلاک	۳۵۹۳۱۶	۲۵۸۶۸۹	۲۵۹۲۵۵
						۱۴	استهلاک دفتری	۳۳۱۹۷	۲۸۳۹۱	۸۵۸۸۹
							جمع هزینه‌های جاری (با هزینه‌های نقدی سوخت)	۳۹۲۵۱۳	۲۸۷۰۸۱	۳۴۵۱۴۴
	متوسط نرخ فروش به مشترکین (ریال بر کیلووات ساعت)	۸۶۷	۷۲۴	۷۱۷	۷۴۴		قیمت تمام شده برق بدون سوخت	۱۳۹۶	۱۰۳۴	۱۳۸۴

مأخذ: توانیر.

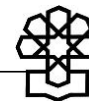
۳-۲. بررسی منابع - مصارف شرکت‌های دولتی صنعت برق

یکی دیگر از اجزای بودجه شرکت‌های دولتی، بودجه سرمایه‌ای بوده که نه تنها معلول شرایط اقتصاد کلان بوده بلکه از فضای مالی مجموعه صنعت برق نیز متأثر است. به عبارت دیگر، در صورت اصلاح وضعیت نسبی درآمد و هزینه فروش برق، اصلاح وضعیت منابع در دسترس صنعت برق اعم از داخلی یا خارج از شرکت‌های دولتی را در پی خواهد داشت و به دلیل بهبود فضای مالی، مسیر برای گسیل و جذب منابع بخش غیردولتی برای فعالیت در این صنعت هموار خواهد شد.

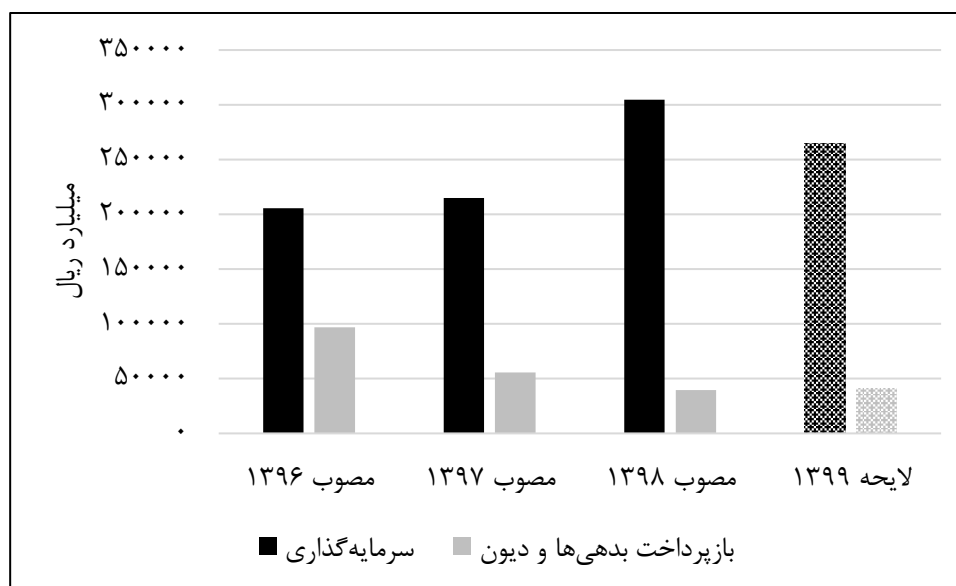
بودجه سرمایه‌ای شامل منابع و مصارف همواره تراز بوده و مقدار آن صفر است. بودجه سرمایه‌ای شرکت‌ها بر پایه مصارف وضع می‌شود. به عبارت دیگر، پس از پیش‌بینی و تعیین مقادیر مصارف، میزان منابع مورد انتظار از هر یک مبادی ممکن برآورد می‌شود. بنابراین در چنین شرایطی، وضعیت خوش‌بینانه‌ای از میزان تحقق منابع مختلف ترسیم می‌شود. لذا مقادیر ردیف‌های منابع غالباً «صوری» هستند. از سویی دیگر، با توجه به اینکه مصارف، بیانگر «نیازها» است، مقادیری «واقعی» هستند. دیدگاه تعادل‌محور در وضع بودجه سرمایه‌ای همواره موجب در نظر گرفتن منابع صوری می‌شود. زیرا، نیازهای سرمایه‌ای نامحدود لکن منابع محدود است. در صورتی که تنظیم بودجه سرمایه‌ای از منابع شروع شود، نحوه توزیع و اختصاص آن مقید به قید کسب حداکثر منفعت عمومی، بهینه بودن تخصیص منابع و در نهایت افزایش کارایی سرمایه‌ای خواهد بود.

۳-۲-۱. مصارف بودجه شرکت‌های دولتی صنعت برق

میزان مصارف پیش‌بینی شده در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ حدود ۳۱۲ میلیارد ریال بوده که در دو دسته کلی سرمایه‌گذاری و بازپرداخت بدهی‌ها و دیون قابل تقسیم‌بندی است. مصارف در لایحه بودجه آتی نسبت به مقدار مصوب در سال ۱۳۹۸، حدود ۱۴ درصد کاهش یافته است. در بودجه‌های مصوب شرکت‌های دولتی صنعت برق، همواره بخش اعظمی از منابع برای سرمایه‌گذاری در نظر گرفته شده و برای سال ۱۳۹۹ نیز خارج از این رویه پیش‌بینی نشده است. نمودار ۴۳، وضعیت مصارف مصوب بودجه سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی صنعت برق را نشان می‌دهد. در این نمودار، حداکثر سهم برای بازپرداخت بدهی‌ها و دیون در سال ۱۳۹۶ در نظر گرفته شد و در دیگر سال‌ها این مقدار تقلیل یافت. برای دو سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ حدود ۱۱ و ۱۳ درصد از مصارف شرکت‌ها در نظر گرفته شده که پایین‌ترین مقدار از سهم اختصاص منابع برای این دسته از مصارف شرکت‌های دولتی صنعت برق محسوب می‌شود.

نمودار ۴۳. مصارف بودجه شرکت‌های دولتی صنعت برق

مأخذ: محاسبات تحقیق.

الف) سرمایه‌گذاری

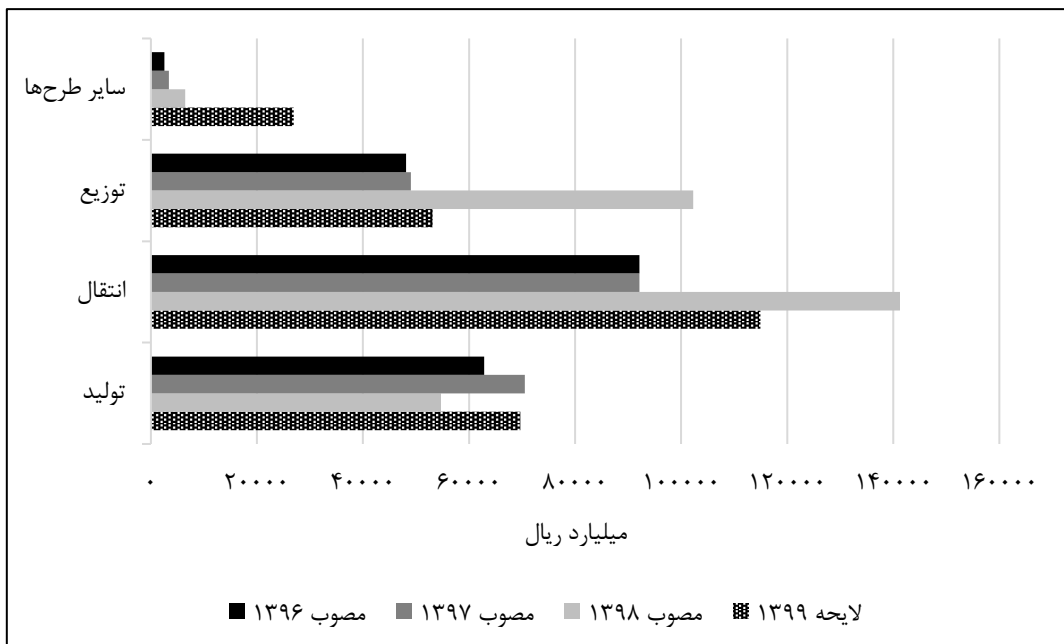
نمودار ۴۴ وضعیت بودجه سرمایه‌گذاری شرکت‌های دولتی ذیل صنعت برق و نمودار ۴۵ توزیع مجموع پرداختی مصوب طی قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه ۱۳۹۹ را نشان می‌دهد.

بودجه پیش‌بینی شده برای سرمایه‌گذاری بخش تولید در سال ۱۳۹۹ حدود ۷۰ هزار میلیارد ریال است که نسبت به مقدار مصوب سال ۱۳۹۸، معادل ۲۷ درصد افزایش داشته است. همانطور که در نمودار ۴۴ ملاحظه می‌شود، بودجه سرمایه‌گذاری در این بخش در سال ۱۳۹۹، برخلاف بخش انتقال و توزیع برق افزایشی بوده است. در حالی که بخش تولید در قانون بودجه سال جاری، تنها بخشی بود که با کاهش مواجه شده که نرخ کاهش آن معادل ۲۲ درصد بوده است. بودجه مصوب و پیش‌بینی شده سرمایه‌گذاری در بخش تولید طی سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۹ در نمودار ۴۴ به‌طور متوسط سالیانه ۳ درصد افزایش یافته است.

بودجه مصوب برای سرمایه‌گذاری در بخش انتقال همواره بیشترین سهم نسبت به بخش تولید و توزیع را به‌خود اختصاص داده به‌طوری‌که برای سال ۱۳۹۹ حدود ۱۱۵ هزار میلیارد ریال برای سرمایه‌گذاری در این بخش پیش‌بینی شده است. بودجه این بخش نسبت به سال قبل معادل ۱۹ درصد کاهش داشته و در سایر سال‌ها مقداری افزایشی و یا ثابت بوده است. متوسط نرخ رشد بودجه مصوب و پیش‌بینی شده سرمایه‌گذاری بخش انتقال حدود ۸ درصد است که در میان سایر بخش‌ها بیشترین نمو بوده است. به‌علاوه، طی قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه سال آتی، بخش انتقال بالغ بر ۴۴ درصد از بودجه بخش سرمایه‌گذاری را به‌خود اختصاص داده است.

مجموع مقادیر مصوب برای سرمایه‌گذاری بخش توزیع برق در بودجه مصوب سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ برابر بخش تولید بوده معادل ۲۶ درصد از کل اعتبارات مصوب است. بودجه سرمایه‌گذاری این بخش طی سال‌های مزبور سالیانه ۳ درصد افزایش داشته و به‌استثنای سال ۱۳۹۹ همواره افزایشی بوده است. همانطور که در نمودار ۴۴ ملاحظه می‌شود، بودجه سرمایه‌گذاری در بخش توزیع برق در سال ۱۳۹۸ با جهش ۱۰۹ درصدی مواجه شده و به مقداری بالغ بر ۱۰۲ هزار میلیارد ریال رسید. در بودجه سال ۱۳۹۹، پیش‌بینی شده بودجه سرمایه‌گذاری در این بخش ۴۸ درصد کاهش یابد و به مبلغ ۵۳ هزار میلیارد ریال محدود شود.

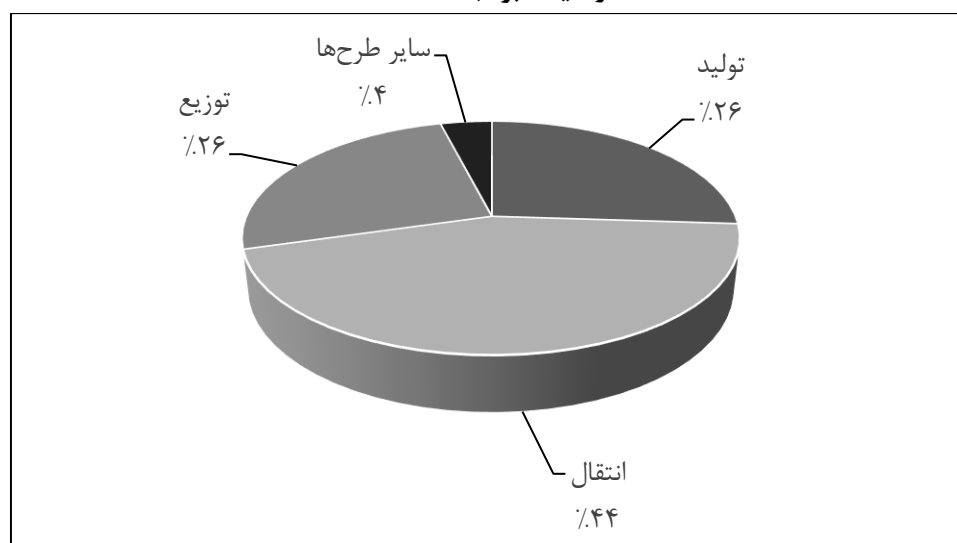
نمودار ۴۴. اعتبارات سرمایه‌گذاری در بودجه شرکت‌های دولتی

مأخذ: همان.

نمودار ۴۵. سهم مجموع اعتبارات سرمایه‌گذاری طی قانون بودجه ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸
و لایحه بودجه ۱۳۹۹

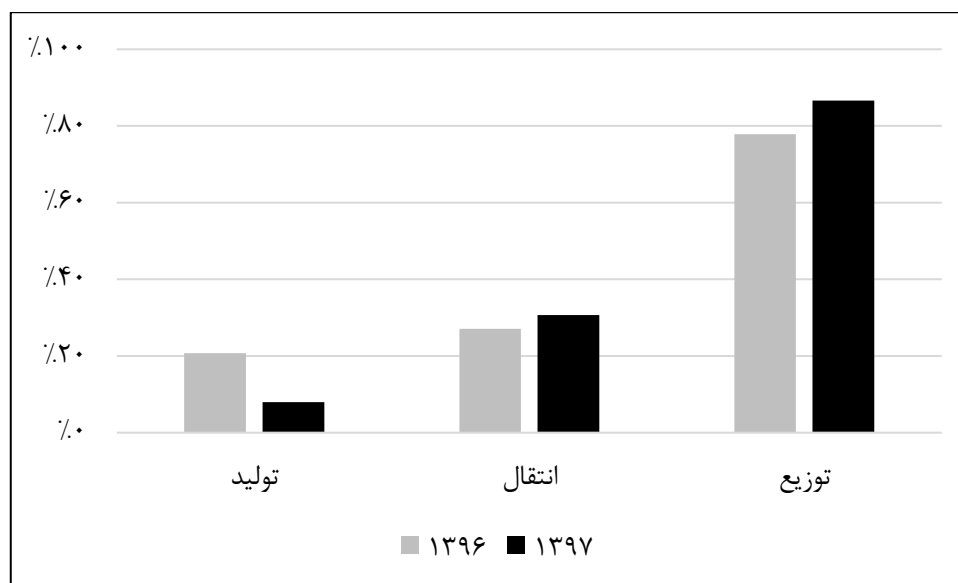
مأخذ: همان.

در اینجا پیش‌بینی اینکه تا چه اندازه مقادیر در نظر گرفته شده برای سرمایه‌گذاری در به بخش تولید، انتقال و توزیع برق تحقق یابد، با اتکا به عملکرد آن در سال‌های گذشته به بحث گذاشته می‌شود. نمودار ۴۶ میزان عملکرد بودجه سرمایه‌گذاری در زنجیره تأمین برق در شرکت‌های دولتی ذیل صنعت برق را نشان می‌دهد. اهمیت بودجه سرمایه‌گذاری و تحقق آن از دو جهت حائز اهمیت بسیار است: اولاً، سرمایه‌گذاری‌های مورد نیاز صنعت برق از سوی شرکت‌های دولتی به حفظ کیفیت و پایایی عرضه برق منجر خواهد شد.

ثانیاً، با تحقق سرمایه‌گذاری‌ها، شرکت‌های پیمانکاری بخش خصوصی قادر خواهند بود که به صرفه مقیاس برسند و بالعکس. به عبارت دیگر، عدم تحقق بودجه و کاهش سرمایه‌گذاری شرکت‌های دولتی صنعت برق، شرکت‌های پیمانکاری با کمبود پروژه‌های اجرایی روبه‌رو خواهند شد که به تشدید تنگناهای مالی شرکت‌های مذکور و افزایش هزینه تمام شده کالا و خدمات آنان منجر خواهد شد.

عملکرد سرمایه‌گذاری بخش تولید در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ کمترین میزان تحقق را در میان سایر بخش‌ها داشته، به طوری که در سال ۱۳۹۶ حدود ۲۱ درصد و در سال ۱۳۹۷ کمتر از ۸ درصد عملکرد داشته است. با توجه به فضای اقتصاد کلان کشور در ۱۳۹۶ و سال بعد از آن، می‌توان گفت تحقق حداکثر ۲۰ درصد از بودجه سرمایه‌گذاری در این بخش در سال ۱۳۹۹ دور از انتظار نخواهد بود. علاوه بر این، در بخش انتقال برق معادل ۲۷ و ۳۱ درصد و در بخش توزیع ۷۸ و ۸۷ درصد در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ از سرمایه‌گذاری‌های مصوب در این بخش محقق شده است. بنابراین با توجه به عملکرد سال‌های گذشته، حداکثر تحقق ۳۰ و ۸۵ درصدی برای بخش انتقال و توزیع برق در سال آتی را می‌توان انتظار داشت.

نمودار ۴۶. عملکرد اعتبارات سرمایه‌گذاری در بودجه شرکت‌های دولتی

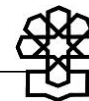
مأخذ: همان.

ب) پرداخت بدهی‌ها و دیون

بودجه پیش‌بینی شده برای پرداخت بدهی‌ها و دیون در سال آتی بالغ بر ۴۱ هزار میلیارد ریال بوده که معادل ۱۳ درصد از کل مصارف بودجه سرمایه‌ای شرکت‌های دولتی صنعت برق در این سال است. پرداخت بدهی‌ها و دیون در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ برخلاف سال‌های گذشته معادل ۴ درصد افزایش داشته است. گفتنی است، مجموع پرداختی‌ها بابت دیون و بدهی‌ها در بودجه سنواتی سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه ۱۳۹۹، به‌طور متوسط ۲۵ درصد کاهش داشته است.

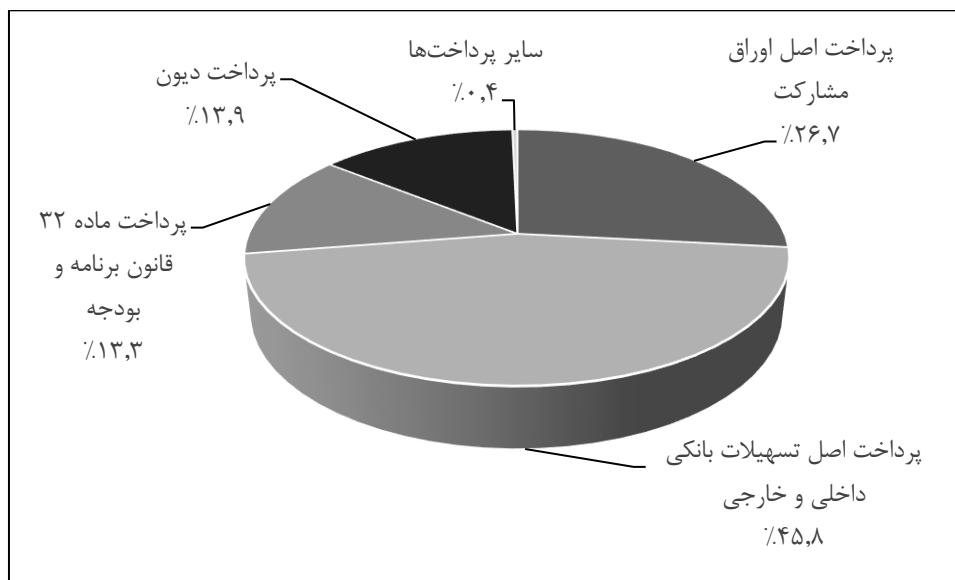
در لایحه بودجه سال آتی پیش‌بینی شده که ۵۹ درصد از کل بودجه در نظر گرفته شده برای پرداخت دیون و بدهی‌ها به پرداخت اصل تسهیلات بانکی داخلی و خارجی اختصاص یابد. پرداخت اصل تسهیلات بانکی داخلی و خارجی طی سال‌های نشان داده شده در نمودار ۴۸ همواره روندی نزولی داشته و در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ این مقدار حدود ۷ درصد است. شایان ذکر است، پرداخت اصل تسهیلات بانکی داخلی و خارجی به‌طور متوسط سالیانه ۳۵ درصد کاهش داشته که بیشترین کاهش معادل ۵۴ درصد مربوط به سال ۱۳۹۷ است.

برای پرداخت اصل اوراق مشارکت در سال ۱۳۹۹ معادل ۱۱ هزار میلیارد ریال پیش‌بینی شده است. پرداخت اصل اوراق مشارکت در سال ۱۳۹۸ با کاهش ۱۰۰ درصدی با مقدار صفر به تصویب رسید. علاوه بر این، بابت پرداخت ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه مبلغ ۵/۵ هزار میلیارد ریال و پرداخت دیون ۵/۷ هزار میلیارد ریال در سال آتی پیش‌بینی شده است. این ردیف از مصارف، در بودجه سال آتی بیش از ۲۱۱ درصد افزایش داشته و به‌استثنای سال ۱۳۹۷، سالیانه با مقدار بیشتری به تصویب رسیده است.

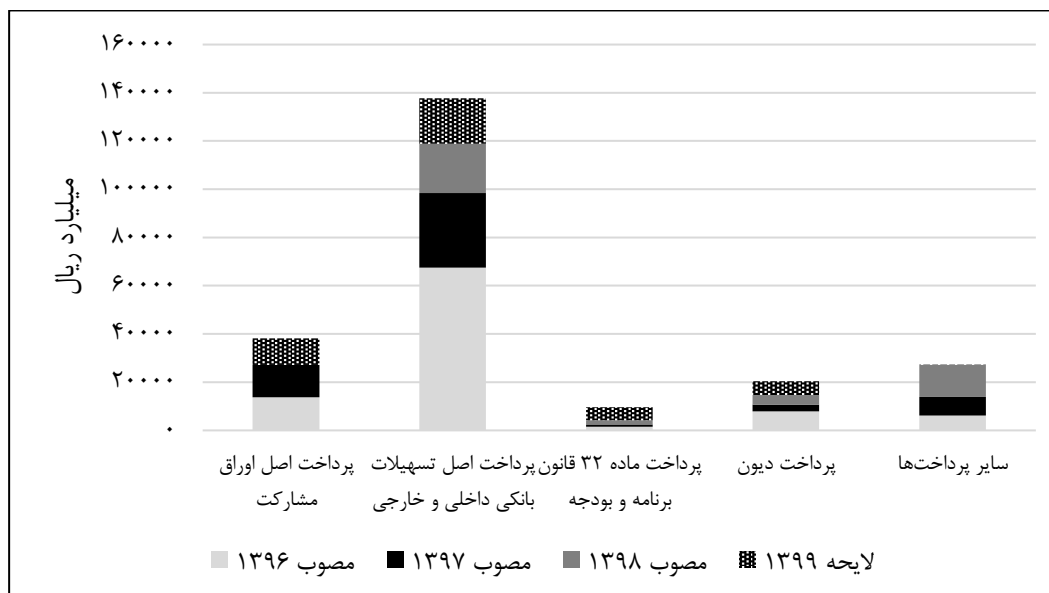
گفتنی است، پرداخت ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه در بودجه شرکت‌های دولتی صنعت برق به‌طور متوسط سالیانه ۵۳ درصد افزایش داشته است.

نمودار ۴۷. توزیع اعتبارات پرداخت دیون و بدهی‌ها در شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه ۱۳۹۹

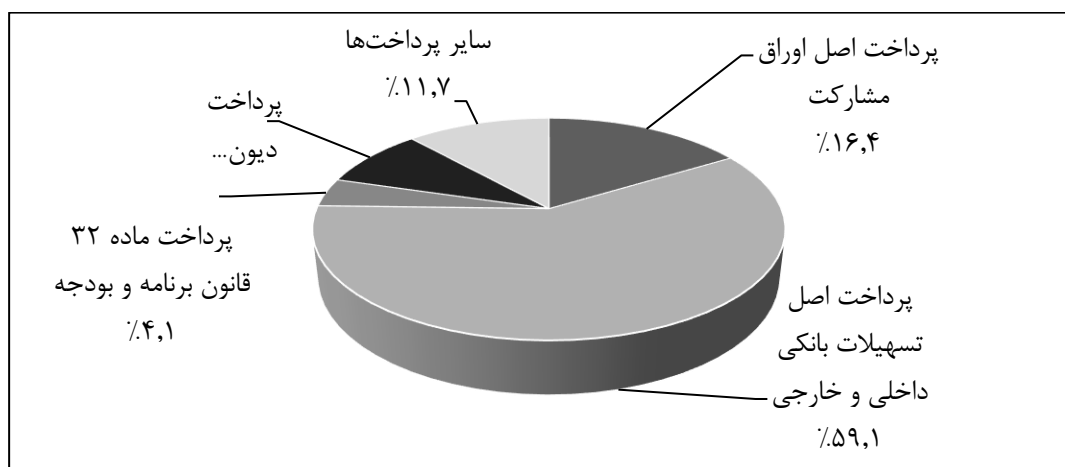
مأخذ: همان.

نمودار ۴۸. توزیع اعتبارات پرداخت دیون و بدهی‌ها در شرکت‌های دولتی

مأخذ: همان.

نمودار ۴۹. توزیع اعتبارات پرداخت دیون و بدهی‌های در بودجه شرکت‌های دولتی
در قوانین بودجه ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه ۱۳۹۹

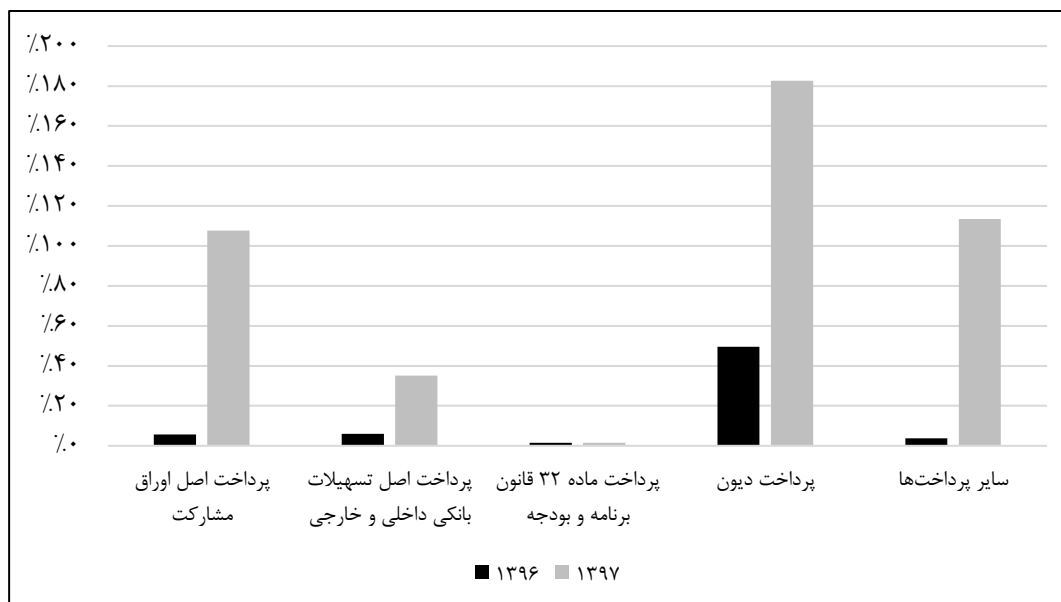
مأخذ: همان.

همان‌طور که پیش‌تر بیان شد پرداختی بابت دیون و بدهی‌ها در سال ۱۳۹۹ تقریباً ثابت و کمتر از ۴ درصد افزایش پیش‌بینی شده است. با این وجود بهبود عملکرد در این بخش نتایج تأثیرگذاری بر روند فعالیت شرکت‌های دولتی صنعت برق، شرکت‌های پیمانکاری خصوصی و امکان تداوم جذب منابع مالی از بانک‌ها و انتشار اوراق به‌همراه دارد. با این وجود عملکرد سال‌های گذشته در این بخش از مصارف بودجه سرمایه‌ای حائز اهمیت است. همان‌طور که در نمودار ۵۰ ملاحظه می‌شود، سال ۱۳۹۷ عملکرد قابل ملاحظه‌ای در قیاس با سال ۱۳۹۶ داشته که علت آن اقدامات صورت گرفته برای تسویه بدهی‌ها از طریق مکانیسم‌های در نظر گرفته شده در تبصره «۵» قانون بودجه سال ۱۳۹۷ بوده است.

همان‌طور که در نمودار ۵۰، ملاحظه می‌شود، پرداخت بابت ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ حدود ۱ درصد تحقق یافته است. در سال ۱۳۹۶، بهترین عملکرد متعلق به ردیف پرداخت دیون بوده که حدود ۴۹ درصد از اعتبارات در نظر گرفته شده در این محل تحقق یافت. بنابراین با در صورت تداوم وضع موجود برای شرایط اقتصاد کلان کشور و عدم امکان تسویه بدهی‌های صنعت برق از طریق احکام مذکور، پرداخت بدهی‌ها و دیون در سال آتی در خوشبینانه‌ترین حالت مشابه سال ۱۳۹۶ خواهد بود.

نمودار ۵۰. عملکرد اعتبارات پرداخت بدهی‌ها و دیون در شرکت‌های دولتی صنعت برق

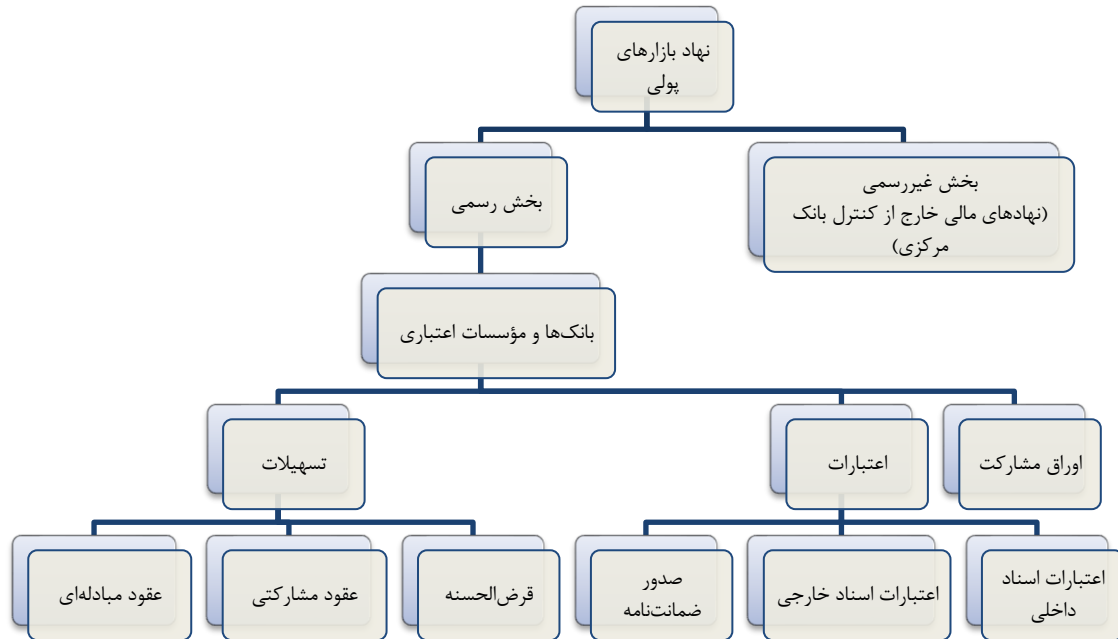

مأخذ: همان.

۲-۲-۳. منابع بودجه شرکت‌های دولتی صنعت برق

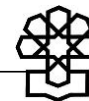
یکی از دست‌بندی‌ها برای راهکارهای تأمین منابع مالی شرکت‌ها براساس مبادی تأمین آن یعنی داخلی و خارجی است. انواع روش‌های تأمین منابع داخلی شامل سرمایه و سهام، سود انباشته، سود سهام پرداختی، اندوخته قانونی، فروش دارایی‌ها و... است که برای ادامه فعالیت‌های عملیاتی با کمترین هزینه سرمایه مورد استفاده قرار می‌گیرد. ازسویی دیگر منابع خارج شرکت از سه طریق بانک، بازار سرمایه و بیمه حاصل می‌شود که در ایران نظام بانکی سهم به‌سزایی در تأمین مالی بنگاه‌های اقتصادی دارد. شکل ۱ طرق تأمین مالی شرکت‌ها از طریق بازار پول نشان داده شده است.

شکل ۱. روش‌های تأمین مالی شرکت‌ها از بازار پول

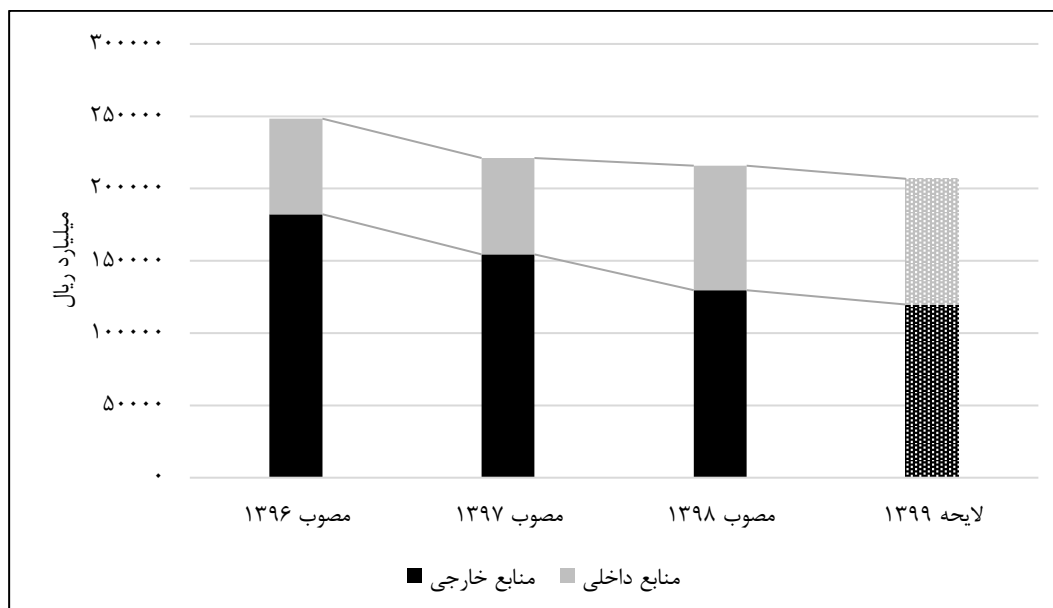

مأخذ: همان.

اعتبارات مورد نیاز شرکت‌های دولتی صنعت برق نیز از دو محل خارجی شامل تسهیلات بانکی داخلی تسهیلات بانکی خارجی (فاینانس)، اوراق مشارکت و منابع داخلی (ذخایر و اندوخته‌ها، ودیعه حق انشعاب، کمک درآمدهای عمومی و عوارض برق) تأمین می‌شود. میزان اعتبارات پیش‌بینی شده در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ حدود ۳۱۲ میلیارد ریال است. منابع در لایحه بودجه سال آتی نسبت به مقدار مصوب در سال ۱۳۹۸، حدود ۱۴ درصد کاهش یافته است. همانطور که در نمودار ۵۱ ارائه شده، در قوانین بودجه سنواتی سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و همچنین لایحه بودجه سال آتی، اتکا به منابع داخلی شرکت‌های دولتی برق بیشتر شده و به‌گونه‌ای که در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ پیش‌بینی شده تأمین اعتبارات از طریق منابع داخلی شرکت حدود ۴۲ درصد و منابع خارجی شرکت حدود ۵۸ درصد سهم داشته باشند.

نمودار ۵۱. منابع داخلی و خارجی شرکت‌های دولتی صنعت برق

مأخذ: همان.

الف) منابع خارجی شرکت‌های دولتی صنعت برق

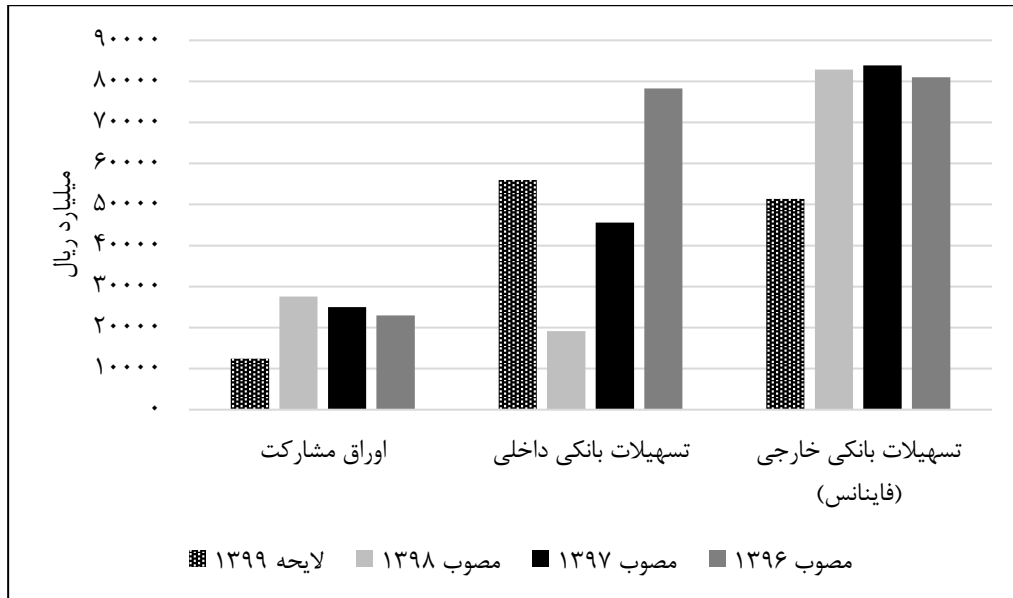
منابع خارجی شرکت‌ها در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ شرکت‌های دولتی برق نسبت به قانون بودجه سال جاری حدود ۱۵ درصد کاهش داشته است. این قسم از مبادی تأمین اعتبارات شرکت‌ها طی قوانین بودجه سنوات گذشته روندی نزولی اکید بوده به طوری که به طور متوسط سالیانه ۱۳ درصد از ارزش جاری اعتبارات این محل کاسته شده است.

در نمودار ۵۲ وضعیت اعتبارات مصوب و پیش‌بینی شده در سال‌های اخیر و سال ۱۳۹۹ نشان داده شده است. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹، جذب تسهیلات بانکی داخلی با جهش قابل توجهی نسبت به سال جاری، حدود ۱۹۲ درصد، پیش‌بینی شده است. این در حالی است که در قوانین بودجه سال جاری و سنوات گذشته سهم روندی نزولی داشته و متوسط رشد تأمین اعتبار از این محل به طور متوسط سالیانه منفی ۱۱ درصد بوده است.

دریافت تسهیلات بانکی خارجی (فاینانس) در لایحه بودجه سال آتی معادل ۳۸ درصد کاهش داشته است. با این وجود طی سال‌های نشان داده شده در نمودار ۵۴، بیش از نیمی از اعتبارات خارجی شرکت‌ها از محل فاینانس در نظر گرفته شده بود.

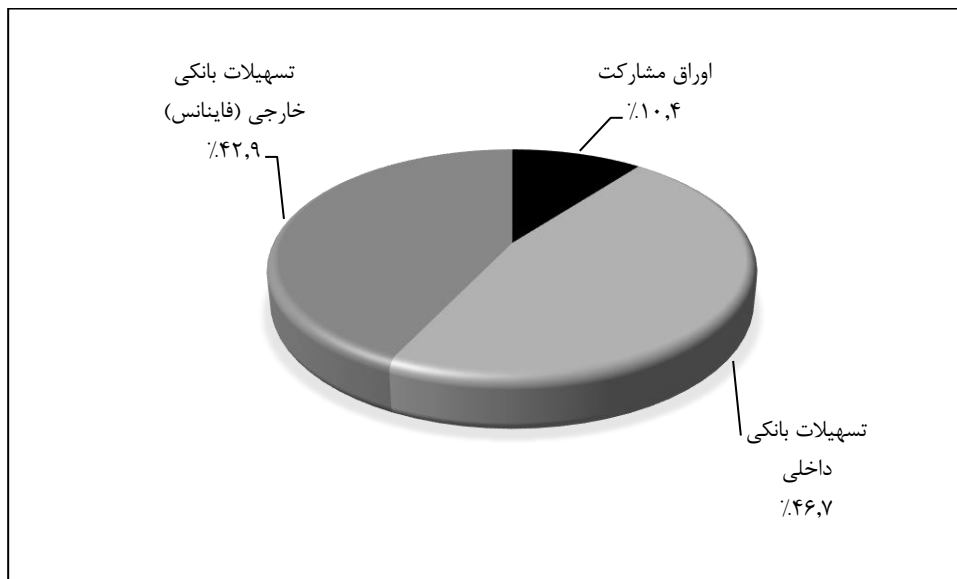
جذب منابع از طریق انتشار اوراق مشارکت در سال ۱۳۹۹ بیشترین کاهش را در مقایسه با فاینانس را داشته و به طوری که مقدار آن از ۲۷/۶ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۸ به ۱۲/۵ هزار میلیارد ریال در سال ۱۳۹۹ رسیده است.

نمودار ۵۲. منابع خارجی شرکت‌های دولتی صنعت برق

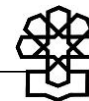

مأخذ: همان.

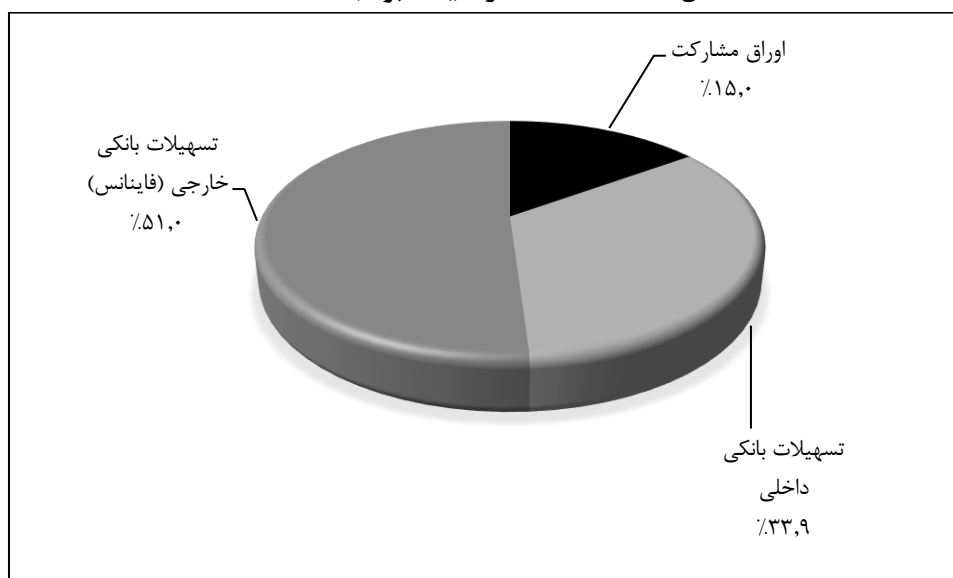
نمودار ۵۳. توزیع منابع خارجی شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه ۱۳۹۹

مأخذ: همان.

نمودار ۵۴. توزیع مجموع منابع خارجی شرکت‌های دولتی در قوانین بودجه سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه ۱۳۹۹

مأخذ: همان.

عملکرد هریک از ردیف‌های منابع خارجی شرکت‌های دولتی در جدول ۸ نشان داده شده است. اوراق مشارکت در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ عملکردی نداشته است. در سال ۱۳۹۶، ۲/۸ درصد از اعتبارات پیش‌بینی شده از محل فاینانس تأمین شد و این مقدار در سال ۱۳۹۷ به ۵/۷ درصد رسید. از سویی دیگر دریافت تسهیلات بانکی داخلی در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ به ترتیب ۱/۲ و ۱۱/۳ درصد عملکرد داشته است. برآوردها نشان می‌دهند، مجموع عملکرد تأمین اعتبارات از محل منابع خارجی شرکت‌ها در سال ۱۳۹۶ معادل ۱/۷ درصد و در سال ۱۳۹۷ معادل ۶/۵ درصد بوده است. بنابراین در صورت تداوم وضعیت حاکم بر شرایط اقتصاد کلان کشور و وضعیت مالی صنعت برق، نمی‌توان تحقق فراتر از ۵ درصد از مجموع اعتبارات ذیل منابع خارجی را انتظار داشت.

جدول ۸. عملکرد محل‌های خارجی تأمین منابع شرکت‌های دولتی صنعت برق

(درصد)

۱۳۹۷	۱۳۹۶	شرح
۰/۰	۰/۰	اوراق مشارکت
۱۱/۳	۱/۲	تسهیلات بانکی داخلی
۵/۷	۲/۸	تسهیلات بانکی خارجی (فاینانس)
۶/۵	۱/۷	مجموع

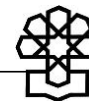
مأخذ: همان.

ب) منابع داخلی شرکت‌های دولتی صنعت برق

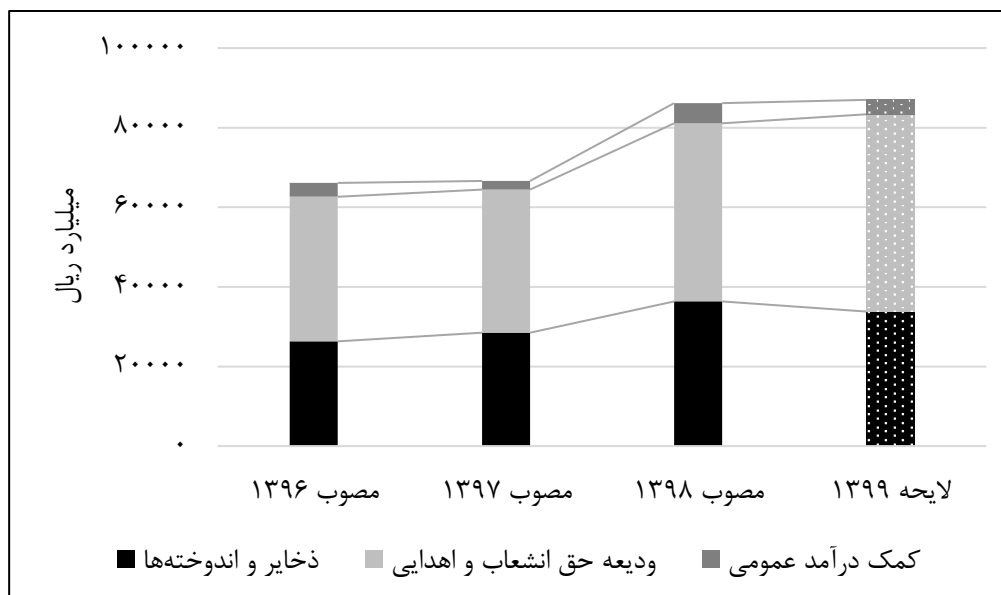
بخش اعظم منابع داخلی شرکت‌ها در بودجه سرمایه‌ای شرکت‌ها شامل ذخایر و اندوخته‌ها، ودیعه حق انشعاب و کمک درآمد عمومی است. سه جزء یاد شده حدود ۸۷ هزار میلیارد از منابع شرکت‌های دولتی در سال ۱۳۹۹ را شامل می‌شود که پیش‌بینی شده در این سال بیش از نیمی از آن از طریق ردیف دریافتی ودیعه حق انشعاب و اهدایی تحصیل می‌شود. گفتنی است، ردیف دریافتی ودیعه حق انشعاب و اهدایی همواره طی سال‌های اخیر بیشترین سهم در میان منابع داخلی شرکت‌ها را داشته که در مجموع حدود ۵۴ درصد را شامل می‌شود. ودیعه حق انشعاب در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نسبت به قانون بودجه سال جاری حدود ۱۱ درصد افزایش داشته و رقم ۴۹/۶ هزار میلیارد ریال برای آن در نظر گرفته شده است. همانطور که در نمودار ۵۵ ملاحظه می‌شود، وضعیت منابع دریافتی از محل ودیعه حق انشعاب صعودی و یا تقریباً ثابت بوده به‌گونه‌ای که به‌طور متوسط سالیانه افزایش حدود ۱۱ درصد برای این ردیف اعتباری مشاهده می‌شود.

ذخایر و اندوخته‌ها دیگر جزء با بالاترین سهم در میان منابع داخلی شرکت‌هاست به‌طوری‌که طی سال‌های یاد شده در مجموع ۴۱ درصد و در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ معادل ۳۹ درصد از کل اعتبارات از منابع داخلی شرکت‌ها را شامل می‌شود. برخلاف قوانین بودجه در سنوات گذشته، ذخایر و اندوخته‌ها روندی کاهشی داشته و پیش‌بینی شده که ۳۳/۸ هزار میلیارد ریال از اعتبارات مورد نیاز شرکت‌های دولتی صنعت برق از این محل تأمین گردد.

تحقق منابع داخلی شرکت‌ها با توجه به سابقه عملکردی آن در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ که در جدول ۹ ارائه شده، نشان می‌دهد که منابع از طریق کمک درآمدهای عمومی فراتر از مقدار پیش‌بینی شده محقق شده لکن به‌دلیل سهم ناچیز این ردیف در میان ردیف‌های دریافتی موجب شده اثرگذاری قابل توجهی بر اعتبارات در دسترس صنعت برق را در پی نداشته باشد. ازسویی دیگر، وصول ودیعه حق انشعاب یکی از محل‌های قابل اطمینان بوده است. تحقق منابع پیش‌بینی شده از طریق ودیعه حق انشعاب در سال ۱۳۹۶ بیش از ۹۰ درصد و در سال ۱۳۹۷ بیش از ۱۱۹ درصد بوده است که این امر حکایت از اطمینان صد درصدی در وصول اعتبارات پیش‌بینی شده از این محل در سال آینده دارد. بسته به شرایط بودجه جاری شرکت‌ها و تصمیم‌های مقتضی در جهت تراز درآمد و هزینه‌ها، عملکرد ذخایر و اندوخته‌ها قابل پیش‌بینی نیست. با این وجود این ردیف اعتباری در سال ۱۳۹۶ عملکردی نداشته و در سال ۱۳۹۷ از این محل حدود ۶۲ درصد از منابع پیش‌بینی شده تحقق یافته است.

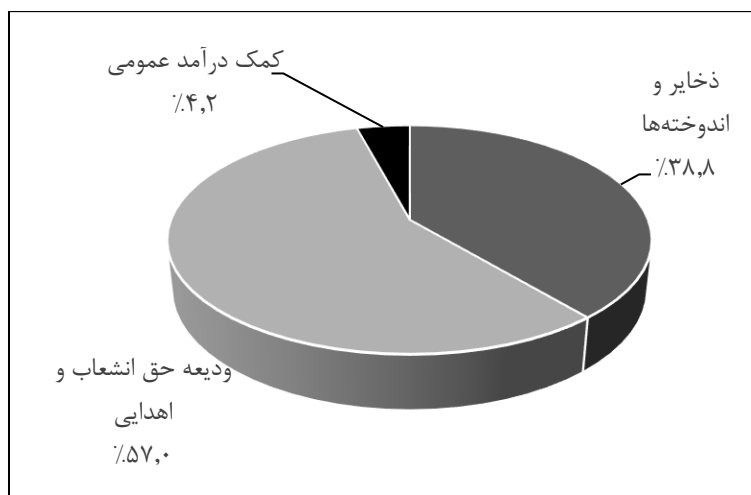

نمودار ۵۵. منابع داخلی شرکت‌های دولتی صنعت برق

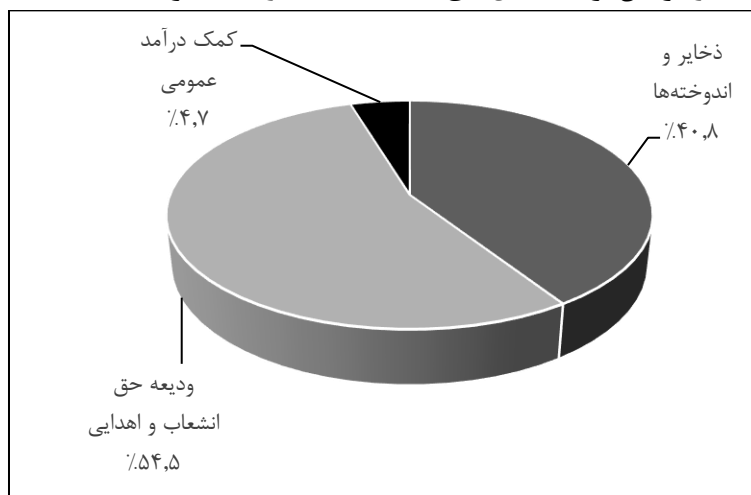
مأخذ: همان.

نمودار ۵۶. توزیع منابع داخلی شرکت‌های دولتی صنعت برق در لایحه ۱۳۹۹

مأخذ: همان.

نمودار ۵۷. توزیع مجموع منابع داخلی شرکت‌های دولتی صنعت برق در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه ۱۳۹۹

مأخذ: همان.

جدول ۹. عملکرد محل‌های داخلی تأمین منابع شرکت‌های دولتی صنعت برق

(درصد)

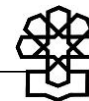
شرح	۱۳۹۶	۱۳۹۷
ذخایر و اندوخته‌ها	۰	۶۲
ودیعه حق انشعاب و اهدایی	۹۰	۱۱۹
کمک درآمد عمومی	۳۳۴	۱۰۲

مأخذ: همان.

۳-۲-۳. بررسی تحقق منابع - مصارف شرکت‌های دولتی صنعت برق

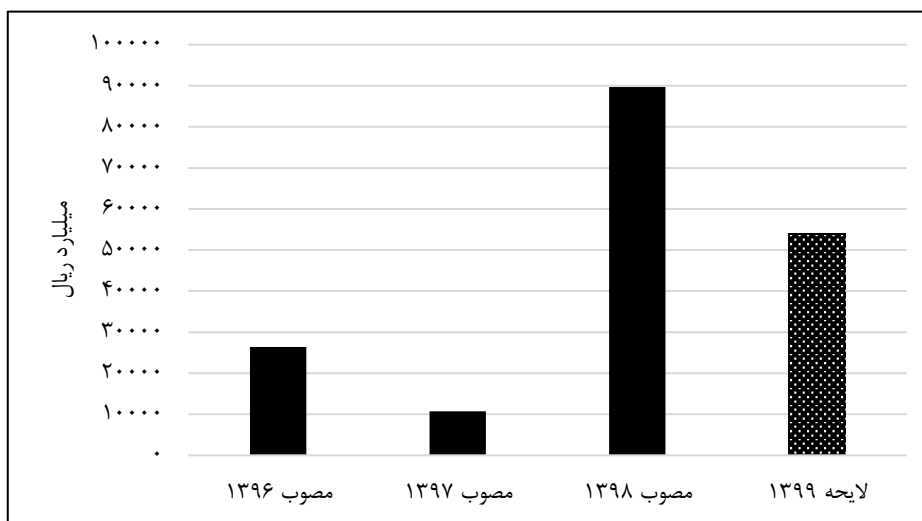
با توجه به اینکه بودجه‌ریزی سرمایه‌ای از سمت مصارف آغاز و سپس به سمت تأمین اعتبار سوق پیدا می‌کند، عدم تراز میان دو بخش از بودجه، منابع و مصارف، قابل پیش‌بینی است. لذا با ذکر ردیف‌هایی مانند «سایر دریافتی‌ها» تعادل مورد انتظار برقرار می‌شود. در واقع به‌رغم، صوری بودن هر یک از اعتبارات پیش‌بینی شده در هر یک از ردیف‌های مربوط به منابع، این ردیف بیانگر خوشبینانه‌ترین حالت کمبود اعتبارات جهت پرداخت‌های سرمایه‌ای و به‌عبارتی حداقل کمبود منابع را نشان می‌دهد. نمودار ۵۸، وضعیت این ردیف دریافتی را نشان می‌دهد. حداقل کمبود منابع در بودجه مصوب سال ۱۳۹۷ نسبت به سال ۱۳۹۶ کاهش داشته، لکن در سال ۱۳۹۸ ارزش این با افزایش حدود ۷۳۶ درصدی مواجه شد و پیش‌بینی شده که در سال ۱۳۹۹ حدود ۴۰ درصد از مقدار آن کاسته شود.

جدول ۱۰ شرح مؤجز عملکرد هر یک از مؤلفه‌های مصارف و منابع در بودجه شرکت‌های دولتی صنعت برق در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ را نشان می‌دهد. مشخص است، میزان تحقق بودجه سرمایه‌ای

به هنگام اجرای قانون بودجه با توجه به عملکرد مؤلفه‌های آن یعنی منابع داخلی و خارجی شرکت‌ها قابل پیش‌بینی است. براساس نکات بیان شده در بخش‌های قبل، می‌توان حداکثر عملکرد ۴۰ درصدی در سال آتی برای بودجه سرمایه‌ای صنعت برق را تصور نمود.

نمودار ۵۸. سایر دریافتی‌ها (کمبود) در بودجه شرکت‌های دولتی صنعت برق

مأخذ: همان.

جدول ۱۰. عملکرد بودجه منابع - مصارف شرکت‌های دولتی صنعت برق

(میلیارد ریال)

۱۳۹۷	۱۳۹۶	شرح	
۷۰	۹	پرداخت دیون و بدهی	مصارف
۳۶	۳۷	سرمایه‌گذاری	
۹۴	۶۷	منابع داخلی	منابع
۶/۵	۱/۷	منابع خارجی	
۲۸	۴۳	مجموع	

مأخذ: همان.

جدول ۱۱. منابع و مصارف سرمایه‌های صنعت برق

مصارف (میلیارد ریال)					منابع (میلیارد ریال)						
ردیف	شرح	لایحه	مصوب	مصوب	عملکرد	شرح	لایحه	مصوب	مصوب		
۱۳۹۷	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۷	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۳۹۷	۱۳۹۸		
۱	ذخایر و اندوخته‌ها	۳۳۷۹۱	۳۶۳۳۴	۲۸۴۵۱	۱۷۶۴۵	۱۳	سرمایه‌گذاری در تولید	۶۹۶۵۸	۵۴۷۱۲	۷۰۴۸۹	۵۵۸۷
۲	ودیعه حق انشعاب و اهدایی	۴۹۵۶۳	۴۴۷۴۴	۳۶۰۰۰	۴۲۸۱۹	۱۴	سرمایه‌گذاری در انتقال	۱۱۴۹۵۰	۱۴۱۲۷۶	۹۲۱۲۳	۲۸۲۵۳
۳	کمک درآمد عمومی	۳۶۲۷	۵۰۵۸	۲۱۲۳	۲۱۶۵	۱۵	سرمایه‌گذاری در توزیع	۵۳۱۴۴	۱۰۲۲۵۷	۴۹۰۰۴	۴۲۴۳۶
۴	اوراق مشارکت	۱۲۴۵۰	۲۷۵۵۰	۲۵۰۰۰	۰	۱۶	سرمایه‌گذاری در سایر طرح‌ها	۲۶۹۵۳	۶۴۵۳	۳۳۹۷	۱۱۰۴
۵	تسهیلات بانکی داخلی	۵۵۹۷۰	۱۹۱۴۵	۴۵۵۸۹	۵۱۷۲	۱۷	جمع سرمایه‌گذاری	۲۶۴۷۰۴	۳۰۴۶۹۷	۲۱۵۰۱۴	۷۷۳۸۰
۶	تسهیلات بانکی خارجی (فاینانس)	۵۱۳۵۱	۸۲۸۸۰	۸۳۸۴۸	۴۷۹۸	۱۸	پرداخت اصل اوراق مشارکت	۱۱۰۰۲	۰	۱۳۴۰۰	۱۴۴۳۲
۷	سایر دریافتی‌ها از شرکت‌ها	۵۱۸۶۲	۴۴۲۱۶	۲۹۴۸۳	۳۵۳۳۹	۱۹	پرداخت اصل تسهیلات بانکی داخلی و خارجی	۱۸۸۸۱	۲۰۳۸۱	۳۰۹۹۹	۱۰۸۹۰
۸	درآمد استانی		۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۸۲۰	۲۰	پرداخت ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه	۵۴۶۵	۱۷۶۰	۸۸۰	۱۳
۹	عوارض برق		۹۳۰۰	۷۵۰۰	۳۱۱۵	۲۱	پرداخت دیون	۵۷۱۸	۳۹۲۹	۲۸۴۱	۵۱۹۰
۱۰	کاهش دارایی‌های جاری و سایر		۱۰۰۰	۱۰۰۰		۲۲	سایر پرداخت‌ها	۱۵۱	۱۳۳۷۴	۷۵۸۷	۸۶۰۵
۱۱	سایر دریافتی‌ها (کمبود)	۵۴۰۸۸	۸۹۷۱۲	۱۰۷۳۵	۳۶۳۷	۲۳	جمع بازپرداخت بدهی‌ها و سایر پرداخت‌ها	۴۱۲۱۶	۳۹۴۴۳	۵۵۷۰۶	۳۹۱۳۰
						۲۴	افزایش سرمایه در گردش	۶۱۳۱	۱۶۷۹۹	۹	
۱۲	جمع کل منابع	۳۱۲۷۰۲	۳۶۰۹۳۹	۲۷۰۷۲۹	۱۱۶۵۱۰	۲۵	جمع مصارف	۳۱۲۰۵۲	۳۶۰۹۳۹	۲۷۰۷۲۹	۱۱۶۵۱۰

مأخذ: توانیر.

۴. احکام صنعت برق در لایحه بودجه ۱۳۹۹

۴-۱. بررسی بند «د» تبصره «۶» لایحه بودجه

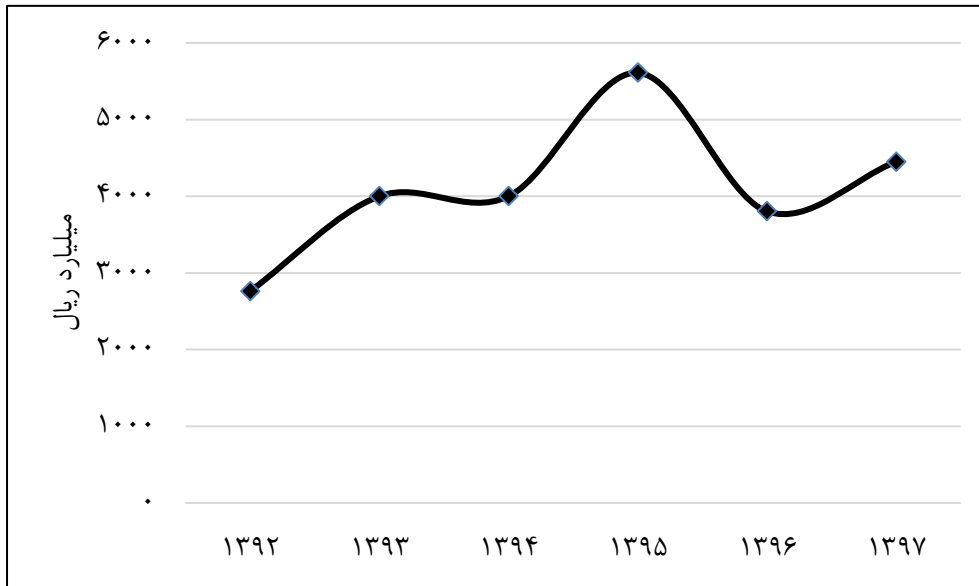
شرح	موضوع	جزء-بند	تبصره	مرجع
عوارض موضوع ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق کشور مصوب ۱۳۹۴/۸/۱۰ به میزان ده درصد (۱۰٪) مبلغ برق مصرفی در سقف بیست و یک هزار و پانصد میلیارد (۲۱,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تعیین می‌شود و مشترکان برق روستایی و عشایری مجاز و برق چاه‌های کشاورزی مجاز از شمول حکم این بند معاف می‌باشند. منابع حاصله پس از مبادله موافقتنامه با سازمان برنامه و بودجه کشور برای موارد مطروحه در قانون فوق صرف می‌شود.	عوارض برق	د	۶	لایحه ۱۳۹۹
عوارض موضوع ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق کشور مصوب ۱۳۹۴/۸/۱۰ به میزان ده درصد (۱۰٪) مبلغ برق مصرفی در سقف هجده هزار و ششصد میلیارد ریال (۱۸,۶۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تعیین می‌شود و مشترکان برق روستایی مجاز و برق چاه‌های کشاورزی مجاز از شمول این حکم این بند معاف می‌باشند. منابع حاصله پس از مبادله موافقتنامه با سازمان برنامه و بودجه کشور و تخصیص صد درصد (۱۰۰٪) آن توسط این سازمان برای موارد مطروحه در قانون فوق با اولویت روستاها و مناطق دامداری و عشایری و جابه‌جایی تیر برق در روستاها و خرید برق حاصل از تبدیل پسماند عادی به انرژی و احداث نیروگاه بادی در منطقه محروم سیستان و بلوچستان صرف شود.				قانون ۱۳۹۸

مقدمه: عوارض برق موضوع یکی از اصلی‌ترین و مطمئن‌ترین محل تأمین اعتبار برای توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر در کشور و همچنین توسعه و نگهداری از شبکه‌های برق‌رسانی به روستاها و مناطق دورافتاده در قانون مزبور ارائه شده است. در حال حاضر ظرفیت نیروگاه‌های تجدیدپذیر در کشور معادل ۶۶۱ مگاوات معادل ۰/۸۸ درصد از کل ظرفیت نامی منصوب در کشور است. در برنامه پنج‌ساله ششم توسعه مقرر شده است این ظرفیت به مقدار ۵۰۰۰ مگاوات معادل ۵ درصد از ظرفیت نامی نیروگاه‌های منصوب در کشور برسد.

عملکرد: در سال ۱۳۹۶ به موجب بند «ه» تبصره «۶» قانون بودجه، عوارض مربوطه به میزان ۵۰ ریال به ازای هر کیلووات ساعت در سقف ۱۱ هزار میلیارد ریال تعیین شد که در مبادله موافقتنامه به ۹,۳۵۰ میلیارد ریال و در مرحله تخصیص به ۳,۸۰۵ میلیارد ریال کاهش داده شد. با عنایت به وصولی عوارض سال ۱۳۹۶ به مبلغ ۹,۲۹۰ میلیارد ریال، حدود ۴۱ درصد از نقدینگی حاصل شده، تخصیص داده شد. در قانون بودجه سال ۱۳۹۷، منابع عوارض برق معادل ۱۲,۸۰۰ میلیارد ریال تعیین ولی

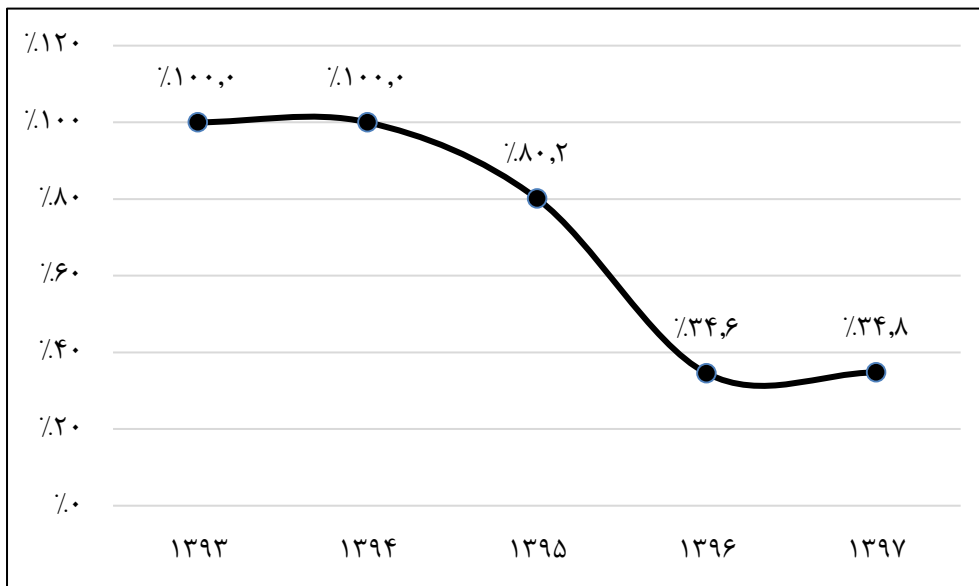
مصارف آن ابتدا در قانون بودجه به ۱۰،۲۰۰ میلیارد ریال و سپس در مرحله ابلاغ به ۹،۱۸۰ میلیارد ریال کاهش یافته و موافقتنامه مربوط به برق روستایی در سقف ۴،۵۹۰ میلیارد ریال مبادله گردید. با این اوصاف و با فرض تخصیص صد درصدی اعتبار ابلاغ شده، حدود نیمی از اعتبارات ابلاغ شده برای عوارض برق در محل دیگری غیر از ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق هزینه می‌گردد.

نمودار ۵۹. منابع تخصیص داده شده از محل دریافت عوارض برق در قوانین بودجه سنواتی

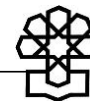

مأخذ: همان.

نمودار ۶۰. عملکرد منابع تخصیص داده شده از محل دریافت عوارض برق در قوانین بودجه سنواتی

مأخذ: محاسبات تحقیق.

نمودار ۵۹ میزان اعتبار تخصیص داده شده برای هر یک از امور مربوط به توسعه و نگهداری شبکه برق روستایی و توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر نشان داده شده است. به علاوه نمودار ۶۰ نسبت میان اعتبار تخصیص داده شده به میزان منابع پیش‌بینی شده در هر یک از قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۷ را نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌شود سالیانه از میزان عملکرد برای تخصیص اعتبار جهت اجرای احکام مندرج در ماده (۵) قانون حمایت از صنعت کاسته شده و در سال ۱۳۹۷ به ۳۵ درصد رسیده است. شایان ذکر است، متوسط عملکرد طی سال‌های نشان داده شده در نمودار ۶۰ معادل ۵۶ درصد بوده است.

همچنین عملکرد اجرای این حکم در ۶ ماهه نخست سال ۱۳۹۸ نشان می‌دهد که از این محل مبلغ ۴۹۵۷ میلیارد ریال به حساب ساتبا واریز شده است. با توجه به اینکه منابع حاصل از دریافت عوارض برق به‌عنوان درآمد اختصاصی ساتبا محسوب می‌شود و از طرف دیگر شرکت توانیر متولی توسعه و نگهداری برق روستایی است، واریز منابع لازم برای امور برق روستایی به‌کندی صورت می‌گیرد. براساس عملکرد ۶ ماهه اجرای این حکم در سال ۱۳۹۸، علی‌رغم پیگیری‌های صورت گرفته به‌علت مشکلات سامانه مبادله موافقتنامه، تاکنون این تبادل صورت نگرفته است. بنابراین در ۶ ماه نخست سال جاری مبلغی از این محل برای پروژه‌های برق روستایی تخصیص نیافته است.

بررسی حقوقی لایحه: مرجع قانونی لایحه پیشنهادی ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق مصوب ۱۳۹۴/۰۸/۱۰ است. با توجه به اینکه در قانون مذکور تعیین عوارض برای هر کیلووات ساعت برق مصرفی تصریح شده است، تعیین عوارض برق به‌صورت درصدی از هزینه برق مصرفی مشترکین به‌عنوان اصلاح قانون دائمی است. تصویب این بند از تبصره «۶» لایحه بودجه نیاز به کسب حداقل دوسوم از رأی نمایندگان دارد. با توجه به اینکه شیوه اصلاحی محاسبه و دریافت عوارض برق مورد توافق قاطبه نمایندگان است، به‌نظر می‌رسد همانند سال گذشته، این بند به تصویب برسد. مضافاً اینکه در زمان تصویب ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق، شرکت سانا به‌عنوان شرکت زیرمجموعه شرکت مادر تخصصی توانیر متولی توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر بود، لذا تخصیص منابع حاصل از عوارض برق برای توسعه انرژی‌های تجدیدپذیر می‌توانست متأثر از سیاست‌های شرکت توانیر باشد. در حال حاضر سازمان ساتبا که از ادغام دو شرکت سانا و سابا ایجاد شده است، راهبری سیاست‌های توسعه تولید برق تجدیدپذیر را انجام می‌دهد. لذا میزان تخصیص منابع می‌بایست با توجه به سیاست‌های توسعه‌ای این سازمان و متناسب با اجرای دیگر طرح‌های موضوع ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق باشد. لذا پیشنهاد می‌گردد، حکم دائمی مربوط به این بند از تبصره، اصلاح ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق، با توجه به شیوه اصلاح شده برای محاسبه و دریافت عوارض برق و همچنین تصریح به شیوه تخصیص آن برای هر یک از طرح‌های یاد شده در آن ماده اقدام شود.

بررسی مالی: میزان فروش داخلی برق به مشترکین در سال ۱۳۹۷ (پس از کسر مصرف برق روشنایی معابر) حدود ۲۵۶۶۲۰ میلیون کیلووات ساعت بوده است. با در نظر گرفتن متوسط رشد مصرف انرژی برق معادل ۵ درصد، انتظار می‌رود، مجموع فروش برق در سال ۱۳۹۹ به ۲۸۲۹۲۳ میلیون کیلووات ساعت برسد.

از سویی دیگر، میزان مصرف برق روستایی که معادل ۴۰۵۲۷ میلیون کیلووات ساعت در سال ۱۳۹۷ به‌طور متوسط سالیانه ۵ درصد افزایش یابد، پیش‌بینی می‌شود، میزان فروش برق به مشترکین روستایی در سال ۱۳۹۹ به مقدار ۴۴۶۸۱ میلیون کیلووات ساعت برسد. بنابراین چون مشترکین روستایی از پرداخت عوارض برق معاف هستند، می‌توان گفت فروش برق معادل ۲۳۸۲۴۳ میلیون کیلووات ساعت، مبنای تعیین منابع حاصل از عوارض برق است.

مطابق لایحه بودجه شرکت‌های دولتی پیش‌بینی می‌شود متوسط نرخ فروش برق داخلی ۸۶۷ ریال برای هر کیلووات ساعت باشد. در این صورت، درآمد حاصل از فروش برق مشمول پرداخت عوارض برق حدود ۲۰۶۷۹۵ میلیارد ریال خواهد شد که با در نظر گرفتن عوارض ۱۰ درصدی، منابع حاصل از اجرای این حکم حدود ۲۰۶۷۹/۵ میلیارد ریال خواهد شد. بنابراین مقدار مناسبی برای سقف در نظر گرفته شده برای منابع حاصل از دریافت عوارض مصرف برق در نظر گرفته شده است.

۲-۴. بررسی بند «ز» تبصره «۶»

شرح	موضوع	جزء-بند	تبصره	مرجع
مطابق ماده (۱۲) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) به هریک از وزارتخانه‌های نفت و نیرو از طریق شرکت‌های تابعه ذی‌ربط اجازه داده می‌شود ماهیانه از هر واحد مسکونی مشترکین گاز مبلغ دو هزار (۲۰۰۰) ریال، از هر واحد مسکونی مشترکین برق مبلغ یک هزار (۱۰۰۰) ریال و از هریک از واحدهای تجاری مشترکین گاز و برق مبلغ ده‌هزار (۱۰,۰۰۰) ریال اخذ و به حساب درآمد عمومی موضوع ردیف‌های ۱۶۰۱۸۵ و ۱۶۰۱۸۶ جدول شماره (۵) این قانون نزد خزانه‌داری کل کشور واریز کنند. برای مشترکین روستایی، مبالغ فوق‌الذکر معادل پنجاه درصد (۵۰٪) می‌باشد. وجوه فوق، مشمول مالیات به نرخ صفر است. منابع حاصله برای موارد مندرج در ماده مذکور به مصرف می‌رسد. آیین‌نامه اجرایی این بند متضمن سقف و نحوه برگزاری مناقصه، تعهدات شرکت‌های بیمه‌گر و پرداخت خسارت به پیشنهاد مشترک سازمان برنامه و بودجه کشور و وزارت امور اقتصادی و دارایی به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	پرداخت حق بیمه مشترکین گاز و برق در بخش خانگی و تجاری	ز	۶	قانون ۱۳۹۸ و لایحه ۱۳۹۹

مقدمه: مشترکین برق به هنگام استفاده از اشتراک برق اختصاص داده شده در معرض آسیب‌های مالی و جانی هستند. به‌عنوان نمونه در صورت قطع برق مشترکین تجاری، صرفنظر از علل آن، با آثاری چون از دست رفتن مواد اولیه تولیدی و تحمیل هزینه‌های مظاعف به آنان می‌شود. لذا به‌منظور افزایش سطح پاسخ‌گویی در هریک از وزارتخانه‌های نفت و نیرو، با دریافت هزینه‌ای به‌صورت ماهیانه از مشترکین خانگی و تجاری، آنان را در مقابل خطرات احتمالی بیمه می‌شوند. منابع موضوع این بند، جزء درآمدهای عمومی و ملی محسوب می‌شود.

عملکرد: مبلغی از محل اجرای این حکم در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ به حساب شرکت توانیر واریز نشد. زیرا با اجرای تبصره «۱۴» قانون بودجه ۱۳۹۷ اختیار و دسترسی به نقدینگی صنعت برق منوط به انجام فرایند پیچیده و زمان‌بر تخصیص شده است. لذا با توجه به بلوکه شدن نقدینگی صنعت برق در حساب سازمان هدفمندی‌سازی از ۳۸۴ میلیارد ریال تاکنون مبلغ ۲۰۴ میلیارد ریال به حساب خزانه واریز گردیده که به‌دلیل عدم تخصیص، مبلغ مذکور به حساب شرکت توانیر مسترد نشده است. به‌رغم تخصیص سازمان برنامه و بودجه به میزان ۱۳۸ میلیارد ریال در تاریخ ۱۳۹۷/۱۲/۲۹ هیچ مبلغی از طرف خزانه در وجه توانیر پرداخت نگردیده است.

همچنین، تا مقطع پایان شهریورماه سال جاری، حدود ۲۲۲/۶ میلیارد ریال از مشترکین بابت بیمه مشترکین برق وصول شده است. شرکت توانیر به نمایندگی از طرف مشترکین خانگی و تجاری اقدام به تهیه اسناد مناقصه و برگزاری مناقصه در چارچوب ملاحظات مندرج در مواد (۲) و (۳) آیین‌نامه اجرایی این بند نموده، لیکن تا مقطع پایان شهریورماه مبلغی از این محل به شرکت توانیر تخصیص نیافته است. با این حال با توجه به مشخص شدن برنده مناقصه، فرآیند مبادله قرارداد با شرکت بیمه‌گر در دست اقدام است.

بررسی حقوقی: این بند از لایحه وفق ماده (۱۲)^۱ قانون الحاق تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۰۴ است. در این بند به هریک از وزارتخانه‌های نفت و نیرو اجازه دریافت مبلغی از هر واحد مسکونی تجاری و مسکونی اخذ گردد. این درحالی است که در بند «ز» این تبصره لایحه، تخفیف ۵۰ درصدی به مشترکین روستایی داده شده است. چون برای محدود کردن شمول حکم این بند نسبت به برخی از گروه‌ها دلیل موجهی ارائه نشده است؛ مصداق تبعیض ناروا محسوب می‌شود و از این حیث مغایر با بند «۹» اصل سوم قانون اساسی است. با این حال با توجه به اینکه اصلاحات اعمالی به ماده (۱۲) قانون مزبور از طریق این بند از تبصره به تصویب مجلس و شورای نگهبان رسیده است، قانونی شدن این بند از تبصره «۶» لایحه بودجه دور از انتظار نخواهد بود.

۱. در ماده (۱۲) آمده است: «به هریک از وزارتخانه‌های نفت و نیرو از طریق شرکت‌های تابعه ذریعاً اجازه داده می‌شود مبلغی را که طبق قوانین بودجه سنواتی در قبوض گاز و برق برای هر واحد مسکونی و تجاری تعیین می‌گردد، اخذ و صرفاً جهت بیمه خسارات مالی و جانی اعم از فوت و نقص عضو و جبران هزینه‌های پزشکی ناشی از انفجار، آتش‌سوزی و مسمومیت مشترکان شهری و روستایی و سکونتگاهی عشایری گاز و برق از طریق شرکت‌های بیمه با برگزاری مناقصه اقدام کنند».

بررسی مالی

۱. بر اساس تعداد کل مشترکین برق خانگی و تجاری در شهرها و روستاها پیش‌بینی می‌شود، منابع حاصل از اجرای این بند از لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ معادل ۱,۰۹۳ میلیارد ریال باشد.

۲. در حکم بند «ز» تبصره «۶» حق بیمه مشترکین برق خانگی و تجاری به ترتیب معادل یک هزار (۱۰۰۰) و ده‌هزار (۱۰,۰۰۰) ریال در نظر گرفته شده که در مغایرت با درآمد ردیف متناظر (ردیف ۱۶۰۱۸۶) در جدول شماره ۵ لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ است. زیرا در این ردیف حق بیمه برای مشترکین خانگی معادل ۱۲۵۰ ریال و برای مشترکین تجاری معادل ۱۲۵۰۰ ریال در نظر گرفته شده است. بنابراین گرچه حکم حق بیمه مشترکین در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۸ افزایش نیافته است، لیکن در ردیف متناظر، افزایش ۲۵ درصدی در بهای حق مشترکین برق خانگی و تجاری مشاهده می‌شود. بنابراین بایستی این مغایرت در لایحه بودجه ۱۳۹۹، مرتفع شود.

این مغایرت برای مشترکین گاز خانگی و تجاری نیز برقرار است.

۳. در قانون بودجه سال ۱۳۹۷، حق بیمه مشترکین تجاری با گستره فعالیت تجاری و مبالغ خسارات وارده در این حوزه تناسب و سنخیتی نداشته که این امر عدم استقبال شرکت‌های بیمه‌ای را با خود به همراه داشته است. افزایش حق بیمه مشترکین تجاری برای رفع نقیصه یاد شده در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ قابل قبول است.

۳-۴. بررسی بند «الف» تبصره «۱۵»

شرح	موضوع	جزء-بند	تبصره	مرجع
شرکت‌های تولید نیروی برق حرارتی دولتی و شرکت‌های برق منطقه‌ای مکلفند منابع تعیین شده در بودجه مصوب سالیانه خود را پس از گردش خزانه منطقه‌ای و شرکت‌های به‌ترتیب به شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی و شرکت توانیر بابت رد دیون و یا توانیر و شرکت سرمایه‌گذاری (احداث) در توسعه نیروگاه حرارتی و توسعه شبکه انتقال کشور پرداخت کنند.	تنظیم روابط مالی فی‌مابین شرکت‌های برق منطقه‌ای و شرکت‌های تولید نیروی برق با شرکت توانیر و شرکت سرمایه‌گذاری (احداث) در توسعه نیروگاه حرارتی مادر تخصصی برق حرارتی	الف	۱۵	قانون ۱۳۹۸ و لایحه ۱۳۹۹

مقدمه: این بند از لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ بیانگر بخشی از تعاملات مالی فی‌مابین شرکت‌های مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی و توانیر با شرکت‌های زیرمجموعه‌شان است. هدف از برقراری تعامل مالی این است که مبالغ دریافتی شرکت توانیر و برق حرارتی تسویه دیون شرکت‌های زیرمجموعه با شرکت‌های مادر و افزایش سطح تمرکز در برنامه‌ریزی‌های راهبردی برای توسعه برق در کشور است. این بند از لایحه بودجه، همانند بند متناظر در قوانین بودجه سنواتی پیشنهاد شده است.

عملکرد: اجرای این حکم در قانون بودجه سال ۱۳۹۷ نشان می‌دهد، ۱. عملکرد دریافت از شرکت‌های برق منطقه‌ای بابت موضوع ماده (۶۱) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱) مصوب ۱۳۸۴/۸/۱۵ و قانون اصلاح آن مصوب ۱۳۹۱/۶/۲۹، مبلغ ۱۶,۳۷۶ میلیارد ریال و عیناً مطابق با پیش‌بینی در بودجه اصلاحی است. ۲. از محل ماده مزبور، بابت سرمایه‌گذاری به شرکت‌های برق منطقه‌ای ۱۲,۹۸۰ میلیارد ریال و بابت رد دیون ۱۱,۲۴۷ میلیارد ریال نیز از این محل به شرکت‌های برق منطقه‌ای اختصاص یافته است. عملکرد اجرای این حکم از قانون بودجه ۱۳۹۷ برای شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی معادل ۱۴,۰۷۹ میلیارد ریال بوده است.

اضافه می‌گردد براساس عملکرد این حکم در قانون بودجه ۱۳۹۸ در شش‌ماهه نخست سال، شرکت توانیر ۶,۹۰۰ میلیارد ریال به شرکت‌های برق منطقه‌ای پرداخت شده است. عملکرد این حکم در شرکت تولید نیروی برق حرارتی ۶,۱۱۴ میلیارد ریال بوده است.

بررسی مالی و حقوقی: این محتوای این بند از لایحه بودجه، مطابق ماده (۶۱) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۱) مصوب ۱۳۸۴/۸/۱۵ و قانون اصلاح آن مصوب ۱۳۹۱/۶/۲۹ است. پرداختی‌های شرکت‌های برق منطقه‌ای و تولید نیروی برق به شرکت توانیر و شرکت تولید نیروی برق حرارتی درآمد شرکت توانیر و تولید نیروی برق حرارتی محسوب نمی‌شود و به‌عنوان افزایش سرمایه دولت در شرکت‌های توانیر و تولید نیروی برق حرارتی منظور می‌گردد. لذا مبالغ دریافتی شرکت‌های توانیر و برق حرارتی از شرکت‌های زیرمجموعه مشمول مالیات نمی‌گردد.

۴-۴. بررسی بند «د» تبصره «۱۵»

شرح	موضوع	جزء-بند	تبصره	مرجع
به‌منظور اصلاح الگوی مصرف برق و گاز، شرکت توانیر و ملی گاز ایران موظفند از طریق اپراتورهای تلفن همراه، نسبت به شناسایی، ارتباط فعال و وصول مطالبات با مشترکین با نصب کنتورهای هوشمند با اولویت مشترکین عمده یا پرمصرف اقدام و هزینه مربوط را به‌صورت اقساطی از مشترکان دریافت کند.	نصب کنتور هوشمند	«۵»	«۱۵»	لایحه ۱۳۹۹
به‌منظور اصلاح الگوی مصرف برق، دولت مکلف است نسبت به نصب کنتورهای هوشمند برای مشترکان برق با اولویت مشترکان پرمصرف اقدام و هزینه مربوط را به‌صورت اقساطی از مشترکان دریافت نماید.				قانون ۱۳۹۸

مقدمه: نصب کنتورهای هوشمند که ذیل طرح فهام (طرح ملی فراسامانه هوشمند اندازه‌گیری و مدیریت انرژی) قرار می‌گیرد، ازجمله زیرساخت‌های لازم برای هوشمندسازی شبکه برق و تحصیل مزایای فنی و اقتصادی شبکه هوشمند انرژی برای کشور است. نصب کنتورهای هوشمند به‌ویژه برای مشترکینی که در برنامه‌های مدیریت بار شرکت می‌کنند، موجب می‌شود که میزان برق مصرفی

مشترکان را به طور کامل تحت رصد قرار گیرد و خود مشترک نیز بتواند از نحوه مصرف خود آگاهی کافی پیدا کند. این اقدام موجب می‌شود، اهدافی از قبیل، فراهم شدن بسترهای اصلاح الگوی مصرف، امکان اعمال مدیریت بار توسط بهره‌بردار شبکه در شرایط عادی و اضطراری، کاهش تلفات غیرفنی و مشخص‌سازی و پایش تلفات فنی شبکه توزیع، امکان راه‌اندازی بازار خرده‌فروشی و غیره فراهم شود. در حال حاضر ۸۰ درصد از مشترکان دیماندی دارای کنتورهای هوشمند هستند. در این میان حدود ۲۵ درصد چاه‌های کشاورزی مجاز، به کنتورهای هوشمند طرح فهام تجهیز شده‌اند. این حکم در قانون بودجه سال جاری محدود به مشترکین پرمصرف برق بوده لکن در لایحه سال ۱۳۹۹، گستره شمول آن به مشترکین عمده گاز تسری داده شده است.

عملکرد: عملکرد اجرای این حکم در ۶ ماهه نخست سال جاری، نشان می‌دهد که اقدامات صورت گرفته در سطح «برنامه‌ریزی برای اجرا» بوده است. براساس برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته در این زمینه، شرکت توانیر جلساتی با شرکت ساتکاب داشته که منتهی به امضای تفاهم‌نامه شده است. مطابق این تفاهم‌نامه، مدیریت اجرایی به‌منظور تأمین کنتورهای هوشمند به آن شرکت سپرده شد. همچنین با تشکیل کمیته‌های معین و تقسیم شرکت‌های توزیع در قالب ۵ منطقه، برنامه‌ریزی‌ها جهت اختصاص کنتور و برگزاری مناقصات مربوطه با مدیریت شرکت‌های توزیع معین در حال انجام بوده که به‌زودی این مناقصات برگزار خواهد شد. شایان ذکر است، مقرر شده که تا پایان سال جاری، ۴۵۰ هزار کنتور هوشمند در کشور نصب شود.

عملکرد این حکم همراه با ابهاماتی است که تحقق اهداف قانونگذار را محل تردید قرار می‌دهد. اولاً، آیا شرکت ساتکاب، در حال حاضر توان اجرایی برای اقدام در جهت وظایف محول شده را دارد؟ زیرا شرکت ساتکاب که در سال ۱۳۹۰ منحل شد، در مرداد ۱۳۹۶ مجدداً احیا شد و ضعف‌های اجرایی در ساختار جدید این شرکت کماکان پابرجا مانده است. ثانیاً، آیا در حال حاضر کشور دارای ظرفیت تولید کنتور به تعداد هدف تعیین شده است؟ و تا چه اندازه ساخت کنتورهای هوشمند متکی به واردات است و ارزیابی دارد؟ ثالثاً، با توجه به عملکرد نصب این نوع کنتورها در سال‌های گذشته، هدف مقرر شده تا چه اندازه واقع‌بینانه وضع شده است؟

بررسی مالی و حقوقی: این بند دارای سابقه قانونی در ماده (۴۷) قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی

است^۱ که در آن وزارتخانه‌های نفت و نیرو به‌منظور مدیریت تولید و مصرف برق، آب و گاز در کشور موظف به ایجاد زیرساخت‌های اندازه‌گیری و کنترل شبکه هوشمند و نصب کنتورهای هوشمند شده‌اند.

۱. در ماده (۴۷) قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی آمده است: «به‌منظور مدیریت تولید و مصرف برق، گاز و آب در کشور، وزارتخانه‌های نیرو و نفت حسب مورد موظفند:

۱. دستورالعمل فنی همسان طراحی، ساخت، تأمین، نصب و بهره‌برداری زیرساخت و تجهیزات اندازه‌گیری و کنترل شبکه هوشمند را تعیین، ابلاغ و اجرا نمایند.
۲. برای همه متقاضیان جدید اشتراک، فقط کنتورهای هوشمند مجهز به سیستم قرائت و کنترل هوشمند بار و امکانات فناوری اطلاعاتی روزآمد را نصب نمایند.
۳. حداکثر ظرف مدت پنج سال کنتورهای همه مشترکین موجود با اولویت مشترکین پرمصرف و همچنین شبکه‌های توزیع و انتقال را با کنتورها، زیرساخت و تجهیزات مجهز به سامانه قرائت و کنترل هوشمند بار و فناوری اطلاعاتی روزآمد جایگزین نمایند.

تبصره - سامانه‌های قرائت، کنترل و فناوری اطلاعات برق، گاز و آب به‌صورت هماهنگ و یکپارچه طراحی، اجرا و بهره‌برداری خواهد شد.»

مرجع	تبصره	جزء-بند	موضوع	شرح
قانون ۱۳۹۸ و لایحه ۱۳۹۹	«۱۵»	«ه»	تعیین نرخ سوخت نیروگاه‌های خودتأمین	تعرفه سوخت نیروگاه‌های خود تأمین که بنا به اعلام وزارت نیرو اقدام به تحویل تمام یا بخشی از برق تولیدی خود به شبکه سراسری می‌کنند، به میزان سوخت مصرفی برای برق تحویل شده به شبکه، معادل تعرفه سوخت نیروگاهی براساس متوسط بازدهی نیروگاه‌های حرارتی سال ۱۳۹۷ خواهد بود.

مقدمه: بند «ه» تبصره «۱۵» قانون بودجه سال ۱۳۹۸ در لایحه بودجه سال آتی عیناً ابقا شده است. هدف از اجرای این حکم تأمین برق مورد نیاز کشور به‌ویژه در زمان اوج مصرف تابستان از محل ظرفیت منصوب در صنایع بزرگ کشور است. ظرفیت نیروگاه‌های متعلق به صنایع، تا پایان سال ۱۳۹۷، بالغ بر ۶۰۶۵ مگاوات بوده که حدود ۸۲۰ مگاوات از آن در زمان اوج مصرف در اختیار شبکه قرار گرفت. گفتنی است، در زمان پیک سال ۱۳۹۶ حدود ۱۱۰۰ مگاوات از مجموع ظرفیت (۵۹۰۵ مگاوات) در اختیار صنایع در شبکه مورد استفاده قرار گرفت. بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که مابقی ظرفیت صنایع در ایام اوج مصرف تابستان قادر به تزریق توان خود به شبکه هستند. لکن به دلیل فقدان سازوکار مشخص و شفاف برای محاسبه بهای سوخت تحویلی به صنایع و سوخت مصرفی در نیروگاه‌ها، کشور از این بخش از ظرفیت منصوب نیروگاهی بلااستفاده مانده است.

عملکرد: تصویب این حکم از قانون بودجه سال ۱۳۹۸ موجب شد در ۶ ماهه نخست سال اقداماتی به این شرح صورت گیرد: ۱. شیوه‌نامه اجرایی این بند با حضور نمایندگان سازمان برنامه و بودجه، شرکت ملی گاز ایران، معاونت برنامه‌ریزی وزارت نفت و شرکت توانیر تدوین و تصویب شود. ۲. استعلام میزان تولید انرژی نیروگاه‌های مشمول این بند شرکت‌های برق منطقه انجام شد که بایستی متعاقباً به وزارت نفت اعلام شود.

بررسی مالی و حقوقی: این بند منطبق به ماده (۵۶) قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی است که در آن وزارت نفت موظف شده است: «در چارچوب قانون هدفمند کردن یارانه‌ها سوخت لازم جهت تولیدکنندگان انرژی برق اعم از واحدهای صنعتی و یا تولیدکنندگان محلی را به قیمتی که وزارت نیرو محاسبه می‌کند، تحویل نماید».

جمع‌بندی و پیشنهادها

در این پژوهش وضعیت بودجه صنعت برق در لایحه بودجه ۱۳۹۹ مورد تحقیق قرار گرفت. با توجه به بررسی‌های انجام شده بر روی بودجه شرکت‌های دولتی صنعت برق و احکام صنعت برق در لایحه بودجه سال آینده، مسائل ذیل عناوین «کاهش بدهی‌ها و بهبود فضای مالی»، «پایایی تأمین برق کشور»، «رونق تولید و بهبود فضای کسب‌وکار»، «اصلاح الگوی مصرف انرژی»، «توزیع یارانه پنهان» و «ساختار

حکمرانی صنعت برق» احصا شد. متقابلاً با اتکا به احکام لایحه بودجه به‌ویژه احکام فرابخشی، پیشنهادهایی برای حل آنها ارائه شده است.

۱. پیشنهادهایی برای مسئله «کاهش بدهی‌ها و بهبود فضای مالی»

پیشنهاد اول

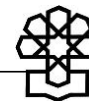
مبنای محاسبات پرسنلی در بودجه‌های مصوب شرکت‌های دولتی از جمله شرکت‌های تابعه صنعت برق، ضوابط مالی ناظر بر تهیه و تدوین لایحه بودجه همان سال می‌باشد که همه‌ساله در قالب بخشنامه بودجه ابلاغ می‌گردد و رقم قطعی افزایشات سالیانه پرسنلی که توسط هیئت محترم وزیران و شورای عالی کار ابلاغ می‌گردد اختلاف قابل ملاحظه‌ای با ارقام منظور شده در ضوابط فوق‌الذکر دارد، از طرف دیگر نهادهای نظارتی به‌موجب ماده (۷۵) قانون الحاق (۲) افزایش هزینه‌های پرسنلی را در بودجه اصلاحی شرکت‌ها دارای ابهام قلمداد می‌کنند و این تناقض، شرکت‌ها را در اجرای بخشنامه‌ها مربوط به بند «ط» تبصره «۲» قانون بودجه سال جاری دچار سردرگمی کرده است. در صورت ابقای این بند از تبصره «۲» در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹، پیشنهاد می‌شود بند ذیل به بند «ط» تبصره «۲» الحاق شود.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
در صورتی که افزایش هزینه‌های حقوق و دستمزد کارگری ناشی از اجرای مصوبه شورای عالی کار و افزایش حقوق کارکنان مشمول قانون مدیریت خدمات کشوری ناشی از تغییر ضریب حقوق و دستمزد بیش از ضوابط مندرج در بخشنامه بودجه باشد، سازمان برنامه و بودجه کشور مکلف است بار مالی مابه‌التفاوت فوق‌الذکر را در اصلاحیه بودجه شرکت‌های دولتی منظور نماید.	«ط»	«۲»	متن پیشنهادی (الحاقی)

پیشنهاد دوم

تدبیر مجلس شورای اسلامی در قانون بودجه سال جاری برای تأکید بر قید زمان برگشت منابع حاصل از فروش برق در بند «۲» ذیل جدول مندرج در این تبصره، بسیار مؤثر واقع شد، لذا پیشنهاد می‌شود که این تأکید عیناً مشابه سال قبل تکرار گردد.

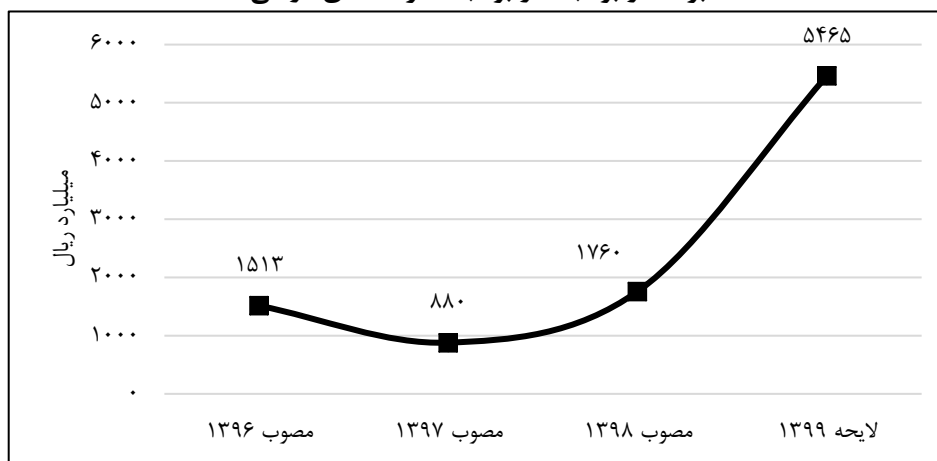
شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
زیان صنعت برق ۴۹,۹۹۸ میلیارد ریال بوده که در جدول فوق لحاظ نشده است و تمامی وجوه دریافتی از فروش آب و برق جهت حمایت از صنعت آب و برق به‌صورت کامل و حداکثر ظرف مدت دو هفته به شرکت‌های ذی‌ربط برگشت داده می‌شود و اجرای تکالیف قانونی برعهده شرکت‌های مذکور است.	بند «۱» توضیحات جدول	«۱۴»	متن پیشنهادی (اصلاح جزئی)

پیشنهاد سوم

بخشی از بدهی‌های مطالبات انباشته شده صنعت برق ناشی از مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده به دلیل بدهی‌های قانونی موضوع ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰ است. نمودار ۶۱ روند میزان مصارف بودجه شرکت‌های دولتی در قوانین بودجه سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ و لایحه بودجه ۱۳۹۹ را نشان می‌دهد. می‌توان گفت میزان مطالبات دولت از موضوع ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه کشور معادل ۹،۶۱۸ میلیارد ریال که با توجه به عملکرد این ردیف در بودجه «منابع - مصارف» شرکت‌ها در سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ می‌توان گفت تقریباً معادل همین مقدار، مطالبات دولت از صنعت برق بودجه که معادل ۴/۷ درصد از کل بدهی‌های صنعت برق تا پایان سال ۱۳۹۷ است.

نمودار ۶۱. مصارف در نظر گرفته شده بابت موضوع ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه در بودجه شرکت‌های دولتی

مأخذ: همان.

با استناد به ماده (۶) قانون حمایت از صنعت برق^۱، سازمان برنامه و بودجه موظف شده اعتبار لازم جهت پرداخت مابه‌التفاوت قیمت فروش تکلیفی انرژی برق و انشعاب با قیمت تمام شده (مورد تأیید سازمان حسابرسی) و همچنین معافیت‌های قانونی اعمال شده برای هزینه‌های انشعاب را در بودجه سنواتی کل کشور پیش‌بینی و در فواصل زمانی سه‌ماهه به وزارت نیرو پرداخت کند. لذا وزارت نیرو بابت مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده برق در سنوات گذشته از دولت طلبکار است. تأمین بودجه

۱. در ماده (۶) قانون حمایت از صنعت برق آمده است: «سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است اعتبار لازم جهت پرداخت مابه‌التفاوت قیمت فروش تکلیفی انرژی برق و انشعاب با قیمت تمام شده (مورد تأیید سازمان حسابرسی) و همچنین معافیت‌های قانونی اعمال شده برای هزینه‌های انشعاب را در بودجه سنواتی کل کشور پیش‌بینی و در فواصل زمانی سه‌ماهه به وزارت نیرو پرداخت کند.»

تیسره- سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور موظف است مابه‌التفاوت موضوع این ماده از سال ۱۳۸۸ تا سال ۱۳۹۳ را براساس صورت‌های مالی مورد تأیید سازمان حسابرسی محاسبه و در لوائح بودجه سال‌های آتی پیش‌بینی و در اختیار وزارت نیرو جهت پرداخت بدهی‌های بخش برق اعم از پیمانکاران، مشاوران، سازندگان تجهیزات برقی، فروشندگان برق، بانک‌ها و سایر طلبکاران قرار دهد.»

تفاوت قیمت تمام شده برق و فروش آن در ردیف بودجه‌ها، هم می‌تواند دست وزارت نیرو در تهاتر بدهی‌های خود بابت اعتبارات عمرانی باز کند، هم می‌تواند به دلیل اضافه شدن بار مالی بر دولت، انگیزه کافی برای حذف تدریجی یارانه‌های فروش برق ایجاد نماید و در میان مدت قیمت خرید برق از نیروگاه‌ها افزایش خواهد یافت.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
به دولت اجازه داده می‌شود مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده فروش هر مترمکعب آب و هر کیلووات ساعت برق را (پس از تأیید سازمان حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان و سازمان حسابرسی به‌عنوان بازرس قانونی) با بدهی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به بهره‌برداری رسیده بخش آب و برق وزارت نیرو موضوع ماده (۳۲) قانون برنامه و بودجه کشور مصوب ۱۳۵۱/۱۲/۱۰ از محل ردیف درآمدی ۳۱۰۴۰۴ و ردیف هزینه‌ای ۳۳-۵۳۰۰۰۰ به‌صورت جمعی - خرجی تسویه کند. شرکت‌های دولتی ذی‌ربط مکلفند تسویه حساب را در صورت‌های مالی خود اعمال کنند. وزارت نیرو نیز گزارش عملکرد این بند را به تفصیل تا شهریورماه به کمیسیون‌های برنامه و بودجه و محاسبات و انرژی مجلس شورای اسلامی و دیوان محاسبات کشور ارائه کنند.	د	۷	متن پیشنهادی (اصلاح جزئی)

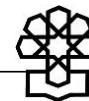
پیشنهاد چهارم

حسب تجربه اجرایی سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ در تهاتر بین شرکت‌ها، دولت و دستگاه‌های اجرایی، برای اجرایی شدن این بند و ممکن شدن تهاتر مطالبات/بدهی پیمانکاران با بدهی‌های / مطالبات بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی، وجود این عبارت ضروری است، کماینکه در قانون بودجه ۱۳۹۸ نیز آمده است.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
مطالبات قطعی دولت از اشخاص فوق‌الذکر که در اجرای بند «پ» ماده (۲) قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور مصوب ۱۳۹۴/۲/۱ به شرکت‌های دولتی منتقل شده با بدهی دولت به شرکت‌های مذکور و مطالبات اشخاص حقیقی و حقوقی (تعاونی و خصوصی) از دولت بابت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای با بدهی اشخاص یاد شده به بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی از طریق تسویه بدهی‌های بانک‌ها و مؤسسات اعتباری غیربانکی به دولت به وسیله این اسناد قابل تسویه است.	«و»	«۵»	متن پیشنهادی (اصلاح جزئی)

پیشنهاد پنجم

درحالی که مطالبات معوقه بخش غیردولتی از دولت، مشمول تورم است که توسط قانون به‌طور کامل قابل پوشش نیست مطالبات دریافتی بدهکاران دولت همواره با مقداری کسر تسویه می‌شود. شایان توجه است ارزش هیچ بخش از این تسویه (به‌طور متقابل) به‌صورت نقدی پرداخت نمی‌شود که همین شرط

برای درخواست تسویه ازسوی بخش غیردولتی وضع شده است.

این بند مشابه سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ عملکرد مطلوبی را به دنبال نداشته که به دلیل وضع شرط ۲۵٪ نقدی ازسوی دولت بوده است. این درحالی است که این سازوکار، متعاقب تصویب قانون رفع موانع تولید و با توجه به استمرار بدهی عظیم دولت به بخش غیردولتی، مکانیزمی بسیار مناسب برای کاهش بار مالی مالیات و هزینه‌های تأمین اجتماعی و غیره بوده است.

گفتنی است، ردیف ۴۸-۵۳۰۰۰۰ از جدول شماره ۹^۱ در قانون بودجه سال ۱۳۹۸ مربوط به «تسویه بدهی‌های دولت به اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی (اوراق تسویه خزانه) جمعی - خرجی» رقم «صفر» برای هزینه‌ها و مقدار «۱»^۲ برای تملک دارایی‌های سرمایه‌ای درج شده است. این درحالی است که در لایحه بودجه سال ۱۳۹۸، مقدار یک هزار میلیارد ریال برای هزینه‌ها و ۱۹ هزار میلیارد ریال برای تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در نظر گرفته شده بود.

در سال جاری با عنایت به ترتیبات مندرج در قانون بودجه و آیین‌نامه اجرایی آن عملاً صنعت برق هیچ استفاده‌ای از ظرفیت ایجاد شده در بند «و» تبصره «۵» قانون بودجه سال ۱۳۹۸ نکرده است. این درحالی است که به موجب مصوبات هیئت وزیران بالغ بر ۲۰ هزار میلیارد ریال از بدهی مالیاتی بخش خصوصی به شرکت توانیر و شرکت‌های تابعه منتقل شده است. لذا باید در سال آینده امکان تهاتر این میزان بدهی انتقال یافته برای صنعت برق فراهم گردد. لازم به ذکر است، این تسویه از محل مطالبات صنعت برق بابت مابه‌التفاوت قیمت تمام شده و تکلیفی و به صورت جمعی - خرجی انجام می‌پذیرد و بار مالی برای دولت نخواهد داشت.

۱. جدول برآورد اعتبارات ردیف‌های متفرقه

۲. درج عدد «۱» به معنای آن است که برآورد مبالغ در ردیف امکان‌پذیر نیست. دلیل این امر بر اساس توضیحات سازمان برنامه و بودجه کشور به شرح ذیل است.

«در زمان تهیه و تنظیم لایحه بودجه سنواری برآورد مبالغ در برخی از ردیف‌ها امکان‌پذیر نیست، همچنین درج ارقام غیرواقعی در بخش منابع موجب افزایش غیرواقعی منابع دولت می‌شود و در بخش هزینه‌ای نیز پیش‌بینی مبالغ غیرواقعی موجب بسته شدن سقف و عدم امکان تخصیص اعتبارات لازم برای آن خواهد شد. به بیان دیگر در صورت تحقق منابع، مصارف به همان میزان و منظور تعیین شده از محل اعتبارات ردیف مشخص پیش‌بینی شده انجام خواهد شد و این موارد همگی ردیف‌های درآمد-هزینه‌ای یا جمعی-خرجی هستند. از جمله این موارد می‌توان به حقوق ورودی جمعی و خرجی دستگاه‌ها در جداول (۵) و (۹)، مازاد منابع حاصل از صادرات نفت در ردیف ۲۱۰۱۱۲ درآمدی و هزینه‌های جدول شماره (۲۱)، فروش اموال منقول و غیر منقول در ردیف درآمدی ۲۱۰۲۱۲ جدول شماره (۵)، ردیف هزینه ۲-۵۳۰۰۰۰ جدول شماره (۹)، دریافت وام‌های داخلی دولت از شرکت‌ها بابت بدهی نیروهای مسلح در ردیف درآمدی ۲۱۰۶۰۲ جدول شماره (۵)، ردیف هزینه‌ای ۶-۵۳۰۰۰۰ جدول شماره (۹) انتشار اوراق صکوک اجاره به منظور تسویه مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی در ردیف درآمدی ۲۱۰۹۰۰ جدول شماره (۵)، ردیف هزینه‌ای ۲-۱۰۲۰۰۰ جدول شماره (۸) و استفاده مجاز از صندوق توسعه ملی در ردیف درآمدی ۲۱۰۷۰۵ جدول شماره (۵) و ردیف‌های هزینه‌ای جدول شماره (۲۱) اشاره کرد.

شایان ذکر است منظور کردن عدد (۱) به شرح فوق در ردیف‌های بودجه منحصر به سال خاصی نبوده و در قانون بودجه سال‌های گذشته نیز مورد عمل قرار گرفته است.»

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
دولت از طریق اسناد تسویه خزانه، بدهی‌های قطعی و به اشخاص حقیقی و حقوقی (تعاونی، خصوصی و مؤسسات عمومی غیردولتی، شهرداری‌ها) که در چارچوب قوانین و مقررات مربوط تا پایان سال ۱۳۹۷ ایجاد شده، با مطالبات قطعی معوق دولت از اشخاص مزبور، مشروط به پرداخت ۲۵٪ بدهی‌ها به صورت نقدی تا مبلغ پنجاه هزار (۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) میلیارد ریال به صورت جمعی - خرجی تسویه کند.	«و»	«۵»	متن پیشنهادی (اصلاح جزئی)

پیشنهاد ششم

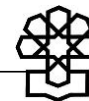
اختلاف میان قیمت تمام شده برق و قیمت تکلیفی فروش آن در کشور موجب انباشت بدهی به نیروگاه‌های خصوصی، پیمانکاران و سازندگان تجهیزات برق و غیره در سال‌های گذشته شده است. کل مطالبات تولیدکنندگان برق خصوصی تا پایان سال ۱۳۹۶ بالغ بر ۱۲۰ هزار میلیارد ریال بوده که سرمایه‌گذاری‌های جدید توسط بخش خصوصی جهت احداث و راه‌اندازی نیروگاه‌های جدید را طی سال‌های اخیر با محدودیت روبه‌رو ساخته است.

در بند متناظر در قانون بودجه ۱۳۹۷، تنها طلبکاران طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، مابه‌التفاوت قیمت‌های تضمینی محصولات کشاورزی، بدهی‌های سازمان‌های بیمه پایه سلامت و مطالبات تولیدکنندگان برق می‌توانستند از این بند استفاده کنند، اما در قانون بودجه سال ۱۳۹۸ و لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ محدودیتی برای نوع طلبکاران در نظر گرفته نشده است. لذا عدم کفایت ظرفیت به دلیل امکان استفاده همه دستگاه‌ها وجود دارد که گاه فراتر از میزان سقف پیش‌بینی شده عملکرد داشته است. به عنوان مثال، عملکرد ۹ ماهه این بند در سال ۱۳۹۷ معادل ۷۷,۴۹۰ میلیارد ریال بوده که فراتر از سهم ۹ ماهه از کل بوده است.^۱

به علاوه، غفلت از تأدیه طلبکاران بخش برق وزارت نیرو موجب محدودیت در منابع مورد نیاز جهت سرمایه‌گذاری در این صنعت به‌ویژه در بخش نیروگاهی با می‌شود. به عنوان نمونه، بررسی عملکرد بودجه شرکت‌های دولتی بخش برق وزارت نیرو نشان می‌دهد در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۶ به‌طور متوسط ۱۹ درصد از اعتبارات مورد نیاز برای سرمایه‌گذاری در بخش تولید محقق شده است. لذا کاهش ظرفیت منصوب در سال‌های اخیر ماحصل شرایط موصوف بوده است. تداوم وضع موجود، موجب تشدید و گسترش کمبود برق به‌ویژه در فصل تابستان در سال ۱۳۹۸ و در سال‌های آتی می‌شود. لذا اتخاذ تدابیری برای تسریع و تسهیل سرمایه‌گذاری در بخش تولید برق ضروری و اجتناب‌ناپذیر است.

گفتنی است از محل اجرای این بند در مورخ ۱۳۹۸/۴/۲۳ مبلغ معادل ۱۰۱۵ میلیارد ریال برای جبران خسارات ناشی از سیل سال جاری به شرکت توانیر تخصیص یافت. به علاوه بابت تعهدات پرداخت

۱. هم تقاضا و هم سرعت متولی بالا بوده است.

نشده سال ۱۳۹۷ مبلغ ۶۱۱ میلیارد ریال اسناد خزانه دوساله در سال جاری توسط سازمان برنامه و بودجه کشور از این محل به شرکت توانیر تخصیص یافته است.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
۱. دولت، اسناد خزانه اسلامی موضوع ردیف درآمدی ۳۱۰۱۰۳ جدول شماره (۵) این قانون را با حفظ قدرت خرید و در سقف نرخ سود مصوب شورای پول و اعتبار و با سررسید تا سه سال را صادر و تا سقف دویست هزار میلیارد (۲۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال به طلبکاران واگذار کند. بازپرداخت این اسناد در قوانین بودجه‌های سنواتی کل کشور پیش‌بینی می‌شود و خزانه‌داری کل کشور موظف است از محل اعتبارات ردیف‌های فصل مربوطه و جدول (۸) این قانون نسبت به تسویه آن اقدام کند. این اسناد به طلبکاران دستگاه‌های اجرایی از جمله <u>تولیدکنندگان برق</u> واگذار می‌شود صرفاً براساس ابلاغ اعتبار و تخصیص‌های صادره توسط سازمان برنامه و بودجه کشور و از محل اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و ردیف‌های این قانون صادر می‌شود. مانده منتشر نشده اسناد موضوع این بند به ظرفیت اوراق مالی اسلامی موضوع بند «ب» این تبصره اضافه می‌شود.			متن پیشنهادی- اولویت ۲ (اصلاح جزئی)

۲. پیشنهادهایی برای مسئله «پایایی تأمین برق کشور»

پیشنهاد هفتم

تأمین بخشی از کسری منابع مورد نیاز کل صنعت برق برای طرح‌های موجود و جدی صنعت برق. با توجه به اهمیت اقتصادی، اجتماعی و سیاسی تأمین برق در پیک سال ۱۳۹۹ ضروری است. در لایحه بودجه سال آینده، برخلاف سال قانون بودجه ۱۳۹۸، منابعی برای این منظور در نظر گرفته نشده است. با اصلاح جزئی در جزء «۲» بند «الف» تبصره «۴» می‌توان مراجعات شرکت‌های دولتی صنعت برق برای تأمین پروژه‌های برقی را در اولویت قرار داد.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
طرح‌های توسعه‌ای و زیربنایی سازمان‌های توسعه‌ای بخش صنعت و معدن و <u>برق</u> با مشارکت حداقل پنجاهویک درصدی (۵۱٪) بخش خصوصی و تعاونی با اولویت مناطق محروم و کمتر توسعه‌یافته براساس مزیت‌های منطقه‌ای.	جزء «۲» بند «الف»	«۴»	متن پیشنهادی (اصلاح جزئی)

پیشنهاد هشتم

با توجه به وضعیت بودجه وزارت نیرو در سنوات اخیر و همچنین بدهی‌های انباشته شده آن، خاصه به دلیل مطالبات صنعت برق از دولت که مستمراً تجمیع می‌گردد، امکان تأمین مالی بخش ۱۵٪ لازم به

تأمین ازسوی دریافت‌کننده فاینانس برای این وزارتخانه وجود ندارد. حال آنکه در صورت اخذ منابع فاینانس از تأمین‌کنندگان دولتی یا خصوصی خارجی (در مرادوات با دولت روسیه، یا در صورت اعاده طرح‌های فاینانس با کشور چین و غیره) ظرفیت‌های قابل ملاحظه‌ای از این مسیر قابل استحصال است که در این صورت بایستی از محدودیت تأمین ۱۵٪ اجتناب نمود. ازسوی دیگر، در این تبصره هیچ مرجعی برای کنترل و حصول اطمینان از عدم فاینانس تجهیزات خارجی در دست یا قابل ساخت داخل تعبیه نشده، حال آن که حسب سوابق، این مجری از مهمترین مبادی واردات این نوع تجهیزات می‌باشد. اگرچه درج این عبارت به‌طور کامل خطر این واردات را مرتفع نمی‌کند، اما حسب سلامت بیشتر و ماهیت فعالیت‌های معاونت علمی و فناوری (غیرمنتفع از واردات) می‌تواند محدودکننده باشد.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
به دولت اجازه داده می‌شود پس از عقد قرارداد با تأمین‌کننده مالی خارجی، مشروط به تأیید پیوست فناوری و حداکثر استفاده از توان ساخت داخل توسط معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری اقدامات قانونی لازم را برای تأمین سهم پانزده درصد (۱۵٪) تسهیلات مالی خارجی (فاینانس) از محل منابع صندوق توسعه ملی به‌عمل آورد و برای طرح‌های حوزه حمل‌ونقل و صنعت برق هزینه کند.	«ج»	«۴»	متن پیشنهادی (اصلاح جزئی)

۳. پیشنهادهایی برای مسئله «رونق تولید و بهبود فضای کسب‌وکار»

پیشنهاد نهم

حجم قابل ملاحظه‌ای از منابع مالی مورد نیاز برنامه ششم در صنعت برق و به‌تبع آن بودجه‌های سنواتی، به منابع مالی خارجی متکی است. چشم‌انداز جلب و جذب منابع خارجی برای اجرای طرح‌ها در حوزه‌های گوناگون در قالب سرمایه‌گذاری خارجی و فاینانس، با ابهام روبه‌رو است. گفتنی است، شرایط فعلی در جذب سرمایه‌های خارجی در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ نیز بر کشور حاکم بود و طی آن سال‌ها سهم منابع خارجی به‌ترتیب ۷، ۱۲ و ۶ درصد بوده و به‌طور متوسط بیش از ۷۵ درصد از منابع مالی مورد نیاز کشور توسط بانک‌ها و مابقی از طریق بازار سرمایه تأمین شد. به تعبیر دیگر، بازارهای مالی خارجی در شرایط کنونی نمی‌توانند کفاف نیاز به منابع مالی را بدهد.

اکثر قریب به اتفاق آگاهان به اقتصاد کشور اذعان دارند که منابع مالی قابل ملاحظه‌ای در دست بخش خصوصی داخلی است که در صورت اعتماد و ورود به چرخه تولید، می‌تواند تحول عمده‌ای در شرایط کسب‌وکار حاصل نماید. به‌ویژه ورود این منابع خصوصی به حوزه‌های زیربنایی، که در سال‌های اخیر با کمبود سرمایه‌گذاری مواجه بوده‌اند، نه‌تنها موجب تولید و اشتغال گسترده در این حوزه‌ها، بلکه تحریک سرمایه‌گذاری‌های خصوصی در دیگر حوزه‌ها خواهد بود. حسب اظهارات فعالان صنعت و مسئولین، مهم‌ترین عامل عدم ورود این منابع در حوزه نیرو، حمل‌ونقل ریلی و غیره، (صرفنظر از

اختلالات فرعی فضای کسب و کار) عدم اعتماد به بازگشت این منابع، به دلیل عدم بازگشت منابع سرمایه‌گذاری شده قبلی بخش خصوصی است. به‌عنوان نمونه، در حوزه نیرو، عدم امکان و توان پرداخت مطالبات نیروگاه‌های خصوصی، پیمانکاران احداث و مشاوره، فروشندگان تجهیزات و... از سوی وزارت نیرو و شرکت‌های تابعه، در زمان مقرر که باعث غیراقتصادی شدن سرمایه‌گذاری‌های این حوزه شده، عملکرد و چشم‌انداز تأمین مالی داخلی در این بخش را با رکود مواجه ساخته است.

بدون شک، ارائه پوشش تضمین حاکمیتی توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی به سرمایه‌گذاران داخلی (مشابه آنچه به فاینانسرهاي خارجی و بعضاً سرمایه‌گذاران خارجی اعطا می‌گردد) جهت اطمینان خاطر سرمایه‌گذاران خصوصی از اجرای قرارداد و ایفای تعهدات مندرج در آن، از سوی دستگاه‌های اجرایی در مواعدهای مربوطه، می‌تواند با تضمین جریان‌های درآمدی پروژه، به میزان قابل ملاحظه‌ای اختلال اصلی موجود در کسب و کار حوزه صنعت برق یعنی ریسک بازگشت سرمایه را برطرف نموده و وقوع جهشی درخور در حوزه سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی ایجاد نماید.

در ماده (۶) قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مصوب ۱۳۸۰/۱۱/۲۷ این اجازه به دولت داده شده تا برای سرمایه‌گذاری‌های ایرانیان خارج از کشور (اشخاص ایرانی صاحب سرمایه با منشأ خارجی) که در طرح‌های زیربنایی و تولیدی از قبیل طرح‌های نیروگاهی، انتقال نیرو، پالایشگاه، راه‌آهن، ناوگان ریلی و طرح‌های مخابراتی سرمایه‌گذاری و غیره می‌کنند، علاوه بر تضمین‌های قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری‌های خارجی، نسبت به تضمین‌های اضافی «پرداخت تعهدات قراردادی شرکت‌های دولتی ایرانی طرف قرارداد که نهایتاً کالا یا خدمات آنها الزاماً می‌بایست توسط دولت خریداری شود، اقدام نماید» و «در صورتی که بنا بر تصمیم دولت یا قوانین رایج، بهای فروش محصول (کالا یا خدمات) تولیدی این طرح‌ها به مشتریان کمتر از قیمت خرید تضمینی آنها توسط دولت و شرکت دولتی از سرمایه‌گذار باشد، مابه‌التفاوت آن توسط سازمان برنامه و بودجه در بودجه سنواتی پیش‌بینی و پرداخت آن توسط دولت (وزارت امور اقتصادی و دارایی) تضمین شود».

۱. در ماده ۶ قانون الحاق موادی به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت در اجرای قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی مصوب ۱۳۸۰/۱۲/۱۹ به منظور جلب سرمایه‌گذاری خارجی، در اجرای طرح‌های زیربنایی و تولیدی از قبیل طرح‌های نیروگاهی، انتقال نیرو، پالایشگاه تأمین و انتقال آب، فاضلاب، راه آهن، راه و آزاد راه، فرودگاه، بنادر، ناوگان ریلی و طرح‌های مخابراتی با اولویت سرمایه‌گذار ایرانی به دولت اجازه داده می‌شود علاوه بر تضمین‌های قابل ارائه در چارچوب قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی مصوب ۱۳۸۰/۱۲/۱۹:

۱. نسبت به تضمین پرداخت تعهدات قراردادی شرکت‌های دولتی ایرانی طرف قرارداد (که نهایتاً کالا و خدمات آنها الزاماً می‌بایست توسط دولت خریداری شود) اقدام نماید.

۲. در صورتی که بنا بر تصمیم دولت یا قوانین رایج، بهای فروش محصول (کالا یا خدمات) تولیدی این طرح‌ها به مشتریان کمتر از قیمت خرید تضمینی آن توسط دولت و شرکت دولتی از سرمایه‌گذار باشد، مابه‌التفاوت آن توسط سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور در بودجه سنواتی پیش‌بینی و پرداخت آن توسط دولت (وزارت امور اقتصادی و دارایی) تضمین شود.

۳. در صورت اتخاذ تصمیم دولت به فروش شرکت‌های دولتی عامل، شرایط فروش باید به نحوی پیش‌بینی شود که تعهدات شرکت به سهامداران جدید منتقل و تضمین‌های دولت تا آخرین مراحل اجرای قرارداد معتبر و نافذ بماند.

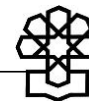
۴. وزارت امور اقتصادی و دارایی با تصویب دولت، تعهدات مذکور را از محل وجوه و منابع متعلق به این شرکت‌ها و با حق برداشت وجه از کلیه حساب‌های بانکی و وجوه و منابع متعلق به آنها به نحوی که تعهدات آن از محل وجوه و منابع عمومی دولت نباشد تضمین می‌نماید. آیین‌نامه اجرایی این ماده شامل شرایط پرداخت و تعهدات قراردادی و انتخاب طرح‌ها با پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.

براین اساس اعطای تضامین حاکمیتی وزارت امور اقتصاد و دارایی به طرح‌های دانش‌بنیان حوزه زیربنایی (پروژه‌های برقی، آبی، حمل‌ونقل ریلی و غیره واجد انتقال فناوری‌ها و مهارت‌های مدیریتی روزآمد) که از میانگین مبالغ تأمین شده توسط سرمایه‌گذاران خارجی در همین حوزه فراتر بوده و موجب اشتغال گسترده، صادرات، ارتقای فناوری و توانایی مدیریتی کشور گردند (شرایط پذیرش سرمایه خارجی در قانون تشویق و حمایت سرمایه‌گذاری خارجی) خاصه آنکه از طریق ایجاد کنسرسیوم و تجمیع سرمایه‌های کوچک داخلی و یا بورس تأمین شوند، می‌تواند و باید مورد توجه و حمایت ویژه دولت واقع گردد. با تأکید بر اینکه جزئیات این پیشنهاد قابل طراحی و تنظیم در آیین‌نامه اجرایی بند مربوطه است، اصل آن جهت درج در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ پیشنهاد گردیده است.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
به دولت اجازه داده می‌شود، ضمانتنامه موضوع بند «الف» این تبصره را برای کلیه سرمایه‌گذاران غیردولتی داخلی که در طرح‌های دانش‌بنیان صادراتی زیربنایی از قبیل طرح‌های نیروگاهی و انتقال نیرو، تأمین آب و انتقال آب، پالایشگاه، راه‌آهن، ناوگان ریلی و طرح‌های مخابراتی و مشابه که به صورت فردی یا جمعی (کنسرسیوم، مشارکت و غیره) اقدام به حداقل ده هزار میلیارد (۱۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال سرمایه‌گذاری (اعم از ریالی، ارزی و ترکیبی) نمایند، صادر نماید. آیین‌نامه اجرایی این بند، ظرف دو ماه به پیشنهاد وزارت امور اقتصادی و دارایی و سازمان برنامه و بودجه به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	«د»	«۳»	متن پیشنهادی (الحاقی)

پیشنهاد دهم

در حالیکه صادرات خدمات فنی و مهندسی در چارچوب قراردادهای متفاوتی از قبیل فروش، پیمانکاری، سرمایه‌گذاری، فاینانس، منعقد می‌گردد. پرداخت‌های آنها علاوه بر ماهیت قراردادهای، بر حسب نوع پروژه، محیط پیرامون آن، وضعیت کارفرما و به‌ویژه تحریم‌های اقتصادی و فشارهای دشمنان بر دولت متبوعه کارفرما متفاوت است، صادرکنندگانی که با عبور از موانع فراوان تحریم‌ها، عدم آمادگی بسترهای داخلی و خارجی و... تلاش به ورود و گسترش حضور در بازارهای هدف دارند، در صورت اتخاذ رویکرد «مشابه‌انگاری» و «یکپارچه‌سازی» برای مقررات اعاده عواید ارزی صادرات کالایی با مقررات صدور خدمات فنی و مهندسی، قویاً متضرر و یحتمل ناموفق خواهند شد. لذا در تدوین هرگونه مقررات برای بازگشت ارز صادرات خدمات فنی و مهندسی، توجه به ماهیت قرارداد و زمان‌بندی پرداخت‌ها و اقتضات ادامه و توسعه فعالیت صادراتی انجام شده، خاصه در حوزه برق که ظرفیت‌های فراوانی برای هاب کردن بخش انرژی کشورمان داشته و دارد، باید مورد توجه قرار گیرد. بدیهی است، هر صادرکننده‌ای از آنجا که از ارز حاصله برای سرمایه در گردش مورد نیاز فعالیت جاری، واردات مواد اولیه و واسطه‌ای و غیره استفاده می‌کند، تا پیش از پایان پروژه قادر به بازگشت تنها بخشی از ارز مربوطه خواهد بود و حتی بعد

از آن نه تنها برای اخذ پروژه بعدی و توسعه آن، ناگزیر از انجام هزینه‌های مختلفی، نظیر بازاریابی، بوده که مانع از بازگشت کامل ارز است. لذا قوانین و مقررات باید بازگشت حاصل از صادرات را به صورتی ببیند که موجب حفظ و توسعه بازارهای صادراتی شود.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
مهلت برگشت ارز حاصل از صادرات خدمات فنی و مهندسی، برحسب نوع قرارداد، پرداخت‌ها به صادرکننده و با هدف حفظ و توسعه صادرات فوق، دو ماه بعد از ابلاغ این قانون از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین و ابلاغ می‌گردد.	«د»	«۸»	متن پیشنهادی

پیشنهاد یازدهم

در سال‌های اخیر دولت به دنبال اجرای پروژه‌های نیمه‌تمام و جدید، از طریق جذب مشارکت بخش خصوصی در مدل‌های مشارکت عمومی - خصوصی بوده است و برای این منظور سازوکاری را در تبصره «۱۹» قانون بودجه در سنوات اخیر ارائه نموده است که براساس آن دستگاه‌های اجرایی مجازند برای تکمیل پروژه‌های نیمه‌تمام و یا اجرای پروژه‌های جدید، از مشارکت بخش خصوصی استفاده نمایند. در همین راستا، سازمان برنامه و بودجه «پورتال ملی مشارکت عمومی - خصوصی» راه‌اندازی نموده است و اطلاعات مورد نیاز اعم از قوانین و مقررات و اطلاعات پروژه‌ها را در اختیار متقاضیان و بهره‌برداران قرار داده است. همچنین دفاتری در سطح دستگاه‌های اجرایی از جمله در وزارت نیرو، برای پیگیری این موضوع به صورت بخشی تعیین کرده است. با این وجود علی‌رغم تمهیدات اجرایی و اطلاع‌رسانی‌های صورت گرفته، عملکرد این بخش ناموفق بوده و تاکنون اهداف مورد نظر محقق نشده است.

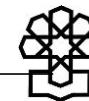
در تحلیل علل عدم موفقیت این تبصره در بخش برق، دو عامل اصلی را می‌توان به شرح ذیل

برشمرد:

الف) نبود سازوکارهای مورد نیاز برای استفاده از تسهیلات بازار سرمایه و نظام بانکی؛ با توجه به اینکه پروژه‌های زیرساختی بخش برق نیازمند حجم نقدینگی نسبتاً بالایی است و مطابق الگوهای مدیریت مالی پروژه‌های زیرساختی در تجارب جهانی، معمولاً بین ۷۰ تا ۹۰ درصد سرمایه مورد نیاز از طریق وام بانکی تأمین می‌شود. لذا لازم است که برای تأمین مالی طرح‌ها، از طریق نظام بانکی امکان جذب وام و تسهیلات برای شرکت - پروژه طرح فراهم شود. این درحالی است که مقررات حاکم بر نظام بانکی کشور مانع پرداخت تسهیلات بانکی به شرکت - پروژه طرح‌ها شده و به دلیل عدم امکان ارائه تضامین مورد نیاز توسط شرکت - پروژه طرح امکان دریافت وام برای آن طرح میسر نیست. در نتیجه بخش خصوصی عملاً بدون همراهی نظام بانکی نمی‌تواند نقدینگی مورد نیاز این پروژه‌ها را فراهم کند.

ب) نقص در مدل کسب‌وکار و بازدهی اقتصادی طرح‌ها؛ بخشی از این طرح‌ها به دلیل اعمال قیمت تکلیفی در خدمات و محصولات برون‌داد طرح‌ها مانند «تعرفه انتقال برق» و «قیمت فروش برق» که کمتر از قیمت تمام شده است، بازدهی سرمایه‌گذاری غیراقتصادی داشته و عملاً قابلیت سرمایه‌گذاری توسط بخش خصوصی را نخواهند داشت.

در جهت رفع این چالش و برطرف کردن موانع موجود برای استفاده بخش خصوصی از نظام بانکی و به جریان انداختن نقدینگی مورد نیاز برای ساخت و احداث این طرح‌ها و بازپرداخت تسهیلات دریافتی از محل درآمدهای طرح‌ها، لازم است مقررات حاکم بر نظام بانکی برای امکان دریافت تسهیلات از بانک‌ها توسط شرکت - پروژه‌های مرتبط به این طرح‌ها با عاملیت بخش خصوصی فراهم شود و برای ارائه تضامین مورد نیاز راهکارهای مناسبی ارائه شود. به همین منظور پیشنهاد می‌شود برای رفع مشکل مربوطه، بانک مرکزی نسبت به تدوین دستورالعمل ارائه تسهیلات بانکی به شرکت پروژه‌های طرح‌های مرتبط با تبصره «۱۹» قانون بودجه به شرح جدول ۱۲ اقدام نماید و زمینه استفاده بخش خصوصی برای دریافت تسهیلات بانکی مورد نیاز این نوع پروژه‌ها را فراهم نماید.

جدول ۱۲. طرح و پروژه‌های مشارکت عمومی - خصوصی موضوع تبصره «۱۹» لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ (میلیون ریال)

ردیف	عنوان طرح	عنوان پروژه	عنوان هدف کمی	واحد	مقدار	استان	شهر	عنوان دستگاه اجرایی	درصد پیشرفت پروژه تا نیمه اول سال ۱۳۹۸	کاربری پروژه	برآورد اعتبار تبصره «۱۹»		
											۱۳۹۹	۱۴۰۰	پیش‌بینی سال‌های بعد
۱	احداث ۲۳ واحد بخش بخار نیروگاه‌های سیکل ترکیبی	نیروگاه ماهشهر	احداث بخش بخار نیروگاه	مگاوات	۳۲۰	خوزستان	ماهشهر	شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی	-	انتفاعی	۰	۰	۰
۲	احداث ۲۳ واحد بخش بخار نیروگاه‌های سیکل ترکیبی	نیروگاه شهید کاوه	احداث بخش بخار نیروگاه	مگاوات	۳۲۰	خراسان جنوبی	قائن	شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی	-	انتفاعی	۰	۰	۰
۳	انتقال نیروی برق تهران	پست ۲۳۰ کیلوولت دماوند	افزایش ظرفیت پست‌های انتقال و فوق توزیع	مگاوات آمپر	۵۰۰	تهران	دماوند	شرکت سهامی برق منطقه‌ای تهران	-	غیرانتفاعی	۰	۵۳۵,۶۳۳	۵۱۱,۸۷۸
۴	انتقال نیروی برق تهران	خط ۲۳۰ کیلوولت پردیس-پست سیار زرین کوه (آب‌سرد دماوند)	افزایش خطوط انتقال و فوق توزیع	کیلومتر مدار	۸۰	تهران	دماوند	شرکت سهامی برق منطقه‌ای تهران	۲۳	غیرانتفاعی	۰	۴۹۳,۷۶۵	۲۹۷,۹۲۲
۵	انتقال نیروی برق تهران	برق‌رسانی به شهرک صنعتی عباس‌آباد	افزایش ظرفیت پست	مگاوات آمپر	۱۷۰	تهران	پاکدشت	شرکت سهامی برق منطقه‌ای تهران	-	غیرانتفاعی	۰	۳۷۰,۶۰۲	۱۹۰,۲۰۰
۶	نیروگاه آبی رودبار لرستان	احداث نیروگاه تلمبه ذخیره‌ای رودبار	ظرفیت نیروگاه	مگاوات	۴۰۰	لرستان	الیگودرز	شرکت سهامی توسعه منابع آب و نیروی ایران	۱۰	انتفاعی	-	۰	۰

ردیف	عنوان طرح	عنوان پروژه	عنوان هدف کمی	واحد	مقدار	استان	شهر	عنوان دستگاه اجرایی	درصد پیشرفت پروژه تا نیمه اول سال ۱۳۹۸	کاربری پروژه	برآورد اعتبار تبصره «۱۹»		
											۱۳۹۹	۱۴۰۰	پیش بینی سال‌های بعد
۷	نیروگاه آبی گتوند علیا	احداث نیروگاه سد تنظیمی گتوند علیا	ظرفیت نیروگاه	مگاوات	۶۹	خوزستان	شوشتر	شرکت سهامی توسعه منابع آب و نیروی ایران	-	انتفاعی	۰	۰	-
۸	نیروگاه برقآبی ارس (قره چیلر)	احداث نیروگاه آبی ارس	ظرفیت نیروگاه	مگاوات	۱۰۰	آذربایجان شرقی	جلفا	شرکت سهامی توسعه منابع آب و نیروی ایران	۵	انتفاعی	۱,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۰,۰۰۰	-
۹	نیروگاه تلمبه ذخیره‌ای آزاد	احداث نیروگاه تلمبه ذخیره‌ای آزاد	ظرفیت نیروگاه	مگاوات	۳۴۰	کردستان	سنندج	شرکت سهامی توسعه منابع آب و نیروی ایران	۲۵	انتفاعی	۰	۰	-
۱۰	ایجاد فراسامانه ملی هوشمند اندازه‌گیری و مدیریت انرژی	نصب ۲۵۰ هزار کنتور هوشمند	کنتور هوشمند	تعداد	۲۵۰ هزار	سراسری	سراسری	شرکت مدیریت تولید، انتقال و توزیع نیروی برق ایران - توانیر	-	غیرانتفاعی	۵۰۰,۰۰۰	۵۰۰,۰۰۰	۰
۱۱	فناوری‌های انرژی‌های نو	زمین گرمایی	احداث نیروگاه	مگاوات	۵	اردبیل	مشکین شهر	شرکت مادر تخصصی تولید نیروی برق حرارتی	۵۰	انتفاعی	۰	۰	۰
۱۲	حمایت از تولید برق تجدیدپذیر و پاک (موضوع ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق)	خرید تضمینی برق و کمک به توسعه و تولید برق تجدیدپذیر و پاک	خرید تضمینی برق تجدیدپذیر	مگاوات	۵۰۰	سراسری	سراسری	سازمان انرژی‌های تجدیدپذیر و بهره‌وری انرژی برق (ساتبا)	-	غیرانتفاعی	۰	۰	۰
		تعداد پروژه	۱۲								۲,۹۰۰,۰۰۰	۲,۵۰۰,۰۰۰	۰

مأخذ: پیوست (۱) لایحه بودجه ۱۳۹۹.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
شورای عالی پول و اعتبار مکلف است، به منظور استفاده حداکثری بخش خصوصی از ظرفیت‌های بازار سرمایه و نظام بانکی جهت تأمین مالی طرح‌های موضوع این تبصره، دوماه پس از ابلاغ این قانون دستورالعمل ارائه تسهیلات بانکی به پروژه‌های مشارکت عمومی - خصوصی را تهیه و جهت اجرا به بانک‌ها و مؤسسات تأمین مالی ابلاغ نماید.	«۱۲»	«۱۹»	متن پیشنهادی (الحاقی)

پیشنهاد دوازدهم

ابهام این بند در پرداخت بهای محصول از محل سایر طرح‌هاست. لذا، به منظور شفاف‌سازی در پرداخت بهای محصول تولیدی در قراردادهای مشارکت عمومی - خصوصی این بند پیشنهاد زیر تنظیم شده است.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
دولت مجاز است برای پرداخت بهای محصول پروژه به میزان تعهدات قراردادهای مشارکتی، از طریق فروش خدمات انرژی و آب و سایر بخش‌های اقتصادی <u>صرفاً در پروژه‌ها و طرح‌های همان بخش</u> اقدام نماید.	«۶»	«۱۹»	متن پیشنهادی

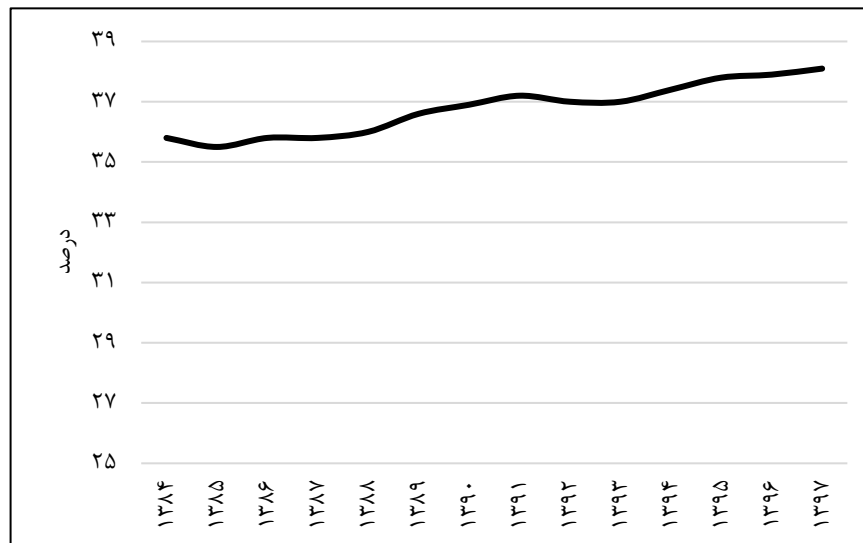
۴. پیشنهادهایی برای مسئله «اصلاح الگوی مصرف انرژی»^۱

پیشنهاد سیزدهم

افزایش کارایی مصرف سوخت در نیروگاه‌های حرارتی همواره یکی از مهم‌ترین اهداف حوزه انرژی نظیر قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، قانون اصلاح الگوی مصرف انرژی، قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه و غیره بوده است. یکی از علل عدم توفیق به اهداف مقرر به‌ویژه در سال‌های ۱۳۸۹ تاکنون، سهم ناچیز هزینه سوخت در هزینه تولید برق بوده است. با اجرای فاز نخست قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، سازوکار محاسبه هزینه سوخت نیروگاه‌ها تغییر کرد و سوخت به‌صورت تقریباً رایگان تحویل‌ها شد.

۱. اولویت بالاتر برای پیشنهاد سیزدهم نسبت به پیشنهاد چهاردهم توصیه می‌شود.

نمودار ۶۲. متوسط راندمان نیروگاه‌های حرارتی

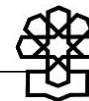

مأخذ: همان.

گفتنی است، نیروگاه‌ها تا پیش از سال ۱۳۸۹، وجه نقدی بابت سوخت مصرفی پرداخت نمی‌کردند و از گواهی اعتباری برای تسویه بدهی خود به شرکت پالایش و پخش استفاده می‌کردند. در مقابل دولت نیز قیمت برق از تعیین کرده و مابه‌التفاوت قیمت تکلیفی و قیمت تمام شده برق (بدون احتساب هزینه سوخت) از محل حساب ذخیره ارزی پرداخت می‌شد. نکته قابل توجه اینکه شرکت پالایش و پخش نیز گواهی‌های اعتباری دریافتی از توانیر را بابت نفت خام خریداری شده از شرکت ملی نفت پرداخت کرده و شرکت نفت نیز مجموعه این گواهی‌های اعتباری را بابت سهم دولت از فروش داخلی نفت خام به خزانه‌داری کل کشور پرداخت می‌کرد. این چرخه تسویه که بخشی از فرایند سازوکار فروش داخلی نفت خام است طی سال‌های برنامه چهارم توسعه اجرایی می‌شد که به شرح شکل ۲ است.

اضافی به توان تولید برق کشور افزوده و راندمان نهایی نیروگاه‌های فوق به ۴۵ درصد بالغ خواهد شد. احداث واحدهای بخار سیکل ترکیبی بیشترین تأثیر را در افزایش راندمان تولید برق حرارتی دارند؛ به‌نحوی که احداث هر ۱۰ واحد بخار سیکل ترکیبی حدوداً ۱ درصد به متوسط راندمان تولید حرارتی کشور می‌افزاید. لازم به ذکر است در پایان سال ۱۳۹۷ متوسط راندمان تولید برق حرارتی کشور ۳۸/۱ درصد بوده که پس از تبدیل واحدهای گازی موجود به سیکل ترکیبی این رقم به ۴۳ درصد افزایش خواهد یافت. به‌عبارت دیگر اجرای ۷۵۴۵ مگاوات بخش بخار سیکل ترکیبی، صرفه‌جویی سالیانه ۱۲ میلیارد مترمکعب گاز طبیعی را به‌همراه خواهد داشت. همچنین اجرای این طرح‌ها با کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای به میزان سالیانه ۴۳ میلیون تن همراه خواهد بود که بر این اساس به‌عنوان مؤثرترین روش کاهش کربن و سایر آلاینده‌ها در صنعت برق به‌شمار می‌رود. تأخیر در بهره‌برداری از واحدهای بخار سیکل ترکیبی (با احتساب قیمت ۱۸ سنت برای هر مترمکعب گاز طبیعی) روزانه هزینه‌ای را معادل ۲۰ میلیارد تومان به سرمایه‌های ملی تحمیل خواهد نمود. در سال‌های اخیر به‌رغم پیشرفت مناسب این پروژه‌ها توسط بخش خصوصی و راه‌اندازی ۵ واحد به ظرفیت ۸۰۰ مگاوات طی سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸) و برنامه‌ریزی جهت راه‌اندازی ۶ واحد دیگر به ظرفیت ۹۶۰ مگاوات تا تابستان سال ۱۳۹۹، لکن بازپرداخت هزینه‌های سرمایه‌گذاری از روند خوبی برخوردار نبوده است. به‌نحوی که در سال ۱۳۹۸ از مجموع ۱۲۰۰۰ میلیارد ریال اعتبار مصوب، تا آذرماه مبلغ ۴۵۰۰ میلیارد ریال تخصیص یافته است. همچنین لازم به ذکر است تعهدات مربوط به بازپرداخت سرمایه‌گذاری این طرح‌ها در سال ۱۳۹۹ معادل با ۳۸،۲۷۴ میلیارد ریال و در سال ۱۴۰۰ به ۷۴،۹۷۲ میلیارد ریال بالغ خواهد شد. در لایحه ارائه شده، بازپرداخت این تعهدات ذیل تبصره «۱۴» و با اعتبار ۳۶۲۰ میلیارد ریالی دیده شده است که اصلاً کفایت طرح‌های موجود را ندارد.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
به دولت اجازه داده می‌شود پس از گردش خزانه و پس از کسر سهم صندوق توسعه ملی و سهم چهارده‌ونیم درصد (۱۴/۵٪) شرکت ملی نفت تا مبلغ چهارصدهزار میلیارد ریال (۴۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال از خالص بدهی‌های قطعی خود به اشخاص حقیقی، حقوقی، تعاونی و خصوصی که در چارچوب مقررات مربوط تا پایان سال ۱۳۹۸ ایجاد شده و همچنین اجرای تکالیف این قانون و نیز تکالیف وزارت نفت بابت تعهدات ناشی از سوخت صرفه‌جویی شده قراردادهای بیع متقابل نیروگاه‌های سیکل ترکیبی به میزان ۶۵ هزار میلیارد ریال، را از محل تحویل نفت به این اشخاص براساس قیمت بورس انرژی یا ۹۵ درصد قیمت منطقه‌ای تسویه کند. مقدار نفت تحویلی، علاوه بر سقف تعیین شده در بند «ب» این تبصره است. آیین‌نامه اجرایی این بند به پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور با همکاری وزارتخانه‌های نفت، دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و امور اقتصادی و دارایی به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.	«و»	«۱»	متن پیشنهادی (اصلاح جزئی)

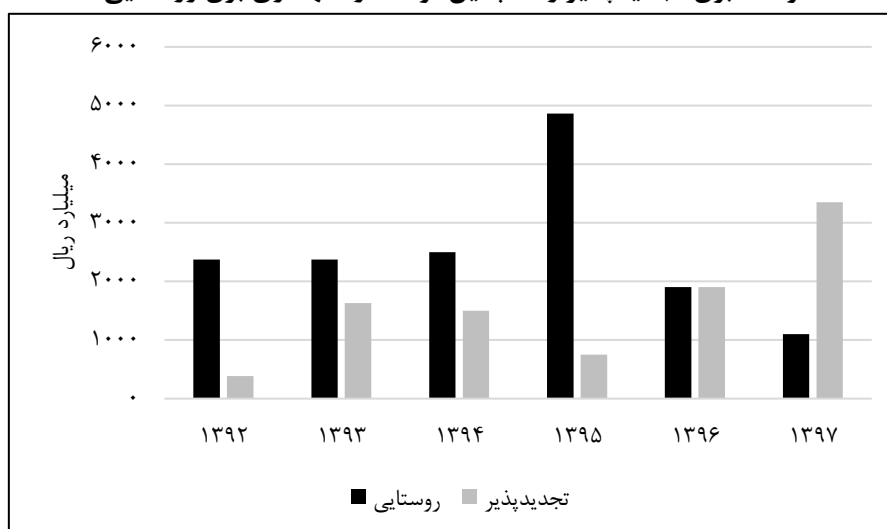
پیشنهاد پانزدهم

عبارت پیشنهادی «تخصیص ۱۰۰ درصد آن توسط این سازمان» عیناً مشابه اصلاح انجام شده توسط مجلس محترم در لایحه بودجه ۱۳۹۸ و متن قانون بودجه سال جاری است که موفقیت‌آمیز هم بوده و موجب می‌شود که از ضرورت تخصیص ۱۰۰ درصد منابع حاصله اطمینان حاصل شود. از آنجا که حسب سوابق منابع حاصله در صورت واریز به حساب دستگاه‌های اجرایی غیر ذی‌ربط با تفسیر و تأویل از نحوه تقسیم آن، با کندی و تأخیر در اختیار ذی‌نفعان نهایی قرار می‌گیرد، واریز وجوه به حساب دستگاه‌های ذی‌ربط شبیه میزان تخصیص و امکان تأخیر را در پی خواهد داشت.

شایان ذکر است، مطابق عملکرد اجرای قانون دریافت عوارض برق از مشترکین در قوانین بودجه سنواتی، عملکرد به شرح نمودار ۶۳ است. طی سال‌های نشان داده شده در نمودار ۶۳، در مجموع مقدار ۲۴۶۲۷ میلیارد ریال تخصیص یافته است که در مجموع برای توسعه و نگهداری شبکه برق روستایی معادل ۶۱ درصد اعتبارات و مابقی آن برای توسعه برق تجدیدپذیر در کشور اختصاص داده شده است.

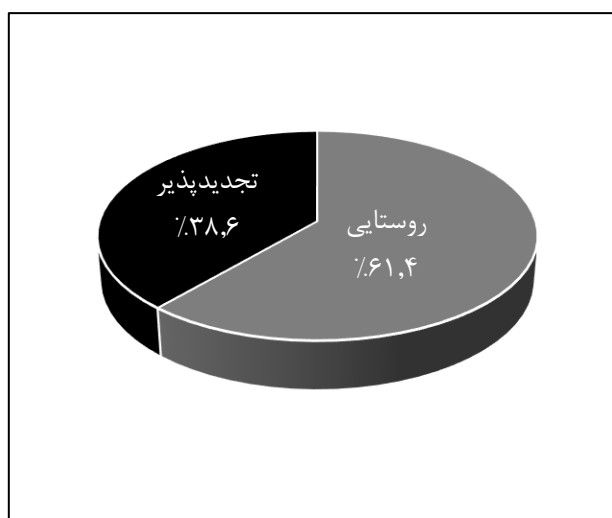
نمودار ۶۳. اعتبارات تخصیص داده شده از محل دریافت عوارض برق برای

توسعه برق تجدیدپذیر و همچنین توسعه و نگهداری برق روستایی

مأخذ: همان.

نمودار ۶۴. سهم مجموع منابع تخصیص داده شده برای برق روستایی و تجدیدپذیر طی سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷

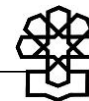
مأخذ: همان.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
عوارض برق موضوع ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق کشور مصوب ۱۳۹۴/۸/۱۰ به میزان ده درصد (۱۰٪) مبلغ برق مصرفی در سقف بیست و یک هزار و پانصد میلیارد (۲۱,۵۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تعیین می‌شود و مشترکان برق روستایی و عشایری مجاز و برق چاه‌های کشاورزی مجاز از شمول حکم این بند معاف می‌باشند. منابع حاصله پس از مبادله موافقتنامه با سازمان برنامه و بودجه و تخصیص ۱۰٪ آن توسط این سازمان برای موارد مطروحه در قانون فوق، تا سقف چهل درصد (۴۰٪) منابع حاصله به حساب ساتبا نزد خزانه‌داری کل کشور و تا سقف شصت درصد (۶۰٪) منابع حاصله به حساب توانیر نزد خزانه‌داری واریز می‌شود تا برای اجرای طرح‌های مذکور در قانون فوق‌الذکر و با اولویت بهینه‌سازی مصرف انرژی در روستاها، تقویت و بهینه‌سازی شبکه برق‌رسانی صرف شود.	«د»	«۶»	متن پیشنهادی (اصلاح جزئی)

۵. پیشنهادهایی برای مسئله «توزیع یارانه پنهان»

پیشنهاد شانزدهم

در حال حاضر کنتورهای برق مصرفی مشترکین خانگی غالباً به نام شخص استفاده‌کننده از اشتراک نیست. از آثار مترتب این شرایط آن است که اجرای طرح‌های کنترل مصرف برق مشترکین خانگی قابلیت اجرایی نداشته باشد. به عنوان نمونه در شرایط بحرانی در تابستان که کشور با کمبود توان مواجه است، نیاز به کاهش مصرف مشترکین محسوس خواهد شد. ثبت کنتور به نام شخص استفاده‌کننده از اشتراک می‌تواند بسترها را برای رصد بررسی میزان عملکرد مصرف‌کننده برق و متناظر با آن اجرای سیاست‌های

تشویقی برای عملکرد مصرف‌کننده برق و اصلاح رفتارهای نامطلوب فراهم سازد. مضافاً اینکه ثبت کنتور به نام مصرف‌کننده برق، موجب می‌شود، تداوم اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها امکان‌پذیر باشد. به عبارت دیگر، در چنین شرایطی، در صورت افزایش بهای برق با هدف واقعی‌سازی نرخ فروش آن در شبکه، توزیع میزان یارانه حذف شده میان مشترکین، می‌تواند به صورت غیرنقدی و در قبوض مشترکین درج و با ایجاد مکانیسم‌هایی به دیگر حساب‌های مالی خانوارهای انتقال داد. لذا مصرف‌کننده برق با افزایش صورتحساب مواجه نشده و در صورت تمایل با اصلاح رفتار مصرفی خود از یارانه اختصاص داده شده انتفاع بیشتری ببرد. به علاوه، ثبت کنتور به نام اشخاص زمینه را برای حمایت‌های هدفمند دولت از اقشار ضعیف و مستضعف جامعه را فراهم می‌سازد. در چنین شرایطی، با شناسایی خانوارهای مستضعف و اشتراک برق مصرفی آنان می‌توان به حمایت‌ها از این افراد به صورت غیرنقدی جامه عمل پوشانید و در صورت افزایش بهای برق، آنان را از فشار مالی مترتب مصون داشت.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
به منظور رعایت عدالت اجتماعی، وزارت نیرو موظف است، به گونه‌ای اقدام نماید که هر خانوار مقیم ایران بر مبنای کدملی سرپرست خانوار منحصراً در یک موقعیت مکانی و جغرافیایی در کشور از یارانه انرژی برق برخوردار شوند. هیئت دولت موظف است، حداکثر ظرف یک ماه پس از ابلاغ این قانون آیین‌نامه لازم را تهیه و تنظیم نماید، به طوری که از ابتدای سال آینده، این حکم اجرایی گردد.	«ز»	«۸»	متن پیشنهادی (الحاقی)

۶. پیشنهادهایی برای مسئله «ساختار حکمرانی در صنعت برق»

پیشنهاد هفدهم

در دوران کنونی می‌توان برق را به عنوان مهم‌ترین زیرساخت برای استمرار فعالیت‌های جاری، توسعه و آبادانی کشور قلمداد نمود. برق لازمه استقرار دولت الکترونیک است و با بسط و تعمیق آن، وابستگی به تأمین مستمر و پایای آن نیز وثیق‌تر می‌گردد. از سویی دیگر، برق تأمین‌کننده رفاه و آسایش مردم در جامعه است و مشاهده می‌شود که فراهم آوردن امکان زیست، خاصه در مناطق گرمسیری جنوب کشور نیز است. مضافاً اینکه، تأمین برق با کیفیت لازمه رشد اقتصادی کشور است. در حال حاضر کشور شرایط گذار به سمت صنعتی شدن اقتصاد را طی می‌کند و این گذر بدون اطمینان از تأمین برق کافی میسر و محقق نخواهد شد.

نظر به جایگاه خطیر برق در سپهر اقتصادی، سیاسی و اجتماعی کشور، استقرار نظام حکمران مقتدر، کارآ و پاسخگو در سطح کشور گریزناپذیر است. این نظام حکمران بایستی به صورت توانمند در فضای تصمیم‌گیری که در مناطق مختلف کشور شکل می‌گیرد حضور یابد تا بتواند انتقال‌دهنده اصول

و معیارهای تصمیم‌گیری خوب از دید صنعت برق باشد. این نظام حکمران بایستی مأموریت‌های خود به‌منظور تحقق اهداف مقرر را با کمترین هزینه‌ها و در عین استفاده حداکثری از ظرفیت‌های خود پاسخ دهد. در نهایت اینکه نظام حکمرانی که مطلوب صنعت برق برای استقرار در سطح کشور است، باید قادر به رسیدگی و پاسخ‌دهی سریع و به‌موقع به خواسته‌های مشترکین و تکریم ارباب رجوع باشد.

در حال حاضر، صنعت برق نه‌تنها در سطح کشور بلکه در استان نیز دارای نمایندگان و مسئولان متعدد، در هریک از زنجیره‌های تولید، انتقال و توزیع نیروی برق است که هرکدام بخشی از مسئولیت تأمین برق را برعهده دارند. این شرایط موجب شده خدمت‌رسانی از سوی صنعت برق از هریک از معیارهای ذکر شده در فوق فاصله چشمگیری پیدا کند و موجب بروز آسیب‌هایی شود. ریشه این تکثرگرایی در مدیریت صنعت برق در کشور به اوایل دهه ۷۰ شمسی (۲۶ و ۲۷ اسفند سال ۱۳۷۰) بازمی‌گردد که در آن تاریخ اقدام به تأسیس شرکت‌های برق متعدد (ظرف مدت دو روز بیش از هفتاد شرکت در صنعت برق تأسیس شد) صورت گرفت تا با واگذاری آنان به بخش خصوصی به اهدافی چون کاهش هزینه‌ها و دستیابی به کارایی منجر شود. این دیدگاه تا سالیان اخیر وجود داشته و به‌نظر می‌رسد تشکیل شرکت‌های دولتی در سال‌های پیش‌رو نیز تداوم یابد.

درواقع بر پایه این عقیده که با تفکیک امور حاکمیتی در سطح شبکه تولید، انتقال و توزیع نیروی برق و افزایش سطح تمرکز در هریک از امور محوله، خدمات با کیفیت مطلوب‌تر و با بهره‌وری بالاتری ارائه می‌شود، تجزیه شرکت سهامی مدیریت تولید، انتقال و توزیع نیروی برق ایران (توانیر) در دستور کار قرار گرفت و اجرایی شد.

مهم‌ترین اشکال تصمیم‌های اتخاذ شده و وضع موجود، عدم توجه به سازوکار پاسخ‌گویی به ارباب رجوع، رسیدگی به درخواست‌ها و فقدان پاسخ‌گوی واحد از سوی نماینده دولت (وزارت نیرو) در هر استان بوده است. به‌عنوان مثال، در صورت وقوع اختلال در تأمین برق، به‌رغم وجود و حضور افراد مسئول متعدد در سطح استان و یا منطقه، نیاز به پاسخ‌گویی به افراد منطقه و تنویر افکار عمومی محقق نخواهد شد. خاموشی‌های بهمن‌ماه ۱۳۹۵ استان خوزستان و خردادماه ۱۳۹۶ استان سیستان و بلوچستان شاهدی بر این مدعاست. در هریک از این دو مثال یاد شده تشتت آرا پیرامون قصور صورت گرفته موجب شد وزیر محترم نیرو و معاون امور برق و انرژی با حضور مستمر خود نیاز افکار عمومی به پاسخ‌گویی را محقق نماید، به امور انضباط بخشد و تصمیم‌هایی در سطح استان اتخاذ نماید.

به‌علاوه، نیاز به تأمین برق برخی از مشترکین به‌ویژه صنعتی نیازمند هماهنگی میان هریک از بخش‌های تولید، انتقال و توزیع است. تکثر ساختاری در سطح استان موجب سردرگمی و زمان‌بر شدن رسیدگی به درخواست ارباب رجوع می‌شود. گفتنی است، قانون استقلال شرکت‌های توزیع نیروی برق در استان‌ها مصوب ۱۳۸۴/۱۲/۹ نیز با هدف کاهش زمان‌بری رسیدگی به درخواست مشترکین برق به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. گرچه با این اقدام بهنگام مجلس شورای اسلامی، صرفه‌جویی

بسزایی در ارائه درخواست ارباب رجوع صورت گرفت لکن همچنان تا رسیدن به سطح بهینه و مطلوب فاصله داشته و موضوع سردرگمی مشترکین به‌عنوان یک معضل کمافی‌سابق باقی ماند.

از طرف دیگر، وجود شرکت‌های متعدد دولتی بخش برق موجب افزایش هزینه در تأمین برق و به‌تبع آن افزایش هزینه تمام شده برق شده است. در حال حاضر، ۱۶ شرکت برق منطقه‌ای، ۳۹ شرکت توزیع نیروی برق، ۱۵ شرکت تولید نیروی برق و ۳۷ شرکت مدیریت تولید برق (در مجموع ۱۰۷ شرکت دولتی) در زنجیره تأمین برق حضور دارند که با وجود ساختار تشکیلاتی با وظایف مشابه موجب افزایش هزینه‌های شرکت‌ها شده است.

تشکیل شرکت برق استانی که عهده‌دار وظایف حاکمیتی وزارت نیرو در سطح استان‌ها باشد رافع آسیب‌های فوق‌الذکر است. به‌عبارتی مردم استان‌ها برای پاسخ به نیازشان با یک مقام مسئول مشخص روبه‌رو هستند که می‌توانند از آن پاسخ مطالبه نمایند؛ نیازشان را در حداقل زمان ممکن و با یک رویه مشخص و شفاف از طریق نماینده وزارت نیرو در سطح استان‌ها پیگیری نمایند. ازسویی دیگر، با تقلیل تعداد شرکت‌های استانی از ۱۰۷ شرکت به ۳۱ شرکت، فعالیت‌های موازی میان شرکت‌ها حذف و از تعدد مدیران سطح بالای سازمان کاسته خواهد شد که این امر کاهش هزینه‌های تأمین برق در کشور و بهبود بهره‌وری در این صنعت را در پی خواهد داشت.

تشکیل شرکت‌های برق استانی در راستای تحقق سیاست‌های کلی نظام اداری بندهای «۱۰»، «۱۱» و «۱۲» است که در آن به‌ترتیب به «چابک‌سازی، متناسب‌سازی و منطقی ساختن تشکیلات نظام اداری در جهت تحقق اهداف چشم‌انداز»، «انعطاف‌پذیری و عدم تمرکز اداری و سازمانی با رویکرد افزایش اثربخشی، سرعت و کیفیت خدمات کشوری» و «توجه به اثربخشی و کارایی در فرآیندها و روش‌های اداری به‌منظور تسریع و تسهیل در ارائه خدمات کشوری» تصریح شده است.

گفتنی است، تشکیل شرکت‌های برق استانی کاملاً در راستای قانون سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی است. براساس سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی و قانون اجرای آن، دولت «خدمت‌رسانی» را به بخش خصوصی محول کرده است و نه «مسئولیت» خدمات را. لذا تشکیل شرکت‌های برق استانی در راستای استقرار «مسئولیت» و «پاسخگویی» در سطح استان‌ها است. مضافاً اینکه با تشکیل شرکت‌های برق استانی مسیر خصوصی‌سازی در صنعت برق هموار می‌گردد. همچنین در صورت تشکیل وزارت انرژی، با ادغام شرکت برق استانی با شرکت‌های گاز استانی امکان تشکیل شرکت‌های خدمات عمومی (یوئیلیتی) انرژی با هدف تقلیل شرکت‌های دولتی، کوچک‌سازی دولت و کاهش هزینه‌های دولت و تحقق اهداف سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی فراهم می‌گردد. این مهندسی ساختاری در نظام حکمرانی صنعت برق نیازمند الحاق احکام ذیل در تبصره «۱۵» لایحه بودجه ۱۳۹۸ است.

شرح	جزء-بند	تبصره	مرجع
دولت مکلف است با تغییر اساسنامه شرکت‌های دولتی تابعه وزارت نیرو و بدون تشکیل شرکت دولتی جدید، نسبت به تشکیل شرکت‌های دولتی برق استانی در کلیه استان‌ها اقدام نماید.	«ز»	«۱۵»	متن پیشنهادی - اولویت اول (الحاقی)
۱. شرکت‌های برق استانی دارای اختیارات کافی برای ایجاد، نگهداری، بهره‌برداری از تأسیسات برق و فروش برق به مشترکین در هر استان بوده و کلیه اموال، دارایی‌ها، بدهی‌ها و حقوق عمومی از جمله در بخش توزیع در هر استان به شرکت برق استانی مربوطه منتقل می‌گردد.			
۲. نقل و انتقال اموال و دارایی‌ها، فی‌مابین شرکت‌های زیرمجموعه وزارت نیرو در اجرای این بند از پرداخت هرگونه مالیات و سود سهام ابرازی معاف می‌باشد.			متن پیشنهادی - اولویت دوم (الحاقی)
به‌منظور تمرکززدایی و افزایش اختیارات شرکت‌های استانی به وزارت نیرو اجازه داده می‌شود نسبت به انتقال دارایی‌های توزیع به شرکت‌های تابعه شرکت توانیر اقدام نماید.			

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۶۸۸۵

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۳۹۸ کل کشور ۶۰. بخش برق (گزارش تفصیلی)

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی)

تهیه و تدوین کنندگان: حسین بیات، سیده‌مریم موسوی، فریدون اسعدی

همکار: علیرضا اسدی

ناظران علمی: حسین افشین، علی اصغر ازدری، هاشم خویی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. بودجه

۲. بخش برق

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۱۱/۱۲